

Ν Ι Α Ο Υ Σ Τ Α

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΑ ΓΕΦΥΡΟΥΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΡΙΑ ΠΗΓΑΔΙΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λ Ι Ο Λ Ι Ο Σ

ΛΙΟΛΙΟΣ - Κομφό Ντύσιμο

ΛΙΟΛΙΟΣ - Ντύσιμο για κάθε τσέπη

ΛΙΟΛΙΟΣ - Τηλ. 22680 - ΝΑΟΥΣΑ

Δενδροκόμοι - 'Αμπελουργοί

Έμπιστευθείτε τὰ δέκα χρόνια τῆς πείρας μας
Προστατέψτε, με τὰ φυτοφάρμακά μας τὴν παραγωγή σας
για ἓνα καλύτερο εἰσόδημα

ΗΛΙΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ, ΓΕΩΠΟΝΟΣ

Καμπίτη 2 - Τηλ. 27161 - ΝΑΟΥΣΑ

Φ Α Β Ο Ρ Ι

Πλαστικά - Μουσαμάδες - Κρύσταλλα
Πορσελάνες - Φωτιστικά - Διάφορα δῶρα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΛΑΜΚΑΣ

Τηλέφ. 22605 - ΝΑΟΥΣΑ

ΚΩΝ. ΜΠΡΟΥΒΑΛΗΣ

Φροντίδα για τὴν ὀμορφιά τῆς γυναίκα καὶ τοῦ ἄνδρα

Τηλέφ. 28058 - ΝΑΟΥΣΑ

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Έτος Α' — Φύλλο 2ο — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1978

ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Θδ. Ντινόπουλος, Έλ. Μήτσαλα, Ίωάν. Καρατσιώλης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ: Ε.Α. Κιάος

Κο. Περδικάρη 3, — Τηλ. 27.093 — ΝΑΟΥΣΑ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος

Βασ. Κων)νου 32 — Τηλ. 28.646

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ι. Κοσμογιάννης

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»

Περ. Ζέγγος — Δημ. Δραγίτσας και Σία Ο.Ε.

Αντ. Καμάρια 3 Τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Αιθιόλογαφία	4
ΕΤ. ΔΑΔΗΣ: Έδω Έλαοχία	5

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Φ. ΠΕΤΣΑ: Μνημειακοί Μικεδονικοί τάφοι στην περιοχή της Νάουσας	6
Γ. ΧΙΟΝΙΔΗ: Οι Ναουσαίοι στα χρόνια 1870—1877	8
ΑΡΧΙΜ. ΑΜΒΡ. ΚΤΡΑΤΖΗ: Ή προϊστορία του Χριστού	10

ΕΡΕΥΝΕΣ

ΔΗΜ. ΒΛΑΧΟΥ: Νάουσα. Προοπτικές για τὸ μέλλον ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Ό καθηγητής Κ. Βλάχος	11
Κ. ΝΙΚΟΥ: Νιαουσιανές Απόκριες	20
ΜΙΧ. ΞΑΝΘΙΔΗ: Τὰ «Τρία Πηγάδια» Νιούσης...	22

ΓΕΩΡΓΙΚΑ

Ν. ΛΕΜΟΝΙΔΗ: Τὸ ἀκτινίδιο	16
---------------------------------	----

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗ: Ή παθολογική ἀντιμετώπιση του μιστού	18
Γ. ΚΟΙΛΙΑΡΗ: Ή τεχνική της γενεογνωσίας στο κροσὶ	23

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ν. ΞΗΡΟΥΤΡΗ: Τὸ ἀπροετοίμαστο καὶ ἡ ἔλλειψη εὐθένης στο γάμο	26
---	----

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ν. ΣΠΑΡΤΣΗ: Τὸν καὶ τὴν	29
Δ. ΜΠΑΓΤΣΗ: Νιαουσιανὰ Χριστούγεννα	30

Ἀγαπητὲ φίλε,

— Ἐπικουνοῦμε καὶ πάλι μαζί σου. Θέ-
λουμε καὶ μεῖς νὰ ποῦμε τι νοιώθουμε. Δὲν εἴ-
μαστε μόνο πορτοὶ, εἴμαστε καὶ δέκτες. Νοιώ-
θουμε μεγάλη συγκίνηση γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ
ἐκτίμηση πὺ ἐδειξες πρὶν «Νιάουστα» ἀπὸ τὸ
πρῶτο ξεκίνημα. Αὐτὸ δείχνει ὅτι οἱ προσπά-
θειές μας ἔδωκαν μεγάλη ἀπὴρηση καὶ ὅτι ἡ
«Νιάουστα» ἀπὸ τὴν πρώτη παρουσία της κέρ-
δισε τὴν ἐμπιστοσύνη σου. Αὐτὸ τὸ γεγονός
μᾶς ὑποχρεώνει νὰ πολλαπλασιάσουμε τίς δρα-
στηριότητες γιὰ νὰ γίνουμε καλύτεροι.

Ἀγαπητὲ φίλε

— Στις σελίδες τοῦ δευτέρου τεύχους φι-
λοξενούνται ἄρθρα καὶ συνεργασίες γνωστῶν
ἐπιστημόνων καὶ συγγραφέων. Ἐπίσης καὶ ἄρ-
θρα καὶ συνεργασίες νέων ἀνθρώπων. Μαζὶ ἡ
παλαιὰ καὶ ἡ καινούργια γενεὰ τῶν συγγραφέ-
ων. Γιὰ μᾶς, αὐτὸ τὸ γεγονός προξενεῖ ἰδιαίτε-
ρη χαρά. Κι' αὐτὸ θέλαμε. Νὰ ἐξασφαλίσουμε
τίς προϋποθέσεις καὶ νὰ ἀξήσουμε τίς πιθα-
νότητες γιὰ τὴ σωστή πορεία της «Νιάουσας».
Νὰ γίνει ἡ «Νιάουστα» ἕνα περιοδικὸ χρήσιμο
καὶ ὠφέλιμο στὸν τόπο μας. Ἐνα περιοδικὸ
ἀγαπητὸ ἀπ' ὅλους. Ἐνα περιοδικὸ πὺ νὰ ἔ-
χει κάτι καλὸ νὰ πεῖ. Ἐνα περιοδικὸ ὑψηλῆς
ἐκπολιτιστικῆς στάθμης.

— Τέλος, ἀπὸ τὴ στήλη αὐτὴ νοιώθουμε
τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσουμε ὅλους ὅσους
δοῦθησαν καὶ δοθησὺν στὴν διάδοση τοῦ περιο-
δικοῦ. Ἐξένα τὸν ἀναγνώστη καὶ τοὺς συνδρομη-
τές. Εὐχαριστοῦμε τοὺς συνεργάτες. Εὐχαρι-
στοῦμε ἐπίσης καὶ τὸ ὑπουργεῖο Βορείου Ἑλλά-
δος γιὰ τὴν συμπαράστασή του καὶ τὴν οἰκονο-
μική δότηση πρὸς τὸ περιοδικὸ μας.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ. 200
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝΔΙΣΜΟΙ	» 300

Πολύτιμο «λιθαράκι»

Αγαπητοί μου Απόφοιτοι,

Θερμά οās ευχαριστώ για την τιμητική σας αφιέρωση του πρώτου τεύχους του περιοδικού σας — του περιοδικού μας θέλω να πω — γιατί ξνοιωσα τόσο βαθειά να άγγιζει το νέο την καρδιά μου.

Τι χαρούμενη έκπληξη ήταν αυτή! Ή Νιάουστα, ή πατρίδα με την παλιά περήφανη ονομασία της που τόσο την καμαρώνει ή εικόνα του Μπαδόλα μας χαρακτηριστικό κατάλοιπο μιάς Μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής καθαρά Νιαουσιανής. Κι' έπειτα στο ξεφύλλισμα κάθε σελίδας βλέπει σε κάθε θέμα κι' ένα ζωντάνεμα της πατρίδας μας. Βαθειά μέσα στο χρόνο πάμε στις ρίζες της σκαλοπάτι - σκαλοπάτι ως τα σήμερα.

Δουλεμένο με αγάπη, με μεράκι, Ίστορία, άγώνες, θυσίες, χρονικό συγκινητικό και περήφανο μέσα στους δύσκολους καιρούς της άγονάτιστης Νιάουστας, που τόσο ανάγλυφα μās δίνετε, αγαπητοί Απόφοιτοι, στις ξέφωτες μέρες της λευτεριάς, τις ώραιες επιτεύξεις από πρόοδο και πολιτικημό που σείς οι νέοι τώρα δημιουργείτε στην πατρίδα μας.

Λέτε είναι ένα μικρό λιθαράκι ή «Νιάουστα» μιά ένα λιθαράκι τόσο πολύτιμο, που πάνω του θα σωθούν — το εύχομαι — ιδέες και στοχασμοί που θ' άνεβάζουν το πνευματικό επίπεδο της νέας μας γενιάς και θα κάμουν και τους παλιούς να νοιώσουν περή-

φανοι για την παλιά και την καινούργια Νιάουστα. Δεν λείπει τίποτα από το περιοδικό σας. Ίστορία — παραδόσεις — τέχνη — λαογραφία. οάν παλιά που είμαι κι' εγώ γεύομαι τους καιρούς μας, τα παλιά μας μασλάτια κι' άντέτια μιά καμαρώνω και την τωρινή Νιάουστα. Τα μωρά που θεριεύουν και τις έκπληκτικές επιδόσεις των παιδιών της, τους χιονοδρόμους της, ολόκληρη την άλκη των νέων όπως την καμαρώσα το Όλοκαύτωμα τελευταία και φτάνουμε στο τέλος με την έκπληκτικά διασκεδαστική νιαουσιανή κουζίνα και τις συνταγές της. Πλατοίντα, μπομποτά.

Όλους οās σφιγγω το χέρι με συγκίνηση και αγάπη για το ζουμερό περιοδικό σας, αγαπητοί μου Απόφοιτοι και εύχομαι πάντα δημιουργίες και ολόχρυσες επιτυχίες.

Με εγκάρδιους Νιαουσιανούς χαιρετισμούς

ΘΑΛΕΙΑ ΣΑΜΑΡΑ —
ΠΕΡΔΙΚΑΡΗ

Πρέπει να σταθεί

Φίλοι μου,

Διαβάζοντας το πρώτο τεύχος του περιοδικού «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν μπορώ παρά να συγχαρώ τους συντάκτες του για την τόσο επιμελημένη δουλειά από την πρώτη κιόλας έκδοση, αλλά και για την αξιόπαινη πρωτοβουλία τους να δώσουν στην πόλη μας ένα ένημερωτικό έντυπο, που της έλειπε.

Ή Νάουσα ήταν κι' έξακολουθει πάντα να είναι ένας τόπος με ξεχωριστή ζωντάνια ο' όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας. Ειδικά στον χώρο της έκπολιτιστικής δράσης έχει να επιδείξει ένα πλήθος από θαυμάσια έργα. Σ' αντίθεση όμως μ' αυτό, ελάχιστα από τα έργα αυτά κι' ακόμα πιο ελάχιστα από τα προβλήματα που αντιμετώ-

πίζουν οι φορείς της έκπολιτιστικής κίνησης, βλέπουν το φώς της δημοσιότητας.

Με τις σκέψεις αυτές πιστεύω ότι το περιοδικό έρχεται σε μιά κρίσιμη φάση της κοινωνικής μαζικής να καλύψει μιά σοβαρή έλλειψη και να προβάλλει, στο μέτρο των δυνατοτήτων του, τόσες αξιόλογες δραστηριότητες και σα ακόμα ζωντανά προβλήματα, που υπάρχουν στο χώρο της κοινωνικής ζωής και ιδιαίτερα στον τομέα της έκπολιτιστικής κίνησης. Έλπίζω και εύχομαι να πετύχει αυτόν το σκοπό.

Προβάλλεται συνήθως ο ισχυρισμός ότι ή επιτυχία ενός έργου είναι συνάρτηση της αγάπης και της υποστήριξης με την οποία θα το περιβάλλει ο κόσμος. Δεν υπάρχει καμιά άμφισβήτηση γι' αυτό. Μόνο που πρέπει να πω ότι ή εξασφάλιση της αγάπης και της συμπαράστασης του κοινού, είναι, με τη σειρά τους συνάρτηση του βαθμού στον οποίο θα μπει μιά προσπάθεια να άγκαλιάσει τον κόσμο και τα προβλήματα του. Αν μου επιτρέπεται μιά σύσταση στους φίλους εκδότες της «Νιάουστας», αυτή είναι δώσουν όσο μπορούν περισσότερο φώς στα ζωντανά προβλήματα του τόπου και να ρίξουν όσο μπορούν περισσότερο φώς στην αλήθεια.

Θαρρώ πως αξίζει τον κόπο και θάβναι πολύτιμη προσφορά στον τόπο μας, όλοι οι Νιαουσιανοί, επιστήμονες διανοούμενοι και άπλοι άνθρωποι να σταθούν ήθικά και υλικά στο πλάι του Συλλόγου Αποφοίτων, που είχε τη θαυμάσια πρωτοβουλία του περιοδικού. Το περιοδικό πρέπει να σταθεί στον τόπο μας με κάθε θυσία.

Εύχομαι για μιά ακόμη φορά στους εκδότες του περιοδικού άγάπη και δύναμη, για να συνεχίσουν τον ωραίο άγώνα που άρχισαν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΟΥΛΑΣ

Πρόεδρος Όδείου Ναούσης

‘Όταν χιονίζει στα βουνά

Του Σταύρου Δάδη

“Όταν μπαίνει ο χειμώνας κι οί ουρανοί στέλνουν στη μακεδονική γη, οε άτέλειωτες μάζες, τις νυφάδες του χιονιού, τὰ βουνά μιας παίρνουν τη μερίδα του λέοντος άπ’ αυτή την άπαστραπτουσα, κατάλευκη, εύεργετική, διωρεά τους. Φαράγγια, πλαγιές, ράκες, κορυφές, με την άσιλίωτη λευκάδα τους, είναι μιá πρόκληση για τὸ μάτι του άστού που πανιάζει όληχρονίς στις κάπνες τών πόλεων και προπαντός τών μεγαλουπόλεων. ‘Απ’ τὰ χαμηλά κοιτοῦν οί άνθρωποι, όσοι έχουν τήν τύχη νά συνορεύει ή κατοικία τους μ’ αυτά. Κοντά τους τρέχουν, νά βρεθοῦν, όσοι λατρεύουν τὸ χιόνι και όσοι θέλουν νά γνωρίσουν μιá καινούργια έμπειρία εύχαρίστησις ή άκολουθοῦν κάποιο ρεύμα έποχής, που θεωρεῖ πολὺ πολὺ «σικ» τις χιονοσναθάσεις και χιονοδρομίες.

Με τη δεύτερη κατηγορία και την τρίτη θ’ ασχοληθῶ σ’ αυτό μου τὸ κείμενο. Δηλαδή με ανθρώπους της Θεσσαλονίκης, της ‘Αθήνας ή κάποιας άλλης τρανούπολης. Νύμαστε λοιπόν, στα χιονοδρομικά κέντρα του Βερμίου οε ύψόμετρα 1600, 1700 1850 και... καθ’ όλα έτοιμοι, νά πιάσουμε και νά καταγράψουμε στιγμιότυπα τών ξένων μας.

Πρώτο στιγμιότυπο: “Όρα 11η πρωινή, κυριακάτικη. Ένα Ι.Χ. άράζει στο χώρο σταθμεύσεως. Οί πόρτες άνοίγουν και βγαίνουν άπό μέσα τρεις κοπέλλες κι ένας άντρας, βλοσυρός και άπροσπλάσιος. Προφανώς «ούρθηκε» ως τὸ κέντρο άπό τις κοριτσιστικές έπιθυμίες για χιονοδρομίες. Αύτές, αεράτες και βιοστικές νοικιάζουν άπό ένα ζευγάρι χιονοσάνιδα (σκι) ή κάθε μιá και προσπαθοῦν νά τὰ φορέσουν. ‘Ο βλοσυρός χώνεται στο άνώγι με τὸ τζάκι και θρονιάζεται σ’ ένα καναπέ. Οί κοπέλλες έξω συνεχίζουν την άτελέσφορη προσπάθειά τους. Σκύβουν, σηκώνονται, ξανασκύβουν, ιδρώτουν. ‘Επιτέλους τις βλέπει ένας χριστιανός, τις λυπῆται, σταματῶ και τις ρωτῶ:

— Τί κάνετε βρε κορίτσια;
— “Α, καλά που έμφανιστήκατε. Θέλουμε νά φορέσουμε τὰ

χιονοσάνιδα. Θα μᾶς βοηθήσετε;
— Ναι, βεβαίως, αλλά βγάλτε πρώτα τὰ ὄμορφα παπουτσάκια σας με τὰ ψηλά τακούνια και νοικιάστε τὰ ειδικὰ χιονοδρομικά άρβυλα.

— “Αα... άπαντοῦν ὁμόφωνα. Δέν τὸ ξέραμε αυτό.

— Δέν τὸ ξέρατε, αλλά με την άγνοιά σας ίσως σπάζατε και κανένα ποδαράκι.

Τελικά ὁ άνθρωπος, ήθελε, δέν ήθελε... “Οχι λάθος. “Ηθελε, πολυήθελε, τις φόρεσε ὁ ίδιος τὰ άρβυλα, έσφιξε τὸς συνδετήρες και έδωσε δωρεάν τὰ πρώτα μαθήματα. Εὐτυχώς που ὁ βλοσυρός συνοδός δέν άπομακρύνθηκε άπό τις φλόγες του τζακιού.

Δεύτερο στιγμιότυπο: ‘Ο πάτερ φαμίλιας ζητῶ χιονοσάνιδα για τὸς γιουούς του, ένῶ ή συμβία χαμογελῶ αὐτάρεσκα.

— Δύο ζευγάρια χιονοσάνιδα, για δέκα λεπτά, παρακαλῶ.

— Πῶς εἶπατε: ‘Ο ένοικιαστής κεραυνοβολεῖται.

— Δύο ζευγάρια για δέκα λεπτά.

— Μά τί ζητῶτε, κύριε γλυφιτζούρι; Μισή ὥρα θα χρειαστεί νά τὸς τὰ φορέσετε, άλλη μισή ὥρα για νά σταθοῦν ὄρθια τὰ κανακάρια σας, άλλη μιá ὥρα για νά κάνουν ένα βήμα και βλέπουμε παρακάτω. Αὐτιά, που ζητῶτε κύριε νοικιάζονται με τή μέρα και ὄχι με τὰ ὄρόλεπτα.

Τρίτο στιγμιότυπο. ‘Η ὁμάδα τών χιονοδρόμων φαίνεται έμπειρη, με τὸν αέρα που τὰ μέλη της ρίχνουν τὰ σύνεργα στοῦς ὤμους, με τὸν αέρα που βαδίζουν στα χιόνια, με τὸν αέρα που

σκαρφαλώνουν στον άναβατήρα. Τραβοῦν για τις κορφές. Θα ξεκινήσουν άπό κεῖ, ἴδιες βολίδες, και θα φτάσουν στη βάση τὸ πολὺ πολὺ σ’ ένα τέταρτο, για νά ξαναβεθοῦν και πάλι. Μά ή ὥρα περνῶ. Κόσμος έρχεται και φεύγει, χωρίς αὐτοῖ νά παρουσιάζονται. “Όσοπου, μετά άπό χρόνο δυόμιση ὥρῶν, εμφανίζονται ὀδοιπορώντας με τὰ σύνεργα στοῦς ὤμους καταμουσκεμένοι στο νερὸ και στον ιδρώτα, ταλαιπωρημένοι, στην ὄψη και στο ήθικό. «‘Ανῆλθον, εἶδον και ἀπῆλθον», κατά παράφραση της ‘Ιουλιανῆς Καισαρικής ρήσεως.

Τέταρτο στιγμιότυπο: Οί δύο φίλοι φαίνονται φιλομαθεῖς. Κατεβαίνουν άπ’ τ’ αὐτοκίνητό τους και τὸ πρώτο που ρωτοῦν είναι:

— Ποιός μπορεί, νά μᾶς μάθει, νά φορᾶμε εκείνα τὰ πράματα στα πόδια και νά γλυστορῶμε στο χιόνι;

Κάποιος πρόθυμα τὸς καθοδηγεῖ.

— Θα πάτε εκεί, θα βρῆτε τὸν Τάδε, που θα σᾶς δείξει τὸ δάσκαλο.

Πηγαίνουν εκεί, βρίσκουν τὸν Τάδε, τὸς δείχνει τὸ δάσκαλο και τοῦ μιλοῦν καθαρά.

— “Ακου, δάσκαλε, θέλουμε νά μᾶς μάθεις νά τσουλοῦμε στο χιόνι. “Ετσι; Πληρώνουμε. “Αλλά ὄχι καθυστερήσεις. Σε μιá ὥρα, θέλουμε, και τόνισαν αὐτὸ τὸ «θέλουμε», λες άναγνώστη και ὄλα έξαρτιόταν άπό αὐτοῦς, άπό τὸ παραδάκι τους, ὀλοφάνερο άπό τὸ ντύσιμο με την τελευτα μοδίστικη εύρωπαϊκή «λέξη» του Σαιν Μορίτς και του Σαμονί.

— Παιδιά, δέν γίνεται αὐτὸ που ζητῶτε, τὸς πληροφορεῖ ὁ

■ Συνέχεια στη σελίδα 17

Στόν «τάφο τῆς Νιάουστα», ὅπως ὠνόμασε τὸ μνημεῖο πού ἀνέσκαψε στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ὁ Δανὸς ἀρχαιολόγος Κίνχ, σώζονταν αἰτὴ ἡ ζωγραφιστὴ παράσταση ἑνὸς Μακεδόνος ἱππέως πού δοράτιζε βάρβαρο πεζό. Ἡ ζωγραφιὰ δὲν σώζεται πιὰ, ἀλλὰ εἰκονίζεται στά βιβλία ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης σ' ὅλες τίς γλώσσες. Τώρα ἔχουμε περισσότερα γνήσια ἔργα ἀρχαίας ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς στοὺς τάφους τῆς περιοχῆς τῆς Νιάουστα.

Μνημειακοὶ μακεδονικοὶ τάφοι στὴν περιοχή τῆς Νιάουστα

ΚΑΤΑ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ αἰῶνος μας, ὅταν ἀκόμα ἡ Μακεδονία ἦταν τουρκοκρατούμενη, ἕνας Δανὸς ἀρχαιολόγος ἔκαμε ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες μὲ τὴν κρυφὴ βοήθεια Ἑλλήνων, ἀφοῦ οἱ Τούρκοι, ὄχι μόνον δὲν ἔδωκαν μὲ καλὸ μάτι, ἀλλὰ καὶ ὅσο μπορούσαν ἐμπόδιζαν τὴν ἔρευνα τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τοῦ τόπου. Ἦταν ὁ Κίνχ, πού μελέτησε, ἐρμηνεύσε σωστὰ καὶ δημοσίευσε σὲ εἰδικὴ μνημογραφία τὸ τόξο τοῦ Γαλερίου, πὴ γνωστὴ Κανάρα τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Κίνχ ὀδηγημένος ἀπὸ τὸν Ναυσαῖο Περδικάρη νύχτα πήγαινε καὶ ἐρευνᾶσε ἕνα ὑπόγειο μακεδονικὸ μνημεῖο,

δὲν τὸ ἀνέσκαψε πλήρως, ἀλλὰ μπόρεσε νὰ διαπιστώσῃ ὅτι τὸ μνημεῖο εἶχε δύο θαλάμους, πρόσοψη μὲ ἀνάγλυφα στοιχεῖα δωρικοῦ ὄθους, ζωγραφιὲς στὸ ἐσωτερικὸ μὲ διακο-

Τοῦ καθηγητοῦ
κ. Φ. ΠΕΤΣΑ

σμικρικῆς ζῶνης καὶ μία παράσταση στόν τοῖχο τοῦ βάθους: Ἕνας Μακεδὼνας καθαλλάρης δοράτιζε πεζὸ βάρβαρο. Μὲ τὴν δημοσίευσή τῶν τάφου τὸ 1920 στὰ πρακτικὰ τῆς Δανικῆς Ἀκαδημίας ὁ Κίνχ ἔδωσε καὶ ἔγχρωμο ἀντίγραφο τῆς πα-

ραστάσεως αὐτῆς τοῦ Μακεδόνος ἱππέως. Ἀπὸ τότε πολλοὶ ἀναδημοσίευσαν τὴ μοναδικὴ αὐτὴ ἀρχαία ἑλληνικὴ ζωγραφία. Στὰ ἐγχειρίδια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, σ' ὅλες τίς διεθνεῖς γλώσσες, ἡ ζωγραφιὰ ἀπὸ τὴ Νιάουστα ἦταν μοναδικὸ παράδειγμα γνήσιου ἔργου τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς, τὴν ὁποία ἔεραμε ὡς τότε μόνον ἀπὸ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἀντίγραφο τῆς Πομπηίας κ.λ.π. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ μνημεῖο αὐτὸ ξεχάσθηκε, θεωρήθηκε χαμένο, τὸ ἐξανδρήκαμε κατὰ τὸ 1954 καὶ τὸ περιποιήθηκαμε, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ τοιχογραφία εἶναι κατεστραμμένη πλέον. Μόνον τὸ ἄκρο τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀλόγου σώζε-

ται, για να θυμίζει τη θέση της αρχαίας ζωγραφιάς.

Κατά το 1942, πάλι με ξενική κατοχή, Γερμανοκρατία αυτή τη φορά, η μακεδονική γη μας έδωσε ένα άλλο θησαυρό της, που έκρυβε δύο χιλιάδες τόσα χρόνια στα σπλάχνα της. Στο κτήμα του Αμιαντίου, στα Λευκάδια, βρέθηκε τυχαία ένας ακόμα μνημειακός μακεδονικός τάφος. Αυτή τη φορά δεν είχαμε μόνον ζωγραφίες, αλλά και κτερίσματα και πρό παντός επιγραφές με τα ονόματα των νεκρών μας οικογενειών μέχρι τρίτης και τέταρτης γενεάς. Στους τοίχους του τάφου αυτού διαβάζουμε ακόμα τα ονόματα του Εὐθύπου, του Λύωνος και του Καλλικλέους, που ήταν παιδιά του Αριστοφάνη, και όλα τα ονόματα των γυναικών τους και των παιδιών και των νεφάρων και των εγγονιών, που θάφτηκαν διαδοχικά στον οικογενειακό αυτό τάφο. Ήρθε πάλι κατάλληλη στιγμή το μνημείο αυτό, σαν μία ανάσα στην

κατοχή, για να στηρίξει την ελπίδα, ότι δεν μπορεί ν' αλλάξει πίστη αυτή η γη με τη σφαγή.

Πέρασαν πάλι τὰ χρόνια. Η Έρσυνα ανάμεσα στη Νάουσα, τα Λευκάδια και τον Κοπανό συνεχίστηκε, αλλά πάλι η τύχη μας έφερε τον τρίτο μνημειακό τάφο της περιοχής. Ήταν το 1954, όταν γινόταν ο δρόμος προς την Χαρίεσσα. Πάνω στο δρόμο βρέθηκε, αποκαλύφθηκε, στεγάσθηκε και δημοσιεύθηκε μέσα σε 11 χρόνια περίπου το μεγάλο αυτό μνημείο, ένα αληθινά μοναδικό μνημείο αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, γλυπτικής και ζωγραφικής.

Είναι σίγουρα το σπουδαιότερο μακεδονικό μνημείο, ένα από τα πιο θαυμάσια ελληνικά ταφικά μνημεία. Πλούτισε τους θησαυρούς των γνώσεών μας για αρχαία αρχιτεκτονική, γλυπτική και ζωγραφική.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι εικονίζεται στην διώροφη πρόσοψη του μνημείου παράσταση εμπνευσμέ-

νη από έργο του Πλάτωνος, τον Γοργία. Εικονίζεται ο νεκρός, τον οποίο οδηγεί ο ψυχοποιός Έρμης στους κριτές του Άδη, τον Αΐακό και τον Ραδάμανθυ. Στην ανάγλυφη ζωοφόρο εικονίζεται μάχη Μακεδόνων και Περσών. Στο άεστομα πάλι ο νεκρός εικονίζονταν να δορατίζει αντίπαλο Ισως, όπως ο καβάλαρης στον τάφο του Κίγγη.

Ο τάφος αυτός με την διώροφη πρόσοψη διαστάσεων 9X9 μέτρα, με δύο θαλάμους ίσου βάθους 9 μ. έκτασης, είναι το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο από τα γνωστά μακεδονικά μνημεία. Ακόμη δεν βρέθηκε καλύτερό του.

Τα τελευταία χρόνια αποκαλύφθηκε κι ένας τέταρτος μνημειακός μακεδονικός τάφος, πιο κάτω από τον μεγάλο, στο δρόμο προς τη Χαρίεσσα. Και ο νέος τάφος έχει πρόσοψη μνημειακή, δύο θαλάμους

■ Συνέχεια στην σελίδα 36

Το εσωτερικό του νεκρικού θαλάμου του μεγάλου τάφου των Λευκαδιών με τη διώροφη πρόσοψη. Εικονίζεται περιστόλιο ελληνικού στυλίου. Τα πλαύσια κτερίσματα του σπουδαίου αυτού τάφου άπνευστα, αλλά τὰ κτερίσματα στερὰ τοίχους γίνω μαρτυροῦν ὅτι ἔπνευσαν κρημοσμένα πολύτιμα ἔπλα καὶ ἄλλα κτερίσματα.

Οι διώξεις και οι φυλακίσεις τῶν

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ

Εἶναι γνωστὸ ὅτι μετὰ τὴν ἄλωση καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Νάουσας (1822) καὶ τὶς πράξεις βίας καὶ ἀπανθρώπιās τῶν Τούρκων ἀκολούθησε καὶ ἡ κατάληψη τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὴν ὀθωμανικὴ διοίκηση. Ἡ Νάουσα ἐρήμωσε, γιατί καὶ ὅσοι κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς γλύτωσαν ἀπὸ τὸ σφάξιμο καὶ τὰ σκλαβοπάζαρη, ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἠρωικῆς θυσίας καὶ σκορπίστηκαν στὰ ἑλληνικὰ νησιά, σ' ἄλλα μέρη τῆς σκλαβωμένης Μακεδονίας ἢ τῆς ἐμπόλεμης καὶ μαχόμενης Ἑλλάδος, ἀκόμα δὲ καὶ στὶς γειτονικὲς χῶρες, ἰδιαίτερα στὴ σημερινὴ Γιουγκοσλαβία.

Οἱ Τούρκοι, ἐγκατέστησαν στὴν πόλη 100 ὀθωμανικὲς οἰκογένειες καὶ στρατὸ καὶ οἱ ἐλάχιστοι Ναουσαῖοι, ποὺ παράμειναν στὴν καταστραμμένη γενέτειρά τους, φυτοζωοῦσαν μὲ ζωγραφισμένο στὰ πρόσωπά τους τὸν τρόπο καὶ τὴν ἀγωνία, ἀπὸ τὸν πόνο, τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀβεβαιότητα.

Τὰ χρόνια αὐτὰ ἦταν πολὺ δύσκολα γιὰ τοὺς ὑπερήφανους Ναουσαῖους, ποὺ γιὰ δευτέρη φορὰ (μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς πόλεως τους ἀπὸ τὴς ὀρδῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελενλή, τῶν Ἰωαννίνων) ἔβλεπαν νὰ χάνουν τοὺς ἀγαπημένους συγγενεῖς καὶ τὸ βίος τους. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς ἦσαν ἐπισης ἐπιτακτικὲς καὶ ἔπρεπε οἱ ζωντανοὶ νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ζωῆς τῶν παιδιῶν καὶ γενικὰ τῶν δικῶν τους. Εἶναι ὁ αἰώνιος, ὁ σκληρὸς, ἀλλὰ καὶ ἀπαράβατος νόμος: «Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ζωντανούς καὶ οἱ πεθαμένοι μὲ τοὺς ἀποθαμένους...».

Τελικὰ, νίκησαν οἱ ἀνάγκες

Ναουσαίων, ἀπὸ τοὺς Τούρκους, στὰ χρόνια 1870-1877

ΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Πραγματικά, ἀπὸ ἔγγραφα, ποὺ ἀπόκτησα τελευταῖα, ἀπὸ διωρεὰ Μακεδόνα φιλόστορα, μαθαίνουμε ὅτι, στὰ 1870 καὶ μέχρι τὸ 1877, ἡ Νάουσα συνταράχθηκε καὶ πάλι ἀπὸ συλλήψεις ἀρκετῶν κατοίκων της, γιὰ φορολογικοὺς λόγους.

Ἡ δημοσίευση ὁλόκληρων τῶν ἐγγράφων αὐτῶν θὰ πλουτίσει ἀρκετὰ τὶς γνώσεις μας γιὰ τὴν κατάσταση τῶν κατοίκων τῆς Νάουσας στὸν 19ο αἰῶνα, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸ νὰ γίνει ἀπὸ τὶς σῆλές, τοῦ τόσο ἀξιόλογου περιοδικοῦ «Ἡ Νιάουστα» γιατί

Ἱστορικὸ σημείωμα τοῦ κ. Γιώργου Χ. Χιονίδη

τῆς ζωῆς τῶν Ναουσαίων, ποὺ παράμειναν στὴν πόλη καὶ ἡ νοσταλγία ὅσων σώθηκαν στὰ νησιά καὶ ἄλλου.

Οἱ Τούρκοι, διαπίστωσαν ὅτι δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ξαναρχίσει ἡ ζωὴ στὴ Νάουσα, ἂν δὲν δίδονταν οἱ ἰδιοκτησίες σιτῶν κατοίκους, ποὺ διασώθηκαν ἢ στοὺς κληρονόμους τους. Ἔτσι, ἄλλωστε, θὰ ξαναέρχονταν πίσω στὴν πόλη, ὅσοι Ναουσαῖοι βρισκόνταν μακριὰ ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἠρωικῶν συγγενῶν τους. Δὲν ἄρκοῦσε, λοιπόν, μονάχα ἡ γενικὴ ἀμνηστία, ποὺ δόθηκε...

γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό, θὰ χρειαζόταν, σχεδόν, ἓνα ὁλόκληρο τεῦχος του. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι μὴ ὁλοκληρωμένη μελέτη μου θὰ δημοσιευτεῖ (1978) στὸ ἐπιστηνικὸ περιοδικὸ τῆς Ε.Μ.Σ. «Μακεδονικά», ὅπου θὰ γίνει καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφικὴ τεκμηρίωση τοῦ θέματος, ὅπως καὶ ὁ λεπτομερὴς σχολιασμὸς τῶν νέων τούτων ἐγγράφων.

Ἐδῶ θὰ καταχωριστεῖ μονάχα μιὰ σύντομη ἀνακοίνωση γιὰ γεγονότα καὶ γιὰ ἔγγραφα.

ΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Νά-

ουσας (1822), από τον τότε διοικητή (Βαλή) της Μακεδονίας Αμπτούλ—Αμπουί Πασιά, η πόλη — όπως σημειώθηκε κιόλας — ερημώθηκε.

Ο σουλτάνος Μαχμούτ Β' έδωσε γενική άρνηστία και φορολογική απαλλαγή για τέσσερα χρόνια, σε όσους θα επανέρχονταν στους τόπους τους.

Σύμφωνα όμως με τον «ιερό» οθωμανικό νόμο ή γη άνηκε στο Σουλτάνο, όποιος μάλιστα, επαναστατούσε έκανε και όποιοδήποτε άλλο δικαίωμα, που είχε. Έτσι έγινε και για τους Ναουσαίους και οι πρόκοδοι της περιουσίας τους κατέληγαν πιά στο αυτοκρατορικό ταμείο. Τα σχετικά έσοδα όμως του Κράτους από τη Νάουσα ήσαν πολύ μικρά και τα παράπονα των χριστιανών μεγάλα. Κατόπιν τούτων ο Σουλτάνος με φερμάνι (διάταγμά του) δώρισε στους κατοίκους των Ψαρρών, της Χίου, των Κυδιωνών και της Νάουσας την ακίνητη περιουσία τους, στην όποια απόκτησαν πάλι πλήρη κυριότητα.

Οι Ναουσαίοι επιδόθηκαν τότε στην ανάπτυξη της άμπελοκαλλιέργειας, με αποτέλεσμα να έχουν ετήσια παραγωγή σε σταφύλια 1.400.000 δκάδες, όπως λέγει μιά αναφορά τους (30.11.1876).

Οι κάτοικοι της Νάουσας πληρυναν πιά μονάχα τον φόρο της γνωστής δεκάτης. Οι άρμόδιοι υπάλληλοι όμως της Πόλης ζητούσαν ύστερα (γύρω στο 1870) να υπαχθεί δλόκληρη ή περιουσία τους στις διατάξεις, που ίσχυαν για τα βακούφια, άμφισβητώντας τα δικαιώματα ιδιοκτησίας τους, που στήριζαν οι Ναουσαίοι στο σουλτανικό φερμάνι του Μαχμούτ Β', έδω και 50 χρόνια.

Μάλιστα, γύρω στα 1870 εκδόθηκε νόμος, που επέβαλε φόρο στις οικοδομές κ.λ.π. Κατόπιν τούτου ήλθε και στη Νάουσα ειδικός υπάλληλος από τη Θεσσαλονίκη και έκαμε την διατίμηση της άξιας της ακίνητης περιουσίας των Ναουσακών. Οι κάτοικοι

έφερναν τους τίτλους τους και υπέγραφαν στή σχετική κατάσταση για την αναγνώριση της εκτίμησης της άξιας της ιδιοκτησίας τους. Όταν όμως στάλθηκε, από τη Βέροια, ο κατάλογος «της διατίμησης», κάποιος Τούρκος, κάτοικος της Νάουσας, βρήκε τούτους «... νόθους και παραμυροφωμένους» και ότι η πραγματική άξια των ακινήτων ήταν τριπλάσια. Οι Ναουσαίοι άρνήθηκαν την αλήθεια αυτής της άπόψεως, αναφέρθηκαν στις τουρκικές αρχές της Βέροιας και ζήτησαν να γίνει νέα εκτίμηση.

Οι τουρκικές αρχές της Βέ-

ροιας όμως συνέλαβαν και φυλάκισαν 50 προύχοντες κ.λ.π. της Νάουσας, τους όποιους έστειλαν ύστερα στη Θεσσαλονίκη, για να άνακριθούν από τον Τούρκο διοικητή της, που τελικά τους δικαίωσε μεν θεωρητικά, αλλά τους συνέστησε να πληρώσουν, όπως είχε επικυρωθεί ό φορολογικός κατάλογος με διάταγμα της Πύλης, γιατί δεν ήταν δυνατή ή τροποποίησή του, που μπορούσε να γινόταν μονάχα με τα πενταετία.

Και έτσι πλήρωσαν οι Ναουσαίοι και άπελευθερώθηκαν...

Και νέες ουλλήψεις και περιπέτειες

Με την πάροδο όμως της πενταετίας, ό νέος Τούρκος διοικητής της Θεσσαλονίκης διέταξε να άποδεχθούν και πάλι οι Ναουσαίοι τους έτοιμους καταλόγους, αν και ό ύπουργός των Οικονομικών παρατηρούσε ο έγκυκλιό του ότι έμφανιζόταν γενικά καθυστέρηση στην είσπραξη των έγγειών φόρων και ζητούσε να γίνεται ομοιή και δίκαιη εκτίμηση της άξιας των ακινήτων ώστε να εξαλειφθούν τα λάθη που έγιναν στους καταλόγους του 1870—1872.

Έν τούτοις, ή κατάσταση δεν βελτιώθηκε, αντίθετα, μάλιστα, οι Ναουσαίοι πιέζονταν να πληρώσουν σύμφωνα με τους ίδιους, παραφουσκωμένους καταλόγους και πάνω από τριάντα φυλακίστηκαν πάλι στις έγκληματικές φυλακές της Βέροιας.

Κατόπιν όλων αυτών «μουχταρήδες» και κάτοικοι της Νάουσας υπόγραψαν (30.11.1876) αναφορές παραπόνων, που παραδόθηκαν στο έλληνικό προξενείο της Θεσσαλονίκης, για να σταλούν στον Α.Γ. Κουντουριώτη, που ήταν πρεσβευτής της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη. Ο Έλληνας πρέσβυς ζήτησε τη συνδρομή του Οικουμενικού Πατρι-

άρχη, έλπίζοντας ότι θα κάμει εκείνος τις κατάλληλες ενέργειες, κοντά στην τουρκική κυβέρνηση.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης γύρεψε επικυρωμένα αντίγραφα όλων των έγγράφων, φαίνεται όμως ότι δεν μπόρεσε να φέρει κάποιο αποτέλεσμα.

Τελικά, οι Ναουσαίοι (άφου απόλύθηκαν προσωρινά, για λίγο, στις μέρες του τουρκικού Ρεμζανισού και ξαναφυλακίστηκαν ύστερα) σώθηκαν, γιατί είχαν ζητήσει με σύγχρονα έγγραφα τη συνδρομή και των άλλων ξένων Προξένων της Θεσσαλονίκης, έστειλαν δε έπιστολή (μέσω του Έλληνα Προξένου της Θεσσαλονίκης) και «... προς τον φιλογενέστατον κύριον Νεγρεπόντε», από τον όποιο ζήτησαν «...την άρωγήν του και πράγματι κατόρθωσαν ό Κορ Νεγρεπόντες, όπως άποφυλακισθώσι διά διαταγής οι άδίκως φυλακισθέντες χωρικοί».

Έτσι, έληξε και αυτή ή περιπέτεια των κατοίκων της ήρωικής Νάουσας, χωρίς βέβαια, να λήξουν όριστικά και τα βάσανά τους. Ύστερα ήλθαν τα γεγονότα της επαναστάσεως του Όλύμπου του 1878, οι διάφορες φάσεις του πολυμέτρου Μακεδονικού Αγώνα, μέχρις ότου ρόδισε ή αύγή της 17ης Οκτωβρίου 1912, όποτε ύψώθηκε ή γαλανόλευκη και στον αιματοβαμμένο και ιστορικό του τόπο...

Η ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Του 'Αρχιμανδρίτου
'Αμβροσίου Κυρατζή
'Αρχ. 'Επιτρ. Ναούσης

ΑΠΟ τὸν πλανήτη μας πέρασαν πολλά ἑκατομμύρια ἄνθρωποι. Μερικῶν ὅμως ἀνθρώπων τὸ πέρασμα ἔμεινε στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ τοῦτο, διότι παρουσίασαν ἑκτακτά ἔργα πολυτιμοῦ καὶ υπέρροχα κατορθώματα, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἀθάνατα καὶ ἀκατάλυτα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἀλλά, γιὰ κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους δημιουργοὺς δὲν ἔχει προδλεφθεῖ ἡ προφητευσθεῖ ὁ τόπος, ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς γεννήσεώς του, ἡ σοφία του, τὰ κατορθώματά του, τὸ ταλέντο του καὶ γενικὰ ὁ ἔρχομός καὶ ἡ δράσις του ἐπάνω στὴ γῆ. Δὲν προέβλεψε κανεὶς π.χ. τὸν ἔρχομό του καὶ ἡ δράσις του ἐπάνω στὴ γῆ. Δὲν προέβλεψε κανεὶς π.χ. τὸν ἔρχομό του Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τοῦ Μ. Ναπαλέοντος κλπ. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ, ἀφοῦ γεννήθηκαν καὶ ἀνοδείχθηκαν σπουδαῖοι καὶ τρανοὶ ἄνθρωποι καὶ συνέδεσαν τὸ ὄνομά τους μὲ ἔργα μνημειώδη, ἡ Ἱστορία τοὺς ὠνόμασε μεγάλους, σοφοὺς, δημιουργοὺς κλπ. Ὑπὸ τὸν ἥλιο ὅμως, μέσα στὴν παγκόσμια καὶ πανανθρώπινη ἱστορία, μὲ ἄ

καὶ μὲ ἄλλοις ἡ περιπτώσις συνέβη σὲ ἄνθρωπο νὰ ἔχει: προΐστορία. Καὶ ἡ περιπτώσις αὐτὴ εἶναι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὅσοι ἐρευνηταί, θρησκευολόγοι, ἱστορικοί, ἀρχαιολόγοι κλπ. μελέτησαν τὶς ἀρχαῖες θρησκείες, τοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς, τὴν φιλοσοφία καὶ τὶς παραδόσεις τῶν λαῶν μᾶς πληροφοροῦν ὅτι, πράγματι, σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς ὑπάρχει ἕνας ἐλλειδοφόρος ψίθυρος, ἕνα προανάκρουσμα καὶ προκήρυγμα, γιὰ τὸν ἔρχομό ἑνός, κάποιου Λυτρωτοῦ. Μιὰ προσδοκία, ποὺ ἄλλοτε ἐκφράζεται μὲ μύθους καὶ ἄλλοτε διατυπώνεται πρὸ συγκεκριμένα ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους ἐκπροσώπους τῆς φιλοσοφίας. Στις παραδόσεις τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖες ἦσαν εὐρύτατα καὶ σχεδὸν διομόμοφα διαδεδομένες, ὑπάρχει σὲ γενικὴς γραμμὲς ἡ πύωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ μιὰ ἀρχέγονη, καταστασι ἀθωότητος, ἡ μεταβίβασις τῆς ἐνοχλῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου σὲ ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, βάσει τοῦ νόμου τῆς κληρονομικότητος, ἡ ἀνάγκη τῶν θυσιῶν γιὰ τὴν ἐξίλιψιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπόσχεσις ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἡ προσδοκία ἀπὸ μέρους τῶν λαῶν ἑνός λυτρωτοῦ γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἡ γνωστὴ μας διήγησις τοῦ Μωυσέως καὶ ἡ εὐρεία διάδοσις αὐτῆς σὲ ὅλο τὸν ἀρχαῖο καὶ νέο κόσμους (Ἀμερικῆ), πράγμα ποὺ ἔκαμ καὶ στὸν ἄπιστο Βολταίρο, ὁ ὁποῖος ἐπιδοκίμων ὅτι: ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἐπίστευσαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔμει τότε μεγάλη ἐντύπωσις ἀκόμα ἔσπεσε καὶ ἐξεφυλίθη καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον καὶ περιστάσεις ἀναλόγους πρὸς τὴν διήγησις τοῦ Μωυσέως.

Ἐλάχιστες μόνο μαρτυρίες θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ, γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ τὸ γεγονός τῆς προΐστορίας τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἐν πρώτοις, μεταφέρουμε αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Κομφούκιος, ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων τῆς Ἀνατολῆς, κάπου ἐκεῖ στὴν Κίνα, 600 χρόνια π.Χ., ὅτι: «Ἐγὼ ὁ Κομφούκιος ἀκουσα ὅτι: οἱ Δυτικὲς χῆρες θὰ ἀναφανεῖ ἅγιος ἀνὴρ, θὰ ἐπιτελέσει: ἄπειρα ἀξιοθαύμαστα ἔργα, θὰ ἀποσταλεῖ ἐξ οὐρανοῦ καὶ θὰ ἐξουσιάσει: ὅλη τὴ γῆ». Καὶ ὁ μαθητὴς του Μερτίσιος προσθέτει: «(Οἱ λαοὶ προσδοκοῦν Αὐτόν, σὰν τὰ μαρμαίμενα φυτὰ τῆ δροσιά. Θὰ γίνε: τύπος καὶ ὑπογραμμιστὸς σὲ μᾶς, θὰ τὸν προσκυνήσι: ἡ οἰκουμένη

καὶ οἱ ἅγιοι: θὰ τὸν ἀκούσουν καὶ θὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Τὸ σήμαν ἡ ψίθυρος: ἀπὸ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ». (Ὁ ψίθυρος καὶ ἡ προσδοκία γιὰ τὸν ἔρχομό τοῦ Ἰησοῦ ἐκδηλώθη καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως ἐνέπνευσε τὸν Αἰσχύλο νὰ διακηρύξει ὅτι: «Μόνος ὁ Θεὸς μὲ τὸν κακοδαίμονα πταίστην». Ὁ σοτὰ ἴδια του τὰ πάθη θὰ ἐλευθερώσει: πρὸς Σωκράτη, ὁ προεκραγεῖς σπιντήρας τοῦ χριστιανισμοῦ, 400 περίπου χρόνια π.Χ., ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς του: «Νὰ ἀναμένουμε ἕως ἔσθου ἐξ οὐρανοῦ ἔλθει: ἀπεσταλμένος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς διδάξει: πῶς πρέπει: νὰ φερόμαστε πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἂς ἐλπίζουμε ὅτι: ἡ ἡμέρα αὐτὴ δὲν θὰ ἀργήσει: νὰ ἔλθει». Ἡ νοσταλγία τῆς λυτρώσεως ἐκφράζεται ἐντονότερα καὶ σαφέστερα στὴν ἀπολογία του: «Καθεύδοντες διατελεῖτε ἄν. εἰ μὴ: τινα ἄλλον ἐπιπέμψῃσιν ὁ Θεός, κηδόμενος: ὑπὲρ ὑμῶν». Ἡ προσδοκία γιὰ τὸν ἔρχομό τοῦ Χριστοῦ εἶναι: κατὰσπαρτη καὶ στὴν προχριστιανικὴ Ρωμαϊκὴ φιλολογία. Ὁ ποιητὴς Βιργίλιος μὲ ἔξαρσις ὕμνολογεί: «Ἄγνωστο τέκνον ἐξ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖος θὰ προσκυνήσει: νέον αἶωνα στὴ γῆ καὶ θὰ εἶναι: μέγα τὸν Δία γιὰ προσκύνησι». Ὁ Κικέρων, ὁ μέγιστος ρήτορας τῆς Δύσεως, ταράσσεται: γιὰ τὸν ἔρχομό καὶ τὴν ἐπικράτησι ἑνός «Ἀγγλοῦ Ἄνακτος». Καὶ ὁ Σουετίνιος ἐπαναλαμβάνει: τὰ λόγια τοῦ Τακίτου: «Ἡ Ἀνατολή θὰ ὑπερισχύσει: καὶ ἀπὸ τὴν Ἰουδαία θὰ ἐξέλθουν: ἔκλεινοι: ποὺ θὰ κυβερνήσουν: τὸν κόσμους».

Ἀπὸ τὰ παραπάνω συμπεραίνουμε, ὅτι: δὲν ἦταν δυνατόν κατ' ἄλλο τρόπο ὁ Θεὸς νὰ διορθώσει: τὰ ἀνθρώπινα, παρὰ μόνος μὲ τὴν καθ' ἑαυτοῦ του σπὸν ἄνθρωπο. Ἐπειδὴ ἔμεις δὲν μπορούσαμε νὰ ἐπανέλθουμε σπὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ συναμιλῆσουμε μὲ τὸν Θεό, κατέβηκε Ἐκεῖνος: γιὰ νὰ συνδιαλαχθεῖ μαζί μας. Καὶ ὅτι, οἱ μὲν λαοὶ ποὺ εἶναι Ἀνατολικὰ τῆς Παλαιστίνης εἶναι: ἐστραμμένοι: πρὸς Δυσμὰς καὶ περιμένουν τὸν Λυτρωτὴ ἀπὸ τὴν Δύση, οἱ δὲ λαοὶ τῆς Δύσεως, ἀντιθέτως, εἶναι: ἐστραμμένοι: πρὸς τὴν Ἀνατολή, ἀπὸ ὅπου περιμένουν ἐπίσης τὸν Λυτρωτὴ. Ἀνατολή καὶ Δύση συναντῶνται: στὴν Παλαιστίνη, ὅπου, πρὶν ἀπὸ 1978 χρόνια, γεννήθηκε ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστὸς.

Ν Α Ο Υ Σ Α

Προοπτικές για τό μέλλον

1. Σήμερα μετά από ζωή τριών αιώνων, φαίνεται πως η Νάουσα περνά την καλύτερη περίοδο της ιστορίας της. Τουλάχιστον από καθαρά οικονομική άποψη. Η οικονομική της άνθηση είναι φανερή σ' όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής.

Μιά ματιά στα περασμένα, με βάση τις περιορισμένες ιστορικές πηγές, μάς πείθει πως η Νάουσα πέρασε κι' άλλες στιγμές οικονομικής άνθησης. Πριν από το 1822 φαίνεται πως είναι μιά απ' τις πιο αξιόλογες, πληθυσμιακά και οικονομικά πόλεις της Μακεδονίας. Το ίδιο συμβαίνει και στη μετά την καταστροφή και επανίδρυση της περίοδο.

Παρ' όλα αυτά, η Νάουσα παρέμεινε μιά μικρή επαρχιακή πόλη. Με μικρή πληθυσμιακή αύξηση και σε σχετική απομόνωση. Δεν μπόρεσε να κάνη το μεγάλο άλμα που θα την έφερνε ανάμεσα στις πόλεις-κέντρα. Οι διαπιτώσεις αυτές, αναντίρρητες στη βάση τους, έμφανίζουν ωστόσο μιά μεγάλη αντινομία. Ίσως μόνο έπιφανειακή. Μιά πόλη δηλαδή με 2 τουλάχιστο αιώνων οικονομική άνθηση (άλλοτε μικρή κι' άλλοτε μεγαλύτερη), να μην έχει την ανάλογη ανάπτυξη (πληθυσμιακή κ.λ.π.). Οι παραπάνω διαπιστώσεις και ο έντοπος σίγη της αντινομίας, φέρνουν στην επιφάνεια δύο ερωτήματα. Το πρώτο αφορά το παρελθόν. Γιατί αυτή η αντινομία; Ποιά είναι τα αίτια της; Το δεύτερο αφορά το μέλλον. Δεν έχει τις δυνατότητες μεγάλης ανάπτυξης η Νάουσα; Στα δύο ερωτήματα, αλληλένδετα και αλληλοεξαρτάμενα, θα προσπαθήσω να δώσω απάντηση.

2. Είναι γενικά παραδεκτό, πως στις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις και εξελίξεις, επικρατεί ο αντικειμενικός αυτισματισμός. Το οποιοδήποτε δηλαδή «αποτέλεσμα» στην κοινωνικοοικονομική ζωή, είναι προϊόν ωρισμένων αντικειμενικών «παραγόντων» ή «συνθηκών», οι οποίες προϋπάρχουν και οι οποίες με άμεσικτο τρόπο παράγουν το συγκεκριμένο «αποτέλεσμα». Οι «παραγόν-

τες» ή «συνθήκες» οι οποίες επηρεάζουν την εξέλιξη ενός τόπου είναι (ένδεικτικά) η γεωγραφική θέση, οι πλουτοπαραγωγικές πηγές, το ανθρώπινο δυναμικό, οι συγκοινωνιακές συνθήκες, το νομικό καθεστώς κάτω από το οποίο ζει κ.λ.π. Οι «συνθήκες» αυτές είναι άλλες άμετάβλητες, και άλλες σχετικά

Του Δημάρχου Ναούσης κ. ΔΗΜ. ΒΛΑΧΟΥ

ή και άμετάβλητα μεταβλητές. Το άμετάβλητο ή το μεταβλητό των «συνθηκών» καθορίζει και τις δυνατότητες επέμβασως, για την παραγωγή του προσδοκώμενου άποτελέσματος.

Ο «παραγόντας» «ανθρώπινο δυναμικό» είναι αναμφισβήτητο ο πιο άμετάβλητος μεταβλητός, αλλά ακόμη και το «όργανο επέμβασως» για τη μεταβολή ή βελτίωση των ύπολοιπων μεταβλητών «παραγόντων». Από τους «παραγόντες», οι οποίοι καθορίζουν την εξέλιξη ενός τόπου, ωρισμένοι έχουν αξία άπόλυτη. Η επίδρασή τους δηλαδή είναι ανεξάρτητη από τόπο, χρόνο και γενικότερες συνθήκες της χώρας. Οι περισσότεροι όμως είναι σχετικοί. Η επίδρασή τους είναι χρονικά περιορισμένη ή είναι εξαρτημένοι από τις γενικότερες συνθήκες της χώρας.

Η εξειδίκευση των παραπάνω θεωρητικών σκέψεων και η μεταφορά τους στη συγκεκριμένη περίπτωση της Νάουσας, δίνει, νομίζουμε και τις απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα. Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να πούμε πως τόσο η οικονομική άνθηση της Νάουσας, όσο και η «μη ανάπτυξη της» είναι άποτέλεσμα των αντικειμενικών «συνθηκών» που επικράτησαν στην πόλη και των

έπιτυχών ή άνεπιτυχών επέμβασων για την μεταβολή τους. Ακόμη μπορούμε να πούμε πως το μέλλον της Νάουσας, εξαρτάται από τις σημερινές «συνθήκες», απ' όσες δημιουργούνται σήμερα και από την επέμβαση για την μεταβολή τους.

3. Οι συνθήκες, άρνητικές ή θετικές, οι οποίες δημιούργησαν το «φαινόμενο» Νάουσα, όπως το περιγράψαμε πιο πάνω, είναι δύσκολο να αναλυθούν μέσα στα περιορισμένα πλαίσια ενός άρθρου. Όμως μιά προσπάθεια προσέγγισης θα ήταν χρήσιμη.

α) Θετικές συνθήκες: «Αφθονα νερά, ύδατοπτώσεις, γη σχετικά εύφορη, ανθρώπινο δυναμικό εύφυές και εργατικό, κλίμα εύνοϊκό για πολλές καλλιέργειες, πλούσιο δασικό κεφάλαιο.

Οι παραπάνω συνθήκες είχαν σαν άποτέλεσμα την βιομηχανική και γεωργική ανάπτυξη της Νάουσας. Οι ύδατοπτώσεις ήταν το πρώτο βασικό κίνητρο για τη δημιουργία των εργοστασίων της Νάουσας. Τα αφθονα νερά, το κλίμα, ή εύφορη γη και το ανθρώπινο δυναμικό είχαν σαν άποτέλεσμα τη γεωργική ανάπτυξη της Νάουσας. Μετάξια και άμπέλια στην άρχή, δενδροκαλλιέργεια σήμερα, έδωσαν στη Νάουσα πλούτο. Τα «άποτελέσματα» όμως των πιο πάνω προτογενών συνθηκών έγιναν δευτερογενείς συνθήκες για την παραπέρα οικονομική ανάπτυξη της Νάουσας. Η ίδρυση των πρώτων εργοστασίων, με βασικό κίνητρο τις ύδατοπτώσεις, δημιούργησε βιομηχανική παράδοση και άριστο εξειδικευμένο προσωπικό. Η δημιουργία αυτών των δύο παραγόντων επέτρεψε την επέκταση των εργοστασίων, και όταν ο παραγόντας «ύδατοπτώσεις» έχασε τη σημασία του.

Ακόμη ή ανάπτυξη της δην-

δροκαλλιέργειας στη Νάουσα, είχε σαν συνέπεια την ίδρυση των πρώτων εγκαταστάσεων ψυγείων, διαλογητηρίων, βιομηχανιών ξύλου κ.λ.π. Τοῦτο είχε σαν παραπέρα συνέπεια νά δημιουργηθεῖ στη Νάουσα πυρήνας τέτοιων εγκαταστάσεων καί νά συνεχίζεται καί σήμερα ἡ ἀνάπτυξή τους, μολοντί ἡ Νάουσα ἀπό χρόνια ἔπαψε νά εἶναι τὸ κέντρο τῆς φρουτοπαραγωγῆς.

Αὐτὲς οὐ γενικὲς γραμὲς ἦταν οἱ εὐνοϊκὲς «συνθῆκες» ἢ «παράγοντες» στοὺς ὁποίους βασικὰ ὀφείλεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνθροση τῆς Νάουσας καί οἱ ὁποιοὶ ἐξηγοῦν ἐπιστημονικὰ τὸ φαινόμενο.

β) Ἀρνητικὲς συνθῆκες: Μειονεκτικὴ γεωγραφικὴ θέση, ἀπομόνωση ἀπὸ τὶς ὁδικὲς ἢ σιδηροδρομικὲς ἀρτηρίες. Ἀκόμη στίς ἀρνητικὲς συνθῆκες πρέπει νά συμπεριληφθεῖ ἡ ἴδρυση τοῦ Νομοῦ Ἡμαθίας, μὲ πρωτεύουσα τὴ Βέρροια, σὲ ἀπόσταση λιγότερη τῶν 18 χιλιομέτρων καί ὁ καθορισμὸς τῶν ὁρίων τοῦ Νομοῦ στὰ ὄρια περιῶν τῆς Νάουσας, χωρὶς νά ἀπορέναι γιὰ τὴ Νάουσα ἐπαρχιακὴ περιφέρεια.

Οἱ ἐπιπτώσεις ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ τῶν συνθηκῶν αὐτῶν εἶναι ὀλοφάνεραι. Ἡ Νάουσα δὲν μπόρεσε νά ἀποκτήσῃ ἐμπορικὴ κίνηση. Παρέμεινε πόλη ἀπομονωμένη, χωρὶς ἐπισκέπτες συναλλασσόμενους ἢ διερχόμενους.

Ἡ ἔλλειψη ἐπαρχιακῆς περιφέρειας ἐπέτεινε τὴν ἀπομόνωση, ἐνῶ ἡ δημιουργία τοῦ διοικητικοῦ κέντρου τῆς Βέρροιας, τράβηξε καί τοὺς λίγους συναλλασσόμενους καταίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφέρειας.

Στοὺς παράγοντες αὐτοὺς ὀφείλεται τὸ γεγονός τῆς «μὴ ἀνάπτυξης» τῆς Νάουσας. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ θγαίνει τὸ συμπέρασμα πῶς ἢ ἀπὸ πρώτη ἄποψη «ἀντινομία» τῆς μὴ ἀναπτύξεως μᾶς οἰκονομικὰ ἀνεύσας πόλης, δὲν εἶναι ἀντινομία. Εἶναι ἀποτελεσμα τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, οἱ ὁποῖες ἐπέτρεψαν τὴν εὐνημερία τῆς Νάουσας, μέσα ὅμως σὲ συνθῆκες ἀπομόνωσης καί αὐτάρκειας. Χωρὶς προεκτάσεις σὶδὸν εὐρύτερο χῶρο τῆς.

IV. Ἡ ἀνασκόπηση αὐτῶν τῶν

αἰτίων τοῦ φαινομένου «Νάουσα» νομίζουμε πῶς μᾶς ἔδωσε τὸ ὑλικὸ γιὰ νά ἀπαντήσουμε στὸ δεύτερο ἐρώτημα. Ποιὸ εἶναι τὸ μέλλον τῆς Νάουσας;

Χρειαζεται ὅμως μὴ ἐπανεκτίμηση τῶν συνθηκῶν ποὺ ἐπεκράτησαν στὸ παρελθόν καί ἡ εἵρευνα γιὰ τὴν ἐπισημάνση τυχόν νέων ποὺ ὑπάρχουν σήμερα.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς εὐνοϊκοὺς παράγοντες ποὺ ἀναπτύξαμε πὺδ πάνω, ἔπαψαν νά ὑπάρχουν ἢ μειώθηκε ἡ σημασία τους.

Ἡ ἐπέκταση τῆς δενδροκαλλιέργειας στίς εὐφορὲς ἐκτάσεις τοῦ κάμπου καί ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀρδευτικοῦ δικτύου Ἀνω Βέρροια ἐξουδετέρωσαν τὶς εὐνοϊκὲς γεωργικὲς συνθῆκες γιὰ τὴ Νάουσα. Ἀκόμα οἱ ὕδατοπτώσεις ἔχουν χάσει τὴν ἀρχικὴ σημασία τους.

Παραμένουν ὅμως καί μάλιστα βελτιωμένες οἱ εὐνοϊκὲς συνθῆκες «εὐφυὲς ἐργατικὸ καί ἀπόλυτα εἰδικευμένο ἐργατικὸ καί γεωργικὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ», τὸ εὐνοϊκὸ κλίμα, ἡ βιομηχανικὴ παράδοση καί ὁ δυναμικὸς πυρήνας τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν, ψυγείων, διαλογητηρίων καί βιομηχανιῶν ξύλου.

Οἱ ἀρνητικὲς συνθῆκες παραμένουν ἀναλλοίωτες καί ἴσως πῶς ἔντινες. Προστέθηκε τέλος καί ἕνας ἄλλος οὐσιαστικὸς εὐνοϊκὸς γιὰ τὴ Νάουσα παράγοντας. Τὸ Βέρροιον μὲ τὶς τεράστιες δυνατότητες τουριστικῆς ἀξιοποίησής του.

Αὐτὲς οὐ γενικὲς γραμὲς εἶναι οἱ συνθῆκες, οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι προσδιορίζουν τὸ μέλλον τῆς Νάουσας.

5. Ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν πῶς πάνω «συνθηκῶν» ἢ «παραγόντων» προκύπτει τὸ μέλλον τῆς Νάουσας, μπόρεῖ, μὲ ἴδιες πιθανότητες, νά εἶναι λαμπρὸ ἢ καί τὸ ἀντίθετο.

Οἱ δευτερογενεῖς εὐνοϊκοὶ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ὑπάρχουν σήμερα, δίνουν τὴ δυνατότητα τῆς ἀνάπτυξης τῆς Νάουσας πάνω σὲ δύο ἀναπτυξιακοὺς ἄξονες.

Τὴν βιομηχανία καί τὴν γεωργία. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, ὄχι μόνο τῆς παραδοσιακῆς κλωστοῦφαντουργίας, ἀλλὰ καί

τῶν κάθε μορφῆς γεωργικῶν βιομηχανιῶν, πρέπει νά θεωρεῖται ὡς ὀσον ὀσον καί βέβαια. Οἱ συνθῆκες τὴν εὐνοοῦν.

Στὴ γεωργία τὰ πράγματα δὲν εἶναι οὔτε τόσο ἀπλά, οὔτε τόσο εὐκόλα. Ἀναμφισβήτητα ὑπάρχουν δυνατοῖτες ἀνάπτυξης. Ἀλλὰ οὐ ἐντελῶς νέες κατευθύνσεις. Τὰ προτερήματα τῆς Νάουσας στὴ γεωργία εἶναι μόνο δύο. Τὸ εὐνοϊκὸ γιὰ ἐκλεκτὲς καλλιέργειες κλίμα (ὄρεινὸ μῆλα, σταφύλια κ.λ.π.) καί τὸ ὕψηλῆς ποιότητος ἀνθρώπινο δυναμικὸ. Συνεπῶς ἡ ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας πρέπει καί μπόρεῖ νά στηριχθεῖ πάνω σ' αὐτοὺς τοὺς δύο παράγοντες. Μ' ἄλλα λόγια ἡ γεωργία τῆς Νάουσας θά πρέπει νά στραφεῖ στὴν παραγωγή ἐκλεκτῶν (λόγῳ κλίματος) προϊόντων, κ' ἀκόμη στὴν εἰσαγωγὴ νέων καλλιεργειῶν, ποὺ νά ἀξιοποιοῦν τὸ ὕψηλῆς εἰδικεύσεως ἀνθρώπινο δυναμικὸ (π.χ. ἀρωματικὰ φυτὰ κ.λ.π.). Μὲ τὶς προϋποθέσεις αὐτὲς εἶναι βέβαιο ὅτι καί ἡ γεωργία ἔχει προοπτικὲς ἀνάπτυξης στὴ Νάουσα.

Ἐκτός ὅμως ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ἀναπτυξιακοὺς ἄξονες, μεγάλες δυνατότητες παρέχει στὴ Νάουσα καί τὸ Βέρροιον. Τὸ Σέλι, ἡ Γραμμὴν καί τὰ Τρία Πηγὰ εἶναι περιοχὲς μὲ τεράστιες δυνατότητες γιὰ τὸν ὄρεινὸ τουρισμὸ (θερινὸ καί χειμερινό). Ἡ ὀσση ἀξιοποίηση αὐτῶν τῶν περιοχῶν δίνει τεράστιες δυνατότητες στὴ Νάουσα, ἀλλὰ καί στὴν εὐρύτερη περιοχή τῆς. Πρέπει νά θεωρεῖται βέβαιο ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ὄρεινοῦ τουρισμοῦ θά δημιουργήσει τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀπασχόληση ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ προσώπων (ἡμεσσα ἢ ἔμμεσα) σὲ τουριστικὰ ἢ παρατουριστικὰ ἐπαγγέλματα.

Παρ' ὅλες ὅμως αὐτὲς τὶς ἀναντίρρητα εὐνοϊκὲς προοπτικὲς, οἱ ὁποῖες, μὲ ἄλλες μορφές, ὀπῆξαν καί σὶδὸ παρελθόν, ἡ Νάουσα θά ἐξακολουθήσει νά παραμένει ἀπομονωμένη ἐπαρχιακὴ πόλη, ἂν δὲν μεταβληθοῦν οἱ δυσμενεῖς «συνθῆκες» οἱ ὁποῖες ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν γεωγραφικὴ θέση, συγκοινωνιακὴ καί διοικητικὴ ἀπομόνωση κ.λ.π.

● Συνέχεια στὴν σελίδα 36

42 χρόνια προσφοράς στην Κτηνοτροφία καί Κτηνιατρική 'Εκπαίδευση

Την 31η Αύγουστου 1977 ο καθηγητής κ. Κ. Βλάχος της Κτηνιατρικής Σχολής του 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης απέχωρησε από την ενεργό υπηρεσία ύστερα από πλούσια υπαλληλική και επιστημονική δράση στο ύπουργειο Γεωργίας και πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Η «Νιάουστα» στο σημερινό φύλλο δημοσιεύει μερικά στοιχεία από το τεράστιο έργο του κορυφαίου επιστήμονα και πατέρα της τεχνητής σπερματέγχυσης των ζώων στην χώρα μας.

Γεννήθηκε στην Νάουσα το 1910. Προέρχεται από αγροτική οικογένεια. Οί γονείς του Δημήτριος και Φανή το γένος Μπαρίτα απέκτησαν πέντε παιδιά. Την Μαρία, 'Αντώνιο, Κώστα, Θωμά και Αικατερίνη. Από μικρή ηλικία έδειξε ιδιαίτερη κλίση στα γράμματα. 'Αριστούχος στο δημοτικό, άριστούχος στο Γυμνάσιο.

Τα μαθητικά του χρόνια ήταν πολύ δύσκολα. Ήταν υποχρεωμένος να βοηθάει τους γονείς του σ' όλες τις αγροτικές δουλειές. Χρόνος διαθέσιμος για μελέτη δεν υπήρχε. Όταν πήγαινε στο κτήμα, πάντοτε κουβαλούσε στην τσέπη του ένα βιβλίο και περίμενε να του δοθεί ή ευκαιρία να φύγει και να πάει σε κάποιο κρησφύγετο «στο λημέρι του» για διάβαση.

Μάταια τον άναζητούσαν οι δικοί του. Ο μικρός Κώστας ξεχνούσε πότε στο σπίτι του και πότε στον άκυριώνα κρυφά ή φανερά διαβάζοντας υπό το φως κά-

ποιας λάμπας πετρελαίου (γκαζόλαμπα) τα γνωστά «κουκούμα». Μόνο η μάνα του ήταν ενήμερη των κρυψόνων που διάβαζε ο Κώστας, μία μάνα που φρόντισε πολύ για να σπουδάσει ο γυιός της.

Κατά την φοίτησή του στο Λύκειο γυμνάσιο και με την βοήθεια του καθηγητή της γαλλικής Πληκίδη, μαθαίνει σε ίκανοποιητικό βαθμό την γαλλική γλώσσα απαραίτητο εφόδιο για το ξεκίνημα της πανεπιστημιακής του καριέρας.

Ο κ. Βλάχος απέφοιτησε το 1927 και την ίδια χρονιά δίνει εξετάσεις και πετυχαίνει στην 'Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή των 'Αθηνών. Τα φοιτητικά χρόνια ήταν αρκετά δύσκολα. Έμεινε

σε δωμάτιο απόμερο, χωρίς θέρμανση και χωρίς φως ηλεκτρικό. Η γκαζόλαμπα σε δράση. Ταλαιπωρείς για το φαγητό, ταλαιπωρείς για το διάβαση. Η πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη είχε ένα ή δύο βιβλία για το κάθε μάθημα διδασκαλίας. Όχι παραπάνω. Αυτά τα βιβλία έπρεπε να εξυπηρετήσουν όλους τους φοιτητές.

Πήρε το πτυχίο το έτος 1930. Πολύ σύντομα διορίζεται και υπηρετεί ως γεωπόνος στο Λάκκα Σούλι της 'Ηπείρου. Εκεί σε λί-

Ο πρώτος μόσχος που γεννήθηκε με τεχνητή σπερματέγχυση στη Σινδο τον Νοέμβριο του 1946

γο ένα τηλεγράφημα από τον καθηγητή Ίσακίδη. Τον καλεί για συμμετοχή στις εξετάσεις για κάποια ύποτροφία. Τον Αύγουστο του 1930 πετυχαίνει στις εξετάσεις και με ύποτροφία του Υπουργείου Γεωργίας πηγαίνει για σπουδές στην Κτηνιατρική Σχολή της Βουδαπέστης. Έκεί παρακολουθούσε τα μαθήματα βοηθούμενος από την γαλλική γλώσσα. Τελείωσε τις σπουδές του το 1934. Το Υπουργείο Γεωργίας παρέτεινε την ύποτροφία του επί ένα έτος για την ειδικευση εις την αναπαραγωγή των ζώων. Το έτος 1935 έλαβε το δίπλωμα του διδάκτορος από το πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης.

Τα πρώτα έριτρία που γεννήθηκαν στην Ελλάδα το 1952 με τεχνητή σπερματέγχυση.

Επιστρέφει στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 1935 και αναλαμβάνει την διεύθυνση του κτηνοτροφικού σταθμού της Κορονητής όπου χάρις στην εφαρμογή της τεχνητής σπερματεγχύσεως σε φορβάδες κατόρθωσε να ελέγξει την δουρίνη των ίππων που θα είχε πολύ δυσάρεστα αποτελέσματα στον πόλεμο της Αλβανίας, ο οποίος είχε διαξαχθεί ως γνωστό κατά το μεγαλύτερο μέρος με την βοήθεια των μονό ιπων.

1946, το έτος 1968 είχαν φθάσει τις 228.000 έτησιως). Μέχρι το 1970 είχαν γεννηθεί στην Βόρ. Ελλάδα 2.138.000 μοσχάρια που ήταν απόγονοι ταύρων που είχαν εισαχθεί αεροπορικώς από την Αμερική και ανήκαν οι περισσότεροι στην πιο ένδοξη φυλή για τις ελληνικές συνθήκες φυλή BROWN SWITS Αμερικής.

λαός είχε από τους αρχαιότερους χρόνους. Ο κυριώτερος όμως οικοπέδ της εκθέσεως με μόνιμες εγκαταστάσεις και κτίρια ήταν η καθιέρωση μιας έθνικης ζωοτεχνικής εκθέσεως.

Από το 1941 αναλαμβάνει την διεύθυνση του σταθμού επιβητόρων Καρδίτσας. Στα δύσκολα χρόνια της γερμανικής κατοχής κατορθώνει με μύριες δυσκολίες και με έρανική εισφορά των γεωργών να κρατηθούν στην ζωή οι έκλεκτοι επιβητορες μέχρι την απελευθέρωση της χώρας, ενώ συγχρόνως το βελτιωτικό έργο του σταθμού συνεχιζόταν κατά την διάρκεια όλόκληρης της κατοχής.

Ο κ. Βλάχος εφαρμόζει με επιτυχία στην χώρα μας τεχνητή σπερματέγχυση με κατεψυγμένο σπέρμα των ζώων —196 βαθμούς C. και έτσι η Βόρεια Ελλάδα μπορεί να υπερηφανεύεται γιατί είναι η δεύτερη χώρα στην Ευρώπη που εφαρμόζει την μέθοδο αυτή.

Το έτος 1951 εκλέχθηκε παρρηφει από το Άριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης τακτικός καθηγητής στην έδρα της Μαιευτικής, Παθολογίας Βοσειδών, Χοιρών και Πτηνών.

Το 1946 ανέλαβε την οργάνωση της τεχνητής σπερματεγχύσεως των αγελάδων. Με την φροντίδα του ανεγέρθηκε το Ίδρυμα Διαβατών, το οποίο μέσα σε λίγο χρόνο έγινε διεθνώς γνωστό και το οποίο υπό την καθοδήγησή του κατόρθωσε μέσα σε μια 25ετία να αλλάξει την μορφή της αγελαδοτροφίας όλόκληρης της χώρας. Από τις 1300 έγχώριες αγελάδες που είχαν οδηγηθεί στην τεχνητή σπερματέγχυση το

Αργότερα οργάνωνει το πρόγραμμα της τεχνητής σπερματεγχύσεως αργοπροβάτων. Μέχρι το 1970 είχαν γεννηθεί 165.000 βελτιωμένα αργοπροβάτα που προερχόταν από σπέρμα εκλεκτών κριαριών και ταύρων.

Δημοσίευσε 120 πρωτότυπες έπιστημονικές εργασίες σε έλληνικά και ξένα περιοδικά και έτσι έγινε γνωστός διεθνώς ο σταθμός Κτηνοτροφικής Έρευνας Διαβατών.

Από το 1959 μέχρι 1977 οργάνωσε 13 ίππικές εκθέσεις στις οποίες έλαβαν μέρος οι γεωργοί της Βορείου Ελλάδος. Κατά τις εκθέσεις αυτές θραβεύθηκαν 2730 ίπποι προερχόμενοι οι περισσότεροι από τεχνητή σπερματέγχυση. Σκοπός των εκθέσεων αυτών ήταν η διατήρηση της φιλίππου παραδόσεως, που ο μακεδονικός

Έξέδωσε πέντε (5) διδακτικά βιβλία της ειδικότητός του. Έχημάτισε πρόεδρος του Έλληνο γερμανικού συνδέσμου και έλαβε μέρος ως όμιλητής εις πάρα πολλά διεθνή συνέδρια. Προσκήθηκε από τον αρχιεπίσκοπο της Κύπρου Μακάριο για να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων της κτηνοτροφίας της Κύπρου. Είναι άντεπιστέλλον μέλος της ιταλικής Έταιρείας Ζωοτεχνίας και της Παγκόσμιας Βιοτεχνικής Έταιρείας.

Όμιλει την γερμανική, ούγγρικη, άγγλική και γαλλική γλώσσα, τις οποίες έμαθε μόνος του. Το 1968 ο Κ. Βλάχος περιορί-

Πρακτική εξάσκηση των φοιτητών της Κτηνιατρικής Σχολής στον Σταθμό Έρευνας Κτηνοτροφίας Διαβατιών

στηκε σιά πανεπιστημιακά του καθήκοντα και άσχολήθηκε έντακτο με την άνοικοδόμηση των κτιρίων της Κτηνιατρικής Κλινικής. Για την άπαλλοτρίωση των οικοπέδων της Κτηνιατρικής Σχολής άποκρεώθηκε να παρευρεθεί σέ 17 δίκες.

Τό 1970 άναλαμβάνει ξανά την Διεύθυνση του Σταθμού Έρευνας Διαβατιών την όποία διατηρεί ώς τό 1977.

Παντρεύθηκε τό 1940 την Έλένη Σαμφορέλου άπό τον Βόλο και απέκτησε ένα γυιό, τον Δημήτριο και μία θυγατέρα την Ευανθία. Άπό τον γυιό του έχει δύο έγγονες την Έλένη και την Άρετή και άπό την θυγατέρα του άλλες δύο την Άντιγόνη και την Έλένη. Ό Δημήτριος Βλάχος γήμερα άπηρετεί στην ίατρική σχολή του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου ώς έντεταλμένος ύφηγητής στην έδρα της Ύγιεινής.

Ό καθηγητής Κ. Βλάχος τον τελευταίο καιρό διατηρεί στενή έπαφή με τον Σύλλογο Άποφοίτων του Λαππειού Γυμνασίου και

παρακολουθεί όλες τις έκδηλώσεις του Τήν 30.3.74 μίλησε σιό κοινό της πόλεως Ναούσης με θέμα: «Ό ρόλος της Μακεδονίας εις την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας της Βορ. Έλλάδος άπό άρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερα».

Ό καθηγητής Κ. Βλάχος είναι άπό τους λίγους έπιστήμονες σιή χώρα μας που πρόσφεραν τόσα πολλά σιήν κτηνοτροφία. Δικαίως θεωρείται ώς ό πατέρας της τεχνητής σπερματεγχύσεως. Δέν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι ή τεχνητή σπερματέγχυση ίσον Κ Βλάχος και Κ. Βλάχος ίσον τεχνητή σπερματέγχυση.

Πίσω του άφησε ένα άπέραντο, γόνιμο και άπό κάθε άποψη άξιόλογο έργο που ήταν όλόκληρο άφιερωμένο άποκλειστικά σιήν άνοδο της έλληνικής κτηνοτροφίας και σιήν κτηνιατρική εκπαίδευση.

Παρασημοφορήθηκε άπό την πολιτεία και άπό πολλά έπιστημονικά ιδρύματα της ήμεδαπής και άλλοδαπής.

Ή Κτηνιατρική Σχολή του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, μετά την άποχώρησή του άπό την ένεργό ύπηρεσία έστειλε την έξης έπιστολή:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κτηνιατρική Σχολή
Κοσμητεία

25.11.1977

Πρός
Τόν κ. ΚΩΝ. ΒΛΑΧΟ
Όμότιμο Καθηγητή
Ένταυθα

Κύριε συνάδελφε,

Έχομε την τιμή να σας άνακοινώσουμε ότι ή Κτηνιατρική Σχολή σιήν πρώτη συνεδρίαση του νέου πανεπιστημιακού έτους 1977—78, άριθ. 641) 10.10.1977, μου άνέθεσε να έκφράσω σέ σας τις θερμότερες εύχαριστίες της για όσα προσφέρατε σιήν Σχολή άπό την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της μέχρι της άποχωρήσεώς σας.

Με τις συνεχείς προσπάθειές σας συμβάλατε άναμφίβολα σιήμαντικά σιήν θεμελίωση, εξέλιξη και προβολή της Κτηνιατρικής Σχολής σέ ύψηλό και όμολογούμενος άναγνωρισμένο επίπεδο.

Ή μακροχρόνια ύπηρεσία σας σιήν Κτηνιατρική Σχολή συνέβαλε έξ άλλου άποφασιστικά σιή άρτια εκπαίδευση εκατοντάδων κτηνιάτρων οί όποιοι επέτελεσαν και έπιτελούν άξιόλογο έργο, τόσο για την έθνική οικονομία, όσο και για τό κοινωνικό σύνολο.

Θά ήταν ώστόσο μεγάλη παράλειψη να μη τονισθεί και έδώ σιή ύψηλή έπιστημονική σας συγκρότηση και την άπαράμιλλη εργατικότητα σας όφείλεται και τό μέγα μέρος ή βελτίωση της έλληνικής κτηνοτροφίας.

Έκτελώντας με εύχαρίστηση την παραπάνω όμόφωνη άπόφαση της Σχολής παρακαλώ να δεχθείτε τους συναδελφικούς και ρετισμούς όλων των μελών της σχολής.

Με έξαιρετική τιμή
Ό Κοσμήτωρ
Β. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ή Συντακτική Έπιτροπή

ΑΚΤΙΝΙΔΙΟ:

Τό φρούτο από τήν Κίνα

Του κ. Νίκου Λεμονιδή, γεωπόνου

1. Γενικά

Τό ακτινίδιο ή φρούτο του Όλύμπου όπως ονομάστηκε στη χώρα μας κατάγεται από τήν Κίνα. Η κυνέζικη ονομασία του είναι VANG TAO (Γιάγγκ Τάου) δηλ. ροδάκινο του πιθήκου. Τό φρούτο αυτό γνώρισε σαν δεύτερη πατριδα του τήν Νέα Ζηλανδία. Από τό έτος 1940 διαπιστώθηκε ή έμπορική του αξία και από τότε καλλιεργείται συστηματικά στην χώρα αυτή με αποτέλεσμα τό έτος 1977 νά φθάσει στά 600 στρ. με έτήσια παραγωγή 7.000 τόν. περίπου. Σήμερα καλλιεργείται στην Γαλλία, Βόρειο Ιταλία, Ισπανία και ΗΠΑ σέ αρκετά στρέμματα. Στην Ελλάδα καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά με επιτυχία τό έτος 1973 στην περιοχή Λαρίσσης και μετά ένα χρόνο στην περιοχή Κατερίνης. Τά αποτελέσματα της φυτείας στην Κατερίνη υπήρξαν καταπληκτικά. Η φυτεία αυτή στο τέταρτο έτος ξεπέρασε τόν ένα τόνο παραγωγής κατά στρέμμα. Άς σημειωθεί ότι ή παραγωγή θά ανεβαίνει μέχρι τό 8ο έτος όπου σταθεροποιείται στους 2—2,5 τόν. κατά στρέμμα.

2. Ίδιότητες, χαρακτηριστικά καρπού

Οι καρποί έχουν σχήμα αγγού και φέρουν χαρακτηριστική έπιδερμίδα πάχους 0,5 χιλ. χρώματος κιτρίνου προς τό καφέ με πολυάριθμες λεπτές τρίχες. Δίνει τήν έντύπωση πινυτικού. Η σάρκα έχει πράσινο γωματισμό και περιεκτική κατά μέσο όρο στο κέντρο 200 μικρά μανιθερά σπέρματα. Αυτή είναι γλυκιά υπερευαίσθητα συγχρόνως τό

φραγκοστάφυλο, τό σταφύλι και τό σύκο φρέσκο. Ο καρπός αποκτά τήν άριστη γευστικότητα στην αρχή της ώριμάνσεως. Οι καρποί καταναλώνονται νωποί, μετά τήν άφαίρεση της έπιδερμίδας. Χρησιμοποιούν επίσης για τήν παρασκευή σαλατών, μαριναλάδων και γλυκισμάτων.

Ο καρπός από άπόψεως Βιταμίνης C κατέχει τήν πρώτη θέση μεταξύ των άλλων καρπών. Νωποί καρποί ακτινιδίων 100 γρ. περιέχουν 0,300 γραμμ. βιταμίνης C έναντι 0,045 και 0,050 γρ. του πορτοκαλιού και του λεμονιού αντίστοιχως. Όμοίως κατέχει τήν πρώτη θέση μεταξύ των φρούτων χειμερινής καταναλώσεως από άπόψεως ασβεστίου φωσφόρου και σιδήρου. Περιέχει σέ σύγκριση με τό μήλο δεκαπλάσια ποσότητα ασβεστίου, τετραπλάσια ποσότητα φωσφόρου και πενταπλάσια ποσότητα σιδήρου.

Σήμερα στην Ευρωπαϊκή αγορά πωλείται από 80 — 100 δρχ. τό κιλό.

3. Έδαφος, κλίμα

Τό ακτινίδιο αναπτύσσεται καλύτερα σέ εδάφη στραγγερά και έδάφη που δέν περιέχουν μεγάλες ποσότητες ασβεστίου (PH μέγρο 7,7). Κατά τήν βλαστική περίοδο έχει ανάγκη από πυκνά ποτίσματα.

Θέλει νερό δύο έως τρεις φορές περισσότερο από τά γνωστά όπωροφόρα. Εύδοκμεί καλύτερα σέ περιοχές όπου ή ατμοσφαιρική υγρασία είναι μεγάλη (80—90%). Γενικώς οι άνεμοι προξενούν σοβαρές ζημιές στις φυτείες των ακτινιδίων (θραύση κλιμακίδων, μολωπισμοί καρπών άφυδάτωση των φυτών κλπ.). Χρησιμοποιήμαί άνεμοθραύστες. Τά νερά φυτά είναι ευαίσθητα στις χαμηλές θερμοκρασίες. Αντίθετα τά ήλικιωμένα φυτά παρουσιάζουν αξιόλογη άνθεκτικότητα στους παγετούς. Κατά τήν Ανοιξη, ή ελάσσηση των ακτινιδίων ξεκινά 10—15 μέρες ένωρίτερα από τό άμπέλι. Γι' αυτό οι δψμοι παγετοί προ-

ξεντών σοβαρές ζημιές στην νέα διάσπαση και ανθοφορία των φυτών.

4. Φύτευση, Κλάδεμα

Επειδή τα φυτά είναι αναρριχώμενα χρειάζεται να γίνει από τον πρώτο χρόνο, σε σωστή διάταξη ο μόνιμος εξοπλισμός του ακτινιδίου (τσιμεντοσιονλήθες, σύρματα, πάσσαλοι κ.λπ.). Χρειάζεται ισχυρός εξοπλισμός, για να συγκρατήσει το σάρος της φυλλομάζας και της παραγωγής. Χρησιμοποιεί κανείς τρεις σειρές σύρματος και σε ύψος από το έδαφος 1,20 μ., 1,60 μ. και 2 μ. ή δύο σειρές σύρματος και σε ύψος 1,20 μ. και 1,40 μ. Υπάρχουν πολλά συστήματα φύτευσης και εγκαταστάσεως του ακτινιδιού. Τα φυτά είναι άρσενικά ή θηλυκά (δίοικο φυτό). Φυτεύει κανείς τα άρσενικά φυτά σε κανονικές θέσεις και σε ανάλογα 1 προς 9 θηλυκά ανάλογα με την ποικιλία και το σύστημα εγκαταστάσεως. Μπορούμε να φυτεύσουμε από τον Δεκέμβριο μέχρι τον Μάρτιο. Αποστάσεις φύτευσης: α) Μεταξύ των γραμμών 3,5—4 μ. β) επί των γραμμών 6,5—7 μ.

Το ακτινίδιο απαιτεί συνεχή κλαδεύματα θερινά και χειμερινά. Μέχρι το 3ο και 4ο έτος εφαρμόζεται κλάδεμα σχήματος. Από το 4ο και μετά, εφαρμόζεται ειδικό κλάδεμα καρποφορίας και αντικαταστάσεως των βλαστών που καρ-

ποφόρταν.

5. Έχθροί, ασθένειες

Είναι ευχάριστη στους νηματώδεις. Στην χώρα μας κρυπτογρμμικές ασθένειες και εντομολογικές προσβολές δεν παρουσιάστηκαν ως τώρα. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε παίρνουμε τα κατάλληλα μέτρα όπως από γνωστά οπωροφόρα δένδρα.

6. Ποικιλίες

Στην χώρα μας καλλιεργούνται σήμερα τέσσερα θηλυκές ποικιλίες, οι εξής: α) ABBOT (Άμποτ). Ανθίζει πρόωγα, ο καρπός έχει σχήμα επιμήκη και φέρνει πολλές τριχες. Μέγεθος μεσαίο. Μέσο βάρος 60 γρ. Πολύ παραγωγική ποικιλία. Ο πιο αρωματικός καρπός.

πιο άργα από την ABBOT. Καρπός β) BRUNO (Μπρούνο). Ανθίζει πολύ επιμήκη. Με επιδερμίδα πιο σκούρο χρώμα και με πυκνές κοντές τριχες. Ωριμάζει γρήγορα όταν όγει από το φυτείο. Πολύ παραγωγική. γ) MONTY (Μόντυ).

Η πιο ανθοφόρος ποικιλία. Μέγεθος καρπού σχετικά μικρό. Ωριμάζει άψμα. δ) HAYWARD (Χαίτγουαρτ). Ανθίζει άψμα. Καρπός χονδρός. Έχει βάρος 80—90 γραμ. Διατηρείται καλά, μέσα και έξω από το φυτείο.

7. Συγκομιδή και διατήρηση

Χρόνος συγκομιδής τέλη Οκτωβρίου, αρχές Νοεμβρίου. Ωριμάζει ύστερα από μερικές μέρες. Διατηρείται σε κοινές αποθήκες ένα μήνα και σε φυτεία 5—6 μήνες.

• Συνέχεια από την σελίδα 5

δάσκαλος.

— Μά, είμαστε ξύπνιοι. Κοίτα, έτσι και μάς δείξεις, έτσι και μάς μάθεις, άκου, πού σου λέω, πού μία ώρα, έστω δυο το πολύ, θα σου λούμε μία χαρά και πέσιμο μηδέν. Τόπιασες το τελευταίο;

— Δέ γίνεται παιδιά πού μία δυο ώρες. Μ' άκούτε; Μία μέρα θα χρειαστούμε, τουλάχιστο, για να μάθετε το πέσιμο στο χιόνι, μαλακά μαλακά, χωρίς ποδοπαθήματα και λοιπά. Αυτό είναι ένα από τα πρώτα και βασικά μαθήματα.

Οι φιλομαθείς απομακρύνονται. Δυστυχώς το χρήμα τους ελάχιστα τους βοήθησε.

Πέμπτο στιγμιότυπο: Το αυτοκίνητο σταματάει με συριγγούς. Οι επιβάτες πετάγονται... με ά-

ΟΤΑΝ ΧΙΟΝΙΖΕΙ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

γωνιστική διάθεση! Κατεβάζουν γρήγορα το χιονοσάνιδα από τη σκάρα και... παίρνουν θέσεις για φωτογράφιση! Οι μηχανές, δυο φωτογραφικές μηχανές, δουλεύουν άσταμάτητα. Τσάφ—τσάφ, τσάφ, τσάφ τσάφ—τσάφ. Τελειώνουν. Συναβάζουν τα πράγματα στη σκάρα. Μπαίνουν στο αυτοκίνητο και παίρνουν το δρόμο της επιστροφής. Στη Θεσσαλονίκη έχει να γίνει το «σάσε» με τις έμπρακτες άφηγίσεις τους για ήραδες και ανώμαλες καταβάσεις στις χιονοδρομικές πλατωσιές του Βερρίου.

Τα στιγμιότυπα δέν τελειώνουν. Είναι πολλά. Είναι ποικίλα. Είναι διασκεδαστικά ή απλώς ενδιαφέροντα. Μερικοί ανεβαίνουν στα χιονισμένα βουνά μας για το χατήρι των παιδιών τους, πού

όμως από τη δεύτερη κιόλας ανάβαση φροντίζουν να τα «φορσουν» σε κάποια γιαγιά, αδερφή, γειτόνισσα. Κάποιοι επιχειρούν την ανάβαση χωρίς άλυσσιδες και μένουν στο δρόμο. Πολλοί κουβαλιούνται άψογα κουστομησμένοι και χάνουν τον καιρό τους φάχνοντας για ρούχα δαγενικά. Άλλοι, άπληροφόρητοι, έξορμούν, όταν δέν υπάρχει ούτε πιθανή χιονισμένης γής. Συμπερασματικά. Οι τρανουπόδειε, προπαντός ή Άθήνα, έκτός από τις έλαφρότητες πολλών σειρών (σήριαλ), τα κάποια άνεύθυνα φθηνά λογοπαίγνια του «Κάθε μεσημέρι», μάς στέλνουν και κάτι γνήσιο άληθινό, χρήσιμο, τους πρωτευουσιάνους «κλώουν» των χιονοδρομιών για ψυχαγωγία μας!

Η παθολογική αντιμετώπιση

1. ΓΕΝΙΚΑ

Οι μαστοί είναι αδένες που χαρακτηρίζουν τα θηλαστικά. Βρίσκονται και στα δύο φύλα. Είναι άτροφικοί στους άνδρες και άνεπτυ- γμένοι στις γυναίκες. Το έκκριμά τους, το γάλα, είναι απαραίτητο για την τροφή του νεογέννητου. Ο αριθμός των μαστών διαφέρει σε κάθε θηλαστικό.

Στον φυσιολογικό άνθρωπο υπάρχουν ένα ζεύγος μαστών και κάθε μαστός έχει και μία θηλή. Μπορεί όμως να υπάρχουν τρεις και τέσσε- ρις μαστοί όποσπούθεις (πολυμα- στία) ή να υπάρχουν δύο μαστοί και να έχουμε ανάπτυξη περισσότε- ρων θηλών (πολυθηλία). (Ανώμα- λη ανάπτυξη των μαστών κατά την ενδομήτριο ζωή του εμβρύου). Οι μαστοί βρίσκονται στο πρόσθιο θω- ρακικό τοίχωμα ανάμεσα από το χέλιος του στήθους και της προσθί- ας (μασχάλιας γραμμής). Αναπτύσ- σονται κατά την ήδη και μάλιστα από την ηλικία των 10—15 χρό- νων. Ανήκουν στους δευτερογενείς γεννητικούς χαρακτήρες. Αποσε- λούνται από δύο ήμισφαιρικές προ- εξοχές τοποθετημένες στην άνω πε- ριοχή του θώρακα. Η παχυσαρκία παίζει μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη τους, γιατί το λίπος στις γυναίκες συγκεντρώνεται σ' αυτές. Το μέγε- θός τους εξαρτάται από την φυλή και την ηλικία. Στην νεαρή γυναί- κα οι μαστοί είναι μικροί και με- γαλώνουν όταν εμψυχισθεί ή εμμη- νορρραγία για να γίνουν μεγαλύτεροι στον θηλασμό και έν συνεχεία να άτροφίσουν στην κλημιακήριο ήλι- κία. Οι μαστοί στην νεαρή γυναίκα είναι σκληροί, ένυ στην γυναίκα που θηλάζει είναι μαλακοί. Ο άρι- στερός μαστός μπορεί να είναι με- γαλύτερος από τον δεξιό. Στην με- γάλη ήλικία οι μαστοί άτροφούν και γίνονται πλαδαροί.

2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗ- ΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ

Οι μεταβολές του μαστού όρισκον- ται κάτω από την επίδραση ώρι- σμένου παραγόντων και μάλιστα όρμονικών.

α) Οι ώθητες συμμετέχουν πολ- λύ στην ανάπτυξη των μαστών διό-

του μαστού

τι παράγουν ούσιες που λέγονται οίστερογόνας, οι όποτες προκαλούν διόγκωση των μαστών και έπιμηχύν- νουν τους γαλακτοφόρους πόρους. Επίσης και ή προγεστερόνη προ- καλεί την ανάπτυξη αυτών. Το ότι οι ώθητες έπιδρούν στους μαστούς διαπιστώνεται από το γεγονός της

Του κ. Άρη Παπανικολή Δ)ντου της Χειρ. Κλινικής του Νοσοκομείου Ναούσης

ανάπτυξώς των κατά την ήδη, ό- ταν αρχίζει ή ώθητική λειτουργία. Αν κόψουμε τις ώθητες σε μικρά θηλαστικά ζώα ή διόγκωση των μαστών έμποδίζεται. Επίσης ό εύ- νουχισμός της νεαρής γυναίκας, ή λαθή ή άφαιραση των ώθηκών έμ- ποδίζει την εξέλιξη των. Αν χορη- γήσουμε την έρμόνη που βγάξει ή ώθητική, στους άνδρες που πάσχουν από καρκίνο του προστάτη τότε γί- νεται το εξής παράδοξο. Έχουμε την ανάπτυξη των μαστών αυτών (γυναίκομαστία). Οι μεγάλες όβ- σεις οίστερογόνων προκαλούν παθο- λογική ανάπτυξη των γαλακτοφό- ρων αδένων και σχηματισμό κύστε- ων. Η δέ κλινική μας πείρα μάζε- διδάσκει πως στον καρκίνο του μασ- τού πρέπει να κάνουμε ώθηθεκτο- μή.

β) Η ύπόφυση του έγκεφάλου έπιδρά στην ανάπτυξη των μαστών καθώς και τα έπινεφρίδια και ό θυ- ροειδής αδένας.

γ) Ο πλακοός παίζει μεγάλο ρό- λο στην διόγκωση των μαστών και στην έκκριση του γάλακτος. Ο πλακοός κατά την περίοδο της έγ- κμισούνης γίνεται πηγή ένεργείας οίστερογόνων και γονιδοτρόπιων όρ- μωνών οι όποτες ωξάνουν το μέγε- θος των μαστών σε άρκετο βαθμό. Για την ανάπτυξη των μαστών ά- παιτούνται τρεις όρμόνες. Τα οίστερο- γόνα και ή προγεστερόνη που παρά- γονται από την ώθητική καθώς και ή προλακτίνη που έκρίνεται από την ύπόφυση του έγκεφάλου.

3. ΕΚΚΡΙΣΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Στο τέλος της έγκμισούνης και δύο μέρες μετά τον τοκετό έκκρινον- ται από τους μαστούς λίγες ποσότη- τες ύγρου. Το ύγρο αυτό λέγεται πύαρ και περιέχει αντισώματα δη- λαδή ούσιες άπαραίτητες για την άμυνα του όρέφους και για την ά- ποβολή του περιεχομένου του έκτέ- ρου στις πρώτες κενώσεις που λέγε- ται μηκύνιο. Το ύγρο αυτό τις 10 μέρες της λοχίας αυξάνεται σε πο- τότητα και γίνεται πιο άραιο. Ονομάζεται μεταβατικό γάλα. Γ- στερα το γάλα άποικιά την κανονι- κή του σύσταση.

Το γάλα της μητέρας είναι ή πιο θαιμάσια τροφή του νεογέννητου. Η ποσότητα και ή ποιότητα αυτού διαφέρει από γυναίκα σε γυναίκα και εξαρτάται από την τροφή της γυναίκας, την έργασία της, την κληρονομικότητα, την κοινωνική της θέση. Το γάλα άποτελείται από π- οτείνες, υδατάνθρακες, λίπη, νε- ρό, βιταμίνες άσβέστιο κλπ. Πολλά φάρμακα άπορροφούνται και βρί- σκονται μέσα στο γάλα όπως τα κα- τασταλτικά φάρμακα, ή πενικιλίν- η, οι τετρακυκλίνες, ή κοφφαίνη και ή νικοτίνη, τα άντισταμινικά και κυρίως τα άντισηπτικά. Σε μη- κρές ποσότητες δέν προκαλούν δια- τραχές, αλλά σε μεγάλες όβσεις ή έστου σε κίνδυνο το νεογέννητο. 1.° αυτό οι θηλάζουσες γυναίκες δέν πρέπει να κάνουν κατάχρηση του καπνού του καφέ και των άνω- τέρου φαρμάκων. Επίσης όρισμένες τροφές όπως είναι οι νιομάτες, τα κρεμμύδια και τα κουνιά όταν τρώ- γονται από την θηλάζουσα μητέρα μπορεί να προκαλέσουν γαστροεπ- ρικές διατραχές εις το νεογέννητο (διάρροια). Έχει άποδειχθεί, ότι άκοκτοί παράγοντες όρμονικής και νευρικής φύσεως επηρεάζουν την έκκριση του γάλακτος. Μέχρι σι- τική ό μηχανισμός των δέν έχει άπόλυτα διέλυσκάνθει.

4. ΟΙ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ

Αυτές είναι α) ένώδης κυστική (μαστοπάθεια β) ή γαλακτοφοριόδα γ) ή όξεια πυώδης μαστίτιδα δ) ή φυματίωση του μαστού και ε) ή σύ- φηλη. Μετά έχουμε τις καλοήθειες διογκώσεις, το ένωμα, το θήλωμα, την άδευτική ύπερπλασία και τέλος τον καρκίνο των μαστών.

α) Η ένώδης κυστική μαστοπά- θεια άποσείλει την πιο συνηθισμένη άσθένεια του μαστού, σε γυναίκες,

κατά την διάρκεια της κεννοτήριας ζωής τους. Πάνω από 10 γυναίκες στις 100 παρουσιάζουν τα συμπτώματα της ασθένειας αυτής πριν σταματήσουν ή εμμηνορρυσία τους. Μετά την κλιμακτήρια ηλικία σπανίως παρουσιάζεται. Η ασθένεια κίθληνεται πόνο. Στο μαστό εμφανίζονται μικρές ψηλαφητές διογκώσεις. Ο πόνος είναι περιοδικός και γίνεται έντολγαιτικός όταν πλησιάζει ή εμμηνορρυσία και υποχωρεί με την έναρξη της. Μικρές διογκώσεις ψηλαφούνται σε μία περιοχή του μαστού ή σε όλη την έκταση του ενός ή και των δύο μαστών. Η θεραπεία γίνεται διά παρακκεντήσεως των μεγάλων κύστεων και με χειρουργική αφαίρεση του προσβεβλημένου τμήματος. Τα άτομα αυτά που πάσχουν από την νόσο αυτή έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να υποστρίψουν προς τον καρκίνο του μαστού. Γι' αυτό πρέπει να παρακολουθούνται συστηματικώς.

Εκκυστιών μαστός

β) Η γαλακτοφορίτιδα. Εμφανίζεται τις πρώτες μέρες μετά τον τοκετό και οφείλεται στην κατακράτηση του γάλακτος. Ο μαστός παρουσιάζει πόνο, το δέρμα του γίνεται κόκκινο και διογκωτικό. Όταν με τον θηλασμό δεν επέρχεται ή κένωση των μαστών από το γάλα, προκαλούμε τεχνητή κένωση έμεις (βουζούπτες).

γ) Όξεια πυώδης μαστίτιδα. Αυτή έχει σχέση με την γαλουχία. Αποτελεί δε επιπλοκή αυτής. Αίτια είναι ο τραυματισμός της θηλής και η εισόδος μικροβίων κυρίως σταφυλόκοκκων. Μπορεί να προέλθει ή μόνωση από μικρόβια που προέρχονται από το ίδιο το θρέφος που θηλάζει. Ο μαστός προκαλεί πόνο διογκώνεται και το δέρμα του κοκκινίζει. Η θερμοκρασία του μαστού είναι μεγάλη. Παρουσιάζεται ρίγος

και οι μασχαλιαίοι λεμφαδένες διογκώνονται.

Η συντηρητική θεραπεία συνίσταται στην εφαρμογή θερμών επιθεμάτων και στην χορήγηση αντιβιοτικών. Εάν δεν υποχωρήσουν τα άνωτέρω συμπτώματα εξελίσσεται σε απόστημα του μαστού και τότε επεμβαίνουμε χειρουργικώς και προβαίνουμε στην διάλυση του αποστήματος (Εικόνα 2).

Διάλυση αποστήματος μαστού.

δ) Η φυματίωση του μαστού. Σπανίως εμφανίζεται. Είναι συνήθως στον ένα μαστό. Παρουσιάζεται υπό μορφή αποστήματος χωρίς να έχουμε πόνο, πυρετό, ή ρίγος. Η θεραπεία είναι η αντιφυματική αγωγή.

ε) Η σύφιλη του μαστού. Σπανιότητα πάθησης.

στ) Λοιπές παθήσεις. Εκτός από τις άνωτέρω έχουμε τις ανόδινες διογκώσεις του μαστού, το έλκος, το θήλυμα και τέλος τον καρκίνο. Η διαφορετική διάγνωση θα γίνει από την κλινική εξέταση, την μαστογραφία, την λεμφογραφία και στο τέλος χειρουργικώς με την αφαίρεση το προσβεβλημένου μέρους γιά να σταλεί στο παθολογοανατομικό τμήμα προς διεπίσημα.

Η πρώτη ανακρίνωσή του καρκίνου έγινε από τον Ιπποκράτη ο οποίος ανώφετος περιπτώση αρρωστής από τα Άδρια που εμφάνιζε αιμορραγία από την θηλή του μαστού. Μετά από τον καρκίνο της μήτρας, της στοματικής κοιλότητας και του δέρματος έρχεται ο καρκίνος του μαστού. Γύρω στις 30.000 Αμερικανίδες πεθαίνουν κάθε χρόνο από τον καρκίνο του μαστού.

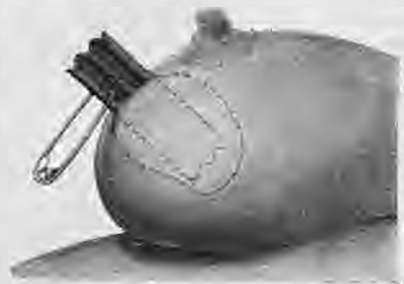
Η ασθένεια αυτή προσβάλλει 250.000 γυναίκες κάθε χρόνο σε όλολόκληρο τον κόσμο. Οι παγκόσμιες στατιστικές δείχνουν ότι τα περισσότερα θύματα αυτής της ασθένειας είναι ηλικίας περίπου 30—41 ετών, αυξάνεται δε συχνότατα στα χρόνια της αναπαραγωγής, χωρίς

να παύσει με μικρότερη συχνότητα να εμφανίζεται μετά την εμμηνοπαύση.

Περισσότερο συχνός είναι ο καρκίνος του μαστού στις ανώπαντες και τονίζω, σ' αυτές που γέννησαν και δεν θήλασαν ότι η εγκυμοσύνη και ο θηλασμός προστατεύουν τον μαστό. Γενικώς οι γυναίκες που θήλασαν συνολικά 36 μήνες ή σ' αυτές που σταμάτησε ένωρίς ή εμμηνορρυσία έχουν ελάχιστες πιθανότητες να προσβληθούν από καρκίνο του μαστού. Επίσης έχουν δύο και τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να πάθουν καρκίνο του μαστού οι άτομα (στερίες) και οι γυναίκες που γέννησαν σε ηλικία άνω των 28 ετών. Επίσης νεαρές γυναίκες που πήραν οιστρογόνα υπό μορφή αντισυλληπτικών δισκίων έχουν λιγότερες πιθανότητες να πάθουν καρκίνο του μαστού.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ.

Το αίτιο είναι μάλλον ορμονικό, διότι δεν εμφανίζεται πριν από την ήσθη. Στην κλιμακτήρια ηλικία είναι πιο συχνός. Προσπαθεί τις άτεκνες και αναστέλλεται μετά την ώσμηκετομή. Η συνύπαρξη του καρκίνου με την εγκυμοσύνη και τον θηλασμό είναι πολύ μικρή. Η κληρονομικότητα παίζει μεγάλο ρόλο. Είναι τέσσερις φορές συχνότερος ο καρκίνος του μαστού στους και εθελών απογόνους.

Διασπολήνωσή του αποστήματος

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

Πάνω από ποσοστό 80% ο καρκίνος του μαστού κάνει την εμφάνισή του με την μορφή όγκου που σε αναλογία 90—95% γίνεται αντιληπτός από την ίδια την γυναίκα. Τα συμπτώματα αυτά θα οδηγήσουν την άρρωστη γυναίκα σε ποσοστό μόνον 10% σε γιατρό ή δε εκκρίση της θηλής σε ποσοστό 8%.

Οι γυναίκες της μέσης ηλικίας. ■ Συνέχεια στη σελίδα 31

'Αποκριάτικο «'Αλμπουμ»

Τό πρώτο «βάπτισμα». Τό 1929 ό Τρ. Χατζητρύφων με στολή γενίτσαρου.

Οί σελίδες αὐτές εἶναι ἀφιερωμένες στόν κ. Τρύφων Χατζητρύφων καί εἰδικώτερα στή δράση του σχετικά μέ τίς διάφορες ἀποκριάτικες ἐκδηλώσεις. Σέ ζῆναν ἄνθρωπο πού ἀγαπάει τό γνήσιο ἀποκριάτικο ναουσαίκο γλέντι, καί ἦταν στό παρελθόν ζνας ἀπό τοὺς βασικώτερους ὀρ-

Γράφει ὁ κ. Κ. Νίκου

γανωτές καί πρωταγωνιστές τῶν χορευτικῶν συγκροτημάτων καί ἐκδηλώσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ο Τρύφων Χατζητρύφων γεννήθηκε τό 1919 στή Νάουσα καί εἶναι γόνος παλιᾶς ναουσαίικης οἰκογένειας. Πῆρε τό πρώτο ἀποκριάτικο βάπτισμα, ὅταν ἔγινε γιά πρώτη φορά «γενίτσαρος» σέ ἡλικία ἑννέα ἐτῶν. Στά χρόνια ἐκεῖνα ὑπῆρχε ζνα συγκρότημα «γενιτσάρων» καί ζνα ἄλλο, τὰ λεγόμενα «τουρκάκια» χωρῆς βέβαια νά λείπουν τὰ σατυρικά συγ-

Μέ ἀναμνήσεις τοῦ
Τρύφ. Χατζητρύφων

ΑΠΟΚΡΙΕΣ τοῦ 1933. Γενίτσαροι χορεύουν στό «Κίβισα». Στή μέση διακρίνεται ὁ δήμαρχος κ. Φιλώτας Κόκκινος.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ 1934. Ὀρθοί ἐξ ἀριστερῶν: Ματζῆρης Στέργιος, Κούλης Γεώργιος τοῦ Δημητρίου, Τσίτσουρης Κων/νος, Σεραφεῖμ Γεώργιος, Μέσκος Κων. Καθήμενοι ἐξ ἀριστερῶν: Καρδερίτσας Ἀπόστολος, Οἰκονόμου Κων/νος (†), Μπαλκαμπᾶς Στέργιος, Χατζητρύφων Τρύφων, Σεραφεῖμ Δημήτριος καί Βογιατζῆς Δημήτριος (ὀργανοπαίκτης) (†)

κροτήματα και τὰ καρναβάλια.

Από τὸ 1940 ἀρχίζει μιὰ νεκρὴ περίοδος γιὰ τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις, μέχρι τὸ 1948. Τῆ χρονιά αὐτή, παρ' ὅλο πὸς ἡ κατάσταση δὲν ἦταν πρόσφορη, ὁ Τρύφων Χατζητρύφων με δική του πρωτοβουλία, ὀργανώνει ἀποκριάτικο γλέντι στὸ ἐργοστάσιο τοῦ Λαναρᾶ με ζουρνάδες, νιαούλια καὶ χορούς. Ἦταν μιὰ γλυκιὰ νότα στὶς δύσκολες ἐκεῖνες μέρες καὶ ἕνα δείγμα τῆς προσπάθειας τοῦ κ. Χατζητρύφων γιὰ τὴν διατήρηση τῆς παραδόσεως.

Τὸ 1956 δημιούργησε τὸ πρῶτο συγκρότημα στὴ Νάουσα με «παπούδικα». Συνάντησε ἀρκετὰ προβλήματα, κυρίως οικονομικά, κατ' ἄρχοντες ὅμως νὰ τὰ ξεπεράσει με τὴν βοήθεια τῶν τότε δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ ΤΟΝ. Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο πὸς θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῆ, εἶναι ὅτι τὸ 1956 πρόσθεσε τὴν «μπούλα» στοὺς ἑγνίσαρους, πρᾶγμα πὸς γινόταν βέβαια πολὺ παλιότερα, ἀλλὰ στὰ τελευταῖα χρόνια εἶχε ξεχαστεῖ.

Οἱ φωτογραφίες πὸς δημοσιεύονται παρακάτω ἔχουν κατὰ κάποιον τρόπο μιὰ χρονολογικὴ σειρά.

Θὰ ἤθελα νὰ δώσω στοὺς ἀναγνώστες τῆς «Νιάουσας» καὶ εἰδικώτερα στοὺς παλαιότερους, τὴν εὐκαιρία νὰ θυμηθοῦν παλιούς φίλους καὶ παλιές καλές ἐποχές.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀναδρομὴ αὐτὴ στὶς ἀποκριες τοῦ τότε ξεσκεπάζει μιὰ ρίζα, στὸ δένδρο τῆς ὁποίας, ἀνθίζουν ἀκόμη τὰ κλαδιά.

Τὶς φωτογραφίες μᾶς πρόσφερε εὐχαρίστως, ἀπὸ τὸ προσωπικό του ἄλμπουμ ὁ κ. Τρύφων Χατζητρύφων, ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ὀργανωτὲς καὶ πρωταγωνιστὲς τῶν χορευτικῶν συγκροτημάτων καὶ ἐκδηλώσεων τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ 1939. Ὁρθοί (ἐξ ἀριστερῶν): Κατσιώκαλης Γεώργιος, Γκαβουγιαννάκης Ντόσης (+), Μέσος Γεώργιος, Ἡλκος Σπύρος, Ζήκος Χρήστος (+), Χωρὸς Ἀλέξανδρος, Μέσος Κωνσταντὸς τοῦ Γεωργίου, Δημόσης Χρήστος, Μίκας Κωνσταντὸς, Καρδᾶς Πέτρος, Μπουτούνης Βασίλειος, Οἰκονόμου Κων. (+). Ἀνάμεσα στὶς μικροὺς, πὸς γάθοντα μπροστὰ διακρίνονται ἐξ ἀριστερῶν οἱ ἐξῆς: Κούτσᾶκης Πτολεμαῖος, Μπαλκαμπᾶς Στέργιος (+) Τριανταφύλλου Ἰωάννης τοῦ Ἀντωνίου, Μαζέκης Ἀντώνιος τοῦ Κωνσταντίνου, Ζιώτας Δημήτριος (+), Καστομάκης Μηνᾶς καὶ Σιούγγασης Σταύρος τοῦ Ἰωάννου.

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1954. Εἶναι οἱ πρῶτες Ἀποκριες πὸς γιορτάζονται με γενίσαρους μετὰ τὸν πόλεμο. Διακρίνονται ἐξ ἀριστερῶν: Χατζητρύφων Τρύφων, Μυλωνᾶς Κωνσταντὸς (+), Παλακωσταντίνου Δημήτριος, Μπουτούνης Βασίλειος, Τσοροῆς Δημήτριος, Μπαλκαμπᾶς Ἀπόστολος τοῦ Φιλίππου, Καρδεριστᾶς Ἀπόστολος καὶ Μάντισος Κωνσταντὸς τοῦ Νικολάου. Ὁργανοπαίχτες εἶναι οἱ: Μίκας Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Ἡράκλεια Σερρῶν (ζουρνᾶς) καὶ Ἡλίας Τάνγκης (νιαούλι).

Ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ "ΤΡΙΑ ΠΗΓΑΔΙΑ,"

Εδώ και λίγα χρόνια άρχισε στη χώρα μας η προσπάθεια για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού. Η «στροφή» αυτή έχει μεγαλύτερη βαρύτητα για τη Νάουσα, στην οποία αυτή η ιδέα είχε ριχθεί πριν 40 περίπου χρόνια. Τότε (1935) ανακαλύφθηκε από τους Ναουσαίους η τοποθεσία των «Τριών Πηγαδιών», η οποία σύμφωνα με μελέτες των ειδικών αποτελεί την ιδανική τοποθεσία για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Για την προσπάθεια αυτή και ειδικότερα για τα «Τρία Πηγάδια» και τα πλεονεκτήματά του, ο πρόεδρος του Ε.Ο.Σ. Ναούσης κ. Μιχ. Ξανθίδης μας γράφει:

«Ευρύτατα είναι τα περιθώρια αναπόδεικτως του χειμερινού τουρισμού στη χώρα μας και όπωσδήποτε στην περιοχή των Τριών Πηγαδιών Ναούσης διότι υπάρχουν όλες οι κατάλληλες προϋποθέσεις.

Η περιοχή υπερέχει όλων των κιονοδρομικών κέντρων της Ελλάδος. Στα Τρία Πηγάδια υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για την διεξαγωγή όλων των διεθνών αγώνων κιονοδρομίας. Τουριστι-

Του προέδρου του ΕΟΣ
Ναούσης κ. Μιχ Ξανθίδη

κώς θα καλύψει όχι μόνον τις ανάγκες της Ελλάδος, αλλά θα προσελκύσει ιδίως τον χειμώνα και τουρίστας εκ του εξωτερικού. Επιλογή από τον ελληνικό χώρο υπ' αριθμ. 1 περιοχής η οποία πα-

χουν πολλά βουνά, όμως για την δημιουργία πιστών για κιονοδρομίες χρειάζονται ειδικές πλαγιές και ειδικές καιρικές συνθήκες, που τα χιόνια να κρατούν για μεγάλη χρονική διάρκεια, αλλά και κατάλληλο για κιονοδρομίες.

Το Βέρμιο και ειδικά η περιοχή των Τριών Πηγαδιών δίκαια χαρακτηρίζεται σαν το μοναδικό και ματαθούνη στην Ελλάδα, έχει το προνόμιο να διαθέτει πολλές πίστες κατάλληλες για κιονοδρομίες. Κρατάει το χιόνι σε όλη την διάρκεια του χειμώνα έχει βλάστηση οργανιστική, άφθονα νερά και παγωμένα, κυνήγι άφθονο και ποικίλο και παρουσιάζει εύκολη προσπέλαση προς όλες τις κατευθύνσεις.

Η περιοχή των Τριών Πηγαδιών παρουσιάζει τις ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την δημιουργία κέντρου χειμερινών σπόρ σε διεθνεί επίπεδα που συνοψίζονται στα κάτωθι:

ΧΙΟΝΙΑ: Τα χιόνια στην περιοχή των Τριών Πηγαδιών διατηρούνται από τον Νοέμβριο ως τον Μάιο. Η σταθερότητα και η ποιότητα του χιονιού είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες.

ΠΙΣΤΕΣ: Το κατάλληλο της εδαφικής διαμορφώσεως και ποικιλία από κατάλληλες και εκτεταμένες πίστες για την άσκηση της κιονοδρομίας με ανάλογες ύψομετρικές διαφορές και για αγώνες επί διεθνούς επιπέδου.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΣ: Το Βέρμιο γεωγραφικώς βρίσκεται στο Κέντρο των Βαλκανίων και προσφέρεται ευκολότερα για την συγκέντρωση των τουριστών και ειδικότερα της πόλεως Θεσσαλονίκης.

Τα Τρία Πηγάδια βρίσκονται σε απόσταση 17 χιλιομέτρων από την πέλη της Ναούσης που συνδέεται με σκυρόστρωτο δρόμο πλάτους 10 μέτρων — τελευταί

• Συνέχεια στην σελίδα 34

Μία άποψη του καταφυγίου Τριών Πηγαδιών του ΕΟΣ Ναούσης.

Η ανάπτυξη των Πηγαδιών της Ναούσης θεωρείται από τις καλύτερες της χώρας για σκι περιοχές του ελληνικού όρεινου όγκου. Και το μέρος αυτό εξευρέθη, είναι η Έλβετία, η τοποθεσία Τρία Πηγάδια δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τα φημισμένα τοπία των έλβετικών Άλπεων.

Ήταν μωρία τόσα χρόνια που δεν είχαμε προσέξει ως τώρα τον χειμερινό τουρισμό που μπορεί να αναπτυχθεί στα Τρία Πηγάδια.

ρουσιάζει τα περισσότερα πλεονεκτήματα για την συγκέντρωση επενδύσεων και παρουσίαση ενός ολοκληρωμένου συγκροτήματος, από τους ειδικούς θεωρείται η περιοχή των Τριών Πηγαδιών Ναούσης. Στροφή στον χειμερινό τουρισμό και αρχή τα Τρία Πηγάδια Ναούσης..

Αυτά λέχθηκαν από επίσημα πρόσωπα η γράφηκαν στις εκθέσεις ειδικών ξένων και έφημερίδων για τα Τρία Πηγάδια...

Στην Ελλάδα βέβαια υπάρ-

Ἡ τεχνική τῆς γευσιγνώσεως

ΣΤΑ ΚΡΑΣΙΑ

Λίγο ἢ πολύ, συχνὰ ἢ κατὰ καιροῦς, ὅλοι μας πίνουμε κρασί καὶ ἀσφαλῶς ποτὲ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ διανοηθοῦμε ἕνα καλὸ γεῦμα χωρὶς τὴν παρουσία του.

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἐδῶ καὶ μερικές χιλιάδες χρόνια τὸ χρησιμοποιεῖ στὴ διατροφή του (παραστάσεις τρυγητοῦ καὶ οἰνοποίησης βρέθηκαν στὸν τάφο τοῦ Φαραῶ Φιτᾶ Χοτέπ ποὺ ἔζησε στὴ Μέμφιδα περὶ τὸ 3000 π.Χ.), τόσο ἐξετίμησε αὐτὸ τὸ ποτὸ ὥστε τὸ θεώρησε σὰν θεϊκὸ δῶρο. Λαοὶ καὶ τῆς πρὸ παρωχημένης ἀρχαιότητος περιλάμβαναν στὸ θεϊκὸ τους πάνθεο καὶ θεὸ τῆς σταφυλῆς καὶ τοῦ κρασιοῦ, τὸν ἀντίστοιχο μὲ τὸν γνυστιὸ μας ρεμπέτη γιὰ τοῦ Δία καὶ τῆς Σεμέλης, τὸν Διόνυσο.

Δὲν εἶναι ὅμως ὅλα τὰ κρασιά «θεϊκὸ δῶρο». Τὸν βαρὺ αὐτὸν τίτλο μόνο τὰ καλὰ κρασιά μπορούν νὰ τὸν φέρουν ἐπάξια. Ὁμως τὸ καλὸ κρασί εἶναι ἕνα «ἔργο τέχνης» ποὺ φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ ταλέντου τοῦ παρασκευαστοῦ του. Καὶ ὅπως τὰ ἔργα τέχνης ἐκτιμῶνται ἀπὸ εἰδικούς, τοὺς τεχνοκρίτες, ἔτσι καὶ τὰ κρασιά ἐκτιμῶνται ἀπὸ εἰδικούς ἐκτιμητὲς τοὺς γευσιγνώστες. Ὁ γευσιγνώστης λοιπὸν εἶναι ἕνας ἔμπειρος κριτῆς ποὺ μὲ βοηθὸ τὸ στόμα του ἐκτιμᾷ καὶ καθορίζει τὰ προσόντα καὶ τὰ ἐλαττώματα ἑνὸς κρασιοῦ καὶ τὰ ἐκφράζει μὲ τὴν κατάλληλη ὀρολογία.

Ἡ χημικὴ ἀνάλυση τοῦ κρασιοῦ μπορεῖ βέβαια νὰ μᾶς δώσει τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ γνωρίσουμε τὴ σταθερότητα καὶ τὴν ἰσορροπία τῶν συστατικῶν του ρυθμίζοντας ἔτσι ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸ εἶδος τὶς διαφορὰς ἐπεμβάσεις μας, ἀλλὰ δὲν μᾶς δίνει καμιά ἀπάντηση γιὰ τὴν γευστικότητα, γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ κρασιοῦ. Τὸ μόνο χημικὸ ἐργαστήριον στὸν κόσμο ποὺ μπορεῖ σίγουρα νὰ μᾶς ἀπαντήσει, εἶναι τὸ στόμα μας. Καὶ ὅσο πρὸ ἔμπειρο καὶ εὐ-

(ἢ, ἄς μάθουμε νὰ ἐκτιμᾶμε τὸ κρασί ποὺ πίνουμε)

αἰσθητο θὰ εἶναι αὐτό, τόσο πρὸ ἀκριβῆς καὶ λεπτομερῆς θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησις.

Ἡ δοκιμὴ ἑνὸς φαγώσιμου ἢ ἑνὸς ποτοῦ, ἐμπλέκει ἕνα σύνολο ἀπὸ διεγέρτες τῶν αἰσθήσεών μας. Οἱ διεγέρτες αὐτοὶ εἶναι τὰ διάφορα συστατικὰ τοῦ φαγώσιμου ἢ τοῦ ποτοῦ, ποὺ μὲ τὴ δράση τους πάνω σὲ ὀρισμένα αἰσθητήρια ὄργανά μας, προκαλοῦν τὶς διαφορὰς αἰσθήσεις. Ἡ αἴσθησις, ἐξ ἄλλου, εἶναι κάτι τὸ ὑποκειμενικὸ, μιὰ μορφὴ ἀντιδράσεως

θὰ περνοῦσαν ἀπαρατήρητοι. Εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ταλαντοῦχοι στὸν τομέα αὐτὸν γι' αὐτὸ καὶ ἀμείβονται ἡγεμονικὰ ἀπὸ τὶς οἰνοβιομηχανίες.

Βέβαια ὁ συντάκτης τοῦ δημοσιεύματος αὐτοῦ δὲν φιλοδοξεῖ νὰ μεταβάλλει τὸν ἀναγνώστη σὲ ἐπαγγελματία γευσιγνώστη, γιὰ τὸ οὔτε καὶ ὁ ἴδιος ἔχει αὐτὴ τὴν ιδιότητα. Ἐλπίζει ὅμως μ' ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει νὰ δείξει κάποιον δρόμον ποὺ σιγὰ σιγὰ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τὸν... μερακλῆ ἀναγνώστη σὲ μιὰ πρὸ τεκμηριωμένη ἀξιολόγησι τοῦ κρασιοῦ ποὺ πίνει. Ἔτσι, ἴσως καταφέρουμε μὲ τὸν καιρὸ νὰ μὴν ἐπιηρεάζομαστε πλέον ἀπὸ τὸ περιεχόμενον ἀλλὰ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον καὶ μόνον. Νὰ μὴ προτιμᾶμε δηλαδὴ τὸ Α ἢ Β κρασί γιὰ τὸ εὐσχημον μπουκάλι καὶ τὴν φανταχτερὴ ἐτικέττα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ποιότητά του καὶ μόνον δικαιώνοντας ἔτσι καὶ τὶς οικονομικὰς θυσίας στὶς ὁποῖες ὑπεβάλλονται οἱ σοβαροὶ οἰνοποιοί, ἀλλὰ καὶ τὸ ταλέντο τους.

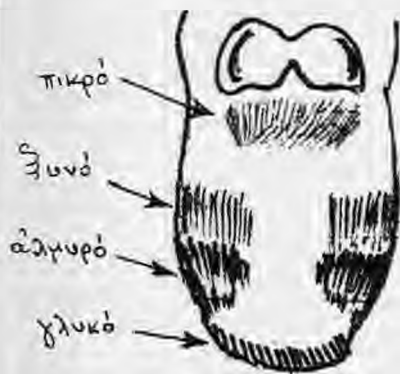
Τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΙΛΙΑΡΗ γεωπόνου οἰνολόγου

ποὺ προέρχεται ἀπ' τὸν ἐρεθισμὸ ἑνὸς αἰσθητηρίου ὄργανου. Ὅσο πρὸ εὐαίσθητο εἶναι τὸ ὄργανο αὐτό, τόσο πρὸ γρήγορα θὰ ἀντιδράσει στὸν ἐρεθισμὸ καὶ θὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν παρουσία τοῦ αἰτίου. Ὑπάρχει γιὰ τὴν κάθε μας αἴσθησις ἕνα κατώτατο ὄριο εὐαισθησίας ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἐλάχιστη ποσότητα τοῦ παράγοντος ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει τὸν ἐρεθισμὸ. Τὸ ὄριο αὐτὸ διαφέρει στοὺς ἀνθρώπους καὶ μπορεῖ νὰ βελτιωθεῖ μὲ τὴν ἐξάσκηση, ὅπως ἡ προπόνησις βελτιώνει τὶς ἀθλητικὰς μας ἐπιδόσεις. Οἱ ἐπαγγελματίες δοκιμαστὲς τῶν κρασιῶν, οἱ γευσιγνώστες ὅπως τοὺς εἶπαμε, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὰ μὲ πολὺ... προπονημένα αἰσθητήρια, σὲ βαθμὶ ποὺ εἶναι ἰκανοὶ νὰ ἀντιλαμβάνονται ἀκόμη καὶ γευστικὸς ἢ ὀσφρητικὸς ἐρεθισμοὺς ποὺ στὸν κοινὸ ἄνθρωπον

Ὅταν βάζουμε στό στόμα μας γιὰ γουλιά κρασί νοιώθουμε μιὰ γεύση στὴ δημιουργία τῆς ὁποίας συμμετέχουν καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς ὀσφρήσεως καὶ μάλιστα σὲ πολὺ σημαντικὸ βαθμὸ. Καθὼς γεύομαστε τὸ κρασί, ἡ θερμότητα τοῦ στόματός μας, οἱ κινήσεις ποὺ κάνουν τὰ μάγουλα καὶ ἡ γλώσσα μας, ἀκόμη καὶ ἡ ἀναπνοή μας, διώχνουν πρὸς τὸ ὀσφρητικὸ μας κέντρο ἀπὸ τὴν ὀσφρητικὴν ὁδὸ, τὶς πτητικὰς οὐσίες ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὀσμὴ αὐτοῦ τοῦ κρασιοῦ. Ἀλλὰ καὶ

καί ἡ ἀφή, μέ τήν ἐπαφή τοῦ κρασιοῦ μέ τή στοματική μας κοιλότητα. "Εἶσι ἡ γεύση ἔρχεται ὡς ὑποτέλεσμα τῆς συνεργασίας τριῶν αἰσθήσεων.

Πάντως ὅμως τὰ αἰσθητήρια κύτταρα μέ τὰ ὁποῖα ἀντιλαμβάνονται τὰ τέσσερα στοιχειώδη εἶδη γεύσεως (γλυκό — ξυνό, — ἀλμυρό — πικρό), βρίσκονται στή γλῶσσα μας, σέ τέσσερις ξεχωριστές ζώνες: Μέ τήν πρώτη ζώνη πού κατέχει τὸ μπροστινὸ ἄκρο τῆς γλῶσσας, ἀντιλαμβάνομαστε τὸ γλυκό. Λίγο πῶ πίσω καί κυρίως πρὸς τὰ ὄνω καί κάτω πλάγια τῆς γλῶσσας βρίσκεται ἡ ζώνη τῶν κυττάρων μέ τὰ ὁποῖα ἀντιλαμβάνομαστε ἀλμυρό, ἀκόμη πῶ πίσω τὸ ξυνό καί τέλος πίσω πρὸς τὸ τέλος τῆς γλῶσσας μας ἀντιλαμβάνομαστε τὸ πικρό. Τὸ κρασί περιέχει καί τὰ τέσσερα αὐτὰ στοιχειώδη εἶδη

γεύσεως. "Όταν ὅμως βάζουμε σὶὸ στόμα μας μιὰ γουλιὰ δὲν τὰ καταλαβαίνουμε ταυτόχρονα, ἀλλὰ μέ σχετική χρονική διαφορά.

"Εἶσι, στή διαμόρφωση τῆς γεύσεως διακρίνουμε τρία στάδια:

- τήν πρώτη ἐντύπωση, πού μᾶς δημιουργεῖται ἀπὸ τὰ πρῶτα ἤδη δευτερόλεπτα,
- τήν ἐξέλιξη τῆς γευστικῆς ἐντυπώσεως, καθώς τὸ κρασί διαβρέχει ὅλη τή στοματική μας κοιλότητα,
- καί τέλος, τήν ἐντόπιση πού μᾶς ἀπομένει ἀκόμη, μετά τήν κατάρπωση τῆς γουλιᾶς.

"Ας ἀνακεφαλαιώσουμε λοιπὸν τὸν... τελετουργικὸ τρόπο γνωρι-

μίας μας μέ ἓνα κρασί:

Μέ τήν ὄρασή μας θὰ ἐκτιμήσουμε χρῶμα, διαύγεια καί ἐνδεχομένως τὸ ἥσυχο ἢ τὸ ἀφρώδες τοῦ κρασιοῦ, ἂν συμβαίνει νὰ περιέχει διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος.

Μέ τήν ὄσφρησή μας θὰ ἐκτιμήσουμε τή μυρωδιά του, πού μπορεῖ νὰ ἐκτείνεται ἀπὸ τήν ἐλαιωματοειδή μέχρι τήν ἀρωματική. Συνιστοῦμε ἐδῶ νὰ χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος «μπουκέτο» γιὰ τὸ ἄρωμα τῶν παλιῶν κρασιῶν γιατί εἶναι χαρακτηριστικὸς ἐντελῆς διαφοροτικὸς ἀπὸ τὸ ἄρωμα τῶν νεαρῶν κρασιῶν.

Μέ τὴν γεύση μας θὰ ἐκτιμήσουμε τόσο τὴ γενικὴ ἐντύπωση πού μᾶς δημιουργεῖται ὅσο καί τὰ κυριώτερα ἐπὶ μέρους στοιχεῖα πού τὴν ἀπαρτίζουν ὅπως π.χ. σάκκαρα, ζέζητα, ἀλκοόλη, τανίνες κ.λ.π. Παραθέτουμε καί ἓνα περιγραφικὸ λεξιλόγιο γιὰ νὰ δώσουμε στὸν ἀναγνώστη τὴ στοιχειώδη δυνατότητα περιγραφῆς ἐνός κρασιοῦ καθώς τὸ ἀξιολογεῖ. Μέ τὴν ἐπιμονὴ καί τὴν ἐξάσκηση μποροῦμε νὰ ἔχουμε θεαματικὰ ἀποτελέσματα. "Ισως μάλιστα ἀποκαλυφθοῦν καί μερικά... κρυμμένα ταλέντα πού θὰ ἐξελιχθοῦν σὲ σπουδαίους γευσισγνώστες.

"Αλλὰ προσοχή! "Ό ἐνήλικος καί ὑγιῆς ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἀφομοιώσει χωρὶς κανένα κίνδυνο γιὰ τὸν ὄργανισμό του, περὶ τὰ 50 κυβ. ἐκ. ἀλκοόλ, δηλαδή γύρω στὰ 40 γραμμ. τὴν ἡμέρα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι στὰ ἐπιτραπέζια κρασιά (πού ἔχουν πάνω κάτω 11 μέ 12 ἀλκοολικούς βαθμούς) δὲν θὰ πρέπει νὰ ξεπερνᾶμε τὰ 400—420 γραμμάρια τὴ μέρα κατανεμημένα στὰ δύο κύρια γεύματά μας. Γιὰ τίς γυναῖκες κατὰ τὸ 1)3 λιγώτερο, τουλάχιστον. Μ' αὐτὸν τὸν χρυσὸ κανόνα τὸ κρασί ἔχει πραγματικὰ εὐεργετικὲς ιδιότητες μέ τὰ συστατικὰ πού περιέχει. Μέ τήν κατάχρηση, τὸ μεταβάλλουμε ἀπὸ ἓνα πολὺτιμο φίλο τοῦ τραπέζιοῦ μας

σ' ἓνα ἐχθρὸ τῆς υγείας μας καί τῆς ἀξιοπρέπειας μας, σ' ἓνα σοβαρὸ κοινωνικὸ πρόβλημα.

Δὲν ἀντέχουμε στὸν πειρασμὸ νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ ἓναν χαριτωμένο μῦθο πού σχετίζεται μέ τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἀμπέλου καί τοῦ κρασιοῦ, ἀλλὰ καί μέ τὸ μέτρο τῆς χρήσεως τοῦ πανάρχαιου αὐτοῦ ποτοῦ:

Κάποτε ὁ Διόνυσος, πηγαίνοντας στὴν πόλη τῆς Νάξου, κάθησε νὰ ξεκουραστεῖ σ' ἓνα βραχάκι. Κοντὰ του εἶδε φυτρωμένο ἓνα ἄγνωστο φυτὸ πού τοῦ ἄρεσε γιαντὸ καί τὸ πῆρε μαζί του βάζοντάς το μέσα σὲ ὀστὸ πουλιοῦ. Στὸ δρόμο ὅμως τὸ φυτὸ αὐτὸ μεγάλωνε καί ὁ Διόνυσος ἀναγκάστηκε νὰ τὸ βάλει σὲ ὀστὸ λέοντος καί στή συνέχεια σὲ ὀστὸ γαϊδάρου. "Όταν ὁ θεὸς ἔφθασε στή Νάξο, τὸ φύτευσε μαζί μέ τὰ τρία ὀστὰ. Τὸ φυτὸ καρποφόρησε καί ἔδωσε σταφύλια ἀπ' τὸ κυριὸ τῶν ὁποίων ὁ Διόνυσος ἔφτιαξε κρασί.

"Ασφαλῶς ὁ ἀναγνώστης θὰ ἀντιλήφθηκε τὴν ἔννοια τοῦ μῦθου. "Όταν τὸ κρασί πίνεται σὲ μικρὴ ποσότητα κάνει τὸν ἄνθρωπο χαρούμενο ὡς τὰ πουλιά. Σὲ μεγαλύτερη ποσότητα τὸν κάνει λεοντάρη καί σὲ ὑπερβολικὴ ποσότητα τὸν μεταβάλλει σὲ... γαῖδουρή.

Κλείνοντας τὸδημοσίεμά μας αὐτὸ, θὰ πρέπει νὰ πληροφορήσουμε τοὺς κοσμικοὺς οἰκοδεσπότες ὅτι σύμφωνα μέ τοὺς διεθνεῖς κανόνες τῆς... γαστρονομίας, τὰ κόκκινα κρασιά συνοδεύουν γενικά τὰ κρεατικά, ἐνῶ τὰ ψάρια καί γενικώτερα τὰ θαλασσινὰ πρέπει νὰ συνοδεύονται ἀπὸ ἄσπρα ἢ ροζέ κρασιά. "Αλλοιῶς κινδυνεύουν νὰ θεωρηθοῦν... γαστρονομικῶς ἀστοικεῖται.

"Ας ἀρχίσουμε λοιπὸν ὡς παιχνίδι, τὴν γευσισγνώσια καί καλὴ ἐπιτυχία.

Τό ἀπροετοίμαστο καί ἡ ἔλλειψη εὐθύνης μας στό γάμο

Σήμερα παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο τῶν πρώιμων κατὰ τὴν ἡλικία γάμων. Εἶναι πολλές βέβαια οἱ αἰτίες ποὺ προκαλοῦν τοὺς πρώιμους γάμους, ὅπως ἐπίσης κι' ἐκεῖνες ποὺ συντελοῦν στὴν εὐκόλη διάλυσή τους, στὴν ἔλλειψη στερεότητάς τους. Ἀπὸ τίς πολλές αἰτίες ποὺ προκαλοῦν τὴν εὐκόλη διάλυση αὐτῶν τῶν γάμων εἶναι νομίζω ἡ σπουδαιότερη, ποὺ δὲν προετοιμάζουμε, τοὺς νέους, τὰ παιδιά μας, καθόλου γιὰ τὸν σπουδαῖο αὐτὸ δρόμο τῆς ζωῆς τους. Τὸ ἀπροετοίμαστο καί ἡ ἐπιπολαιότητα μὲ τὴν ὁποία ἀρκετὲς φορὲς ἀντικρύζεται ὁ γάμος βρίσκεται σὲ ἄκρα ἀντίθεση μὲ τὴ σοβαρότητα τοῦ πρὸ σπουδαίου προβλήματος τῆς ζωῆς μας. "Ὅλοι μας ξέρουμε πὼς ὁ καθένας ὁποιαδήποτε ἐργασία ἂν κάνει καί τὴν πρὸ κοιντοκομμένη ἀκόμη, ἔχει ἀνάγκη κάποιος μαθητείας, ἔχει ἀνάγκη ν' ἀποχτήσει ἕνα ποσὸ γνώσεων, νὰ προετοιμαστεῖ. Στὴν πρὸ σπουδαία ὅμως ἀποστολὴ τῆς ζωῆς μας, σὲ γάμο, δυστυχῶς δὲ φροντίζουμε διόλου νὰ προετοιμαστοῦμε. Γι' αὐτὸ καί πρῶτοφροντιστὸς αὐτὸν μὲ ἀποκαρδιωτικὴ ἄγνοια καί τῶν πρὸ σημαντικῶν προϋποθέσεων του, χωρὶς νὰ σκεφθοῦμε οἷα σοβαρὰ ἢ καί καθόλου τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ μυστηρίου.

Δυστυχῶς κάθε ἡμέρα διαπιστώνει κανεὶς μὲ εὐκολία ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς πρώιμους γάμους, ἀλλὰ καί ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τῆς ἄλλης κατηγορίας, πόσο ἄνθρωποι, πόσοι νέοι καί πόσες νέες δὲν εἶναι καθόλου προετοιμασμένοι οὔτε καν προϋποθέσει οὔτε καν στοιχειωδῶς ψυχικὰ ὄριμοι γιὰ τὴ σπουδαία αὐτὴ ἀποστολὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι πλευρὰ διαπιστώνεται ἐπίσης εὐκόλα, πόσο λείπει ἡ συναίσθηση εὐθύνης σ' ἐκείνους ποὺ βρίσκονται πρὸ μῆσα σὲ γάμο καί οἷα σοβαρὰ ἀπαιτήσεις του, ποὺ τίς ἀγνοοῦν ἢ δὲν τίς ὑποποιεῦνται διόλου. Κι' ὅμως ὅλοι εἰς αὐτοί, ὅπως κι' ὅλοι μας,

φρόντισαν ἢ ὀπωδιόποιε φροντίζουν νὰ ἔχουν κάποιες γνώσεις καί ν' ἀναπτύξουν μερικὲς δεξιότητές τους, ποὺ ἀφοροῦν στὴν ἐπαγγελματικὴ τους ζωὴ. Γιὰ τὸ γάμο ὅμως καί τὰ τόσα μεγάλα προβλήματά του δὲν διδασκόμαστε ἀπολύτως τίποτε.

Ποῦθεν, σὲ κανένα σχολεῖο δὲν ἀκοῦμε, ἔστω καί μιὰ λέξη γιὰ τὸν γάμο, γιὰ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς μας δὲ λέει ποτὲ κανένας τίποτε οὔτε καί διαβάζει κάτι τὸ σχετικὸ, ἔστω καί μιὰ φράσιν σὲ Ἀνογνωστικά μας.

Δὲν ξέρω, γιατί τέτοια θέματα δὲ θεωροῦνται κατάλληλα γιὰ τοὺς νέους καί τίς νέες μας. "Γίως νὰ μὴν ὑπάρχει θέση γι' αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ τόσα ἐπουσιώδη, ποὺ ἀκοῦν ἢ τοὺς μαθαίνουν, τὰ ὁποῖα φυσικὰ λησμονιοῦνται.

Κι' ὅμως θὰ ἔπρεπε τὰ διδακτικὰ μας βιβλία, κυρίως τῶν δύο τελευταίων τάξεων τῆς Μ. Παιδείας μας κάτι νὰ περιλάμβαναν καί νὰ δίδασκαν γιὰ τὸ πρὸ σπουδαῖο αὐτὸ πρόβλημα τῆς κοινωνίας μας. Νὰ παρουσιαζαν εἰκόντες ἀγάπης καί ἀφοσίωσης συντρόφων σὲ γάμο, εὐθύνης καί σοβαρότητας, μὲ τὴν ὁποῖα ἀντικρύζονται τὰ σπουδαῖα προβλήματα τῆς ἔγγαμης ζωῆς. Παραδείγματα ἁρμονικῆς ζωῆς καί συνεννόησης τῶν δύο συντρόφων, σεβασμοῦ καί αὐτοσεβασμοῦ, παραδείγματα σεβασμοῦ ἐναντίον βασικῶν ἐκθρῶν τοῦ γάμου, δηλαδὴ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κακοῦ ἀτομικισμοῦ μας καί τοῦ ἐγωισμοῦ. Ὑποδείγματα καταπολέμησης τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ μας καί κάθε ὑπερτροφικῆς ὀρμῆς μας, γιατί χωρὶς αὐτὸν τὸν ἀγάνα, χωρὶς τὴν ὑπερνίκηση τῶν ὑποκειμενικῶν ὀδυναμιῶν μας δὲν μπορεῖ

ποτὲ νὰ στερεωθεῖ ἕνας σωστὸς γάμος, μιὰ ἁρμονικὴ καί πετυχημένη ζωὴ. Τέτοιες ὅμως γενναῖες μάχες δὲν ἀναφέρονται πούθεν στὰ σχολικὰ μας βιβλία κι' οὔτε διδάσκονται.

Δυστυχῶς ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς μας, πολιτισμὸς τοῦ βιομηχανικοῦ πνεύματος τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, δὲν εὐνοεῖ διόλου τὴν ὑψηλὴ αὐτὴ ἀντίληψη τοῦ ἔρωτα, τῆς ἀγάπης. Ἡ κοινωνία τῆς ἀνοχῆς καί τῆς ἀφθονίας τῶν ἡμερῶν μας ὄθησεν πρὸς τὸ προσκῆνιο τὴν φιληδονία. "Ἐνα φαινόμενο, ποὺ παροισιάζει ἀπλωμα καί ἔξαρση. Λαχανιασμένοι ἀναζητοῦμε τὴν ἡδονή, τρέχοντας πίσω της καί μὴ προφθαίνοντας. Ὁ ἄνθρωπος τῶν ἡμερῶν μας εἶναι αἰχμάλωτος τῆς αἰσθησιακῆς ἀπόλαυσης. Παραδίδεται σ' αὐτήν. Μπορεῖ κανένας νὰ πῆ σὺψυχα μὲ τεράστιες κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις ἠθικῆς δουλείας καί ἀνελευθερίας. Ἡ φιληδονία σκοτίνει, καταποντίζει τὴν ἀγάπη, ἀλλὰ καί τὴ ζωὴ μας. Ἡ ἔκρηξη τοῦ σέξ, ποὺ παρατηρεῖται σήμερα στὶς κοινωνίες μας, ἔκρηξη μὲ μεγάλες διαστάσεις, σύνδρομο τῆς φιληδονίας εἶναι ἀπόρροια τοῦ βιομηχανικοῦ πνεύματος, ποὺ δεσπόζει στὶς κοινωνίες μας, κοινωνίες τῆς ἀφθονίας καί τῆς κατανάλωσης κατὰστάση, ποὺ ἄφθει, ὅπως εἶπαν πρὸς μιὰ κοινωνία ὑπερῆδονιστῶν. Μέσα σὲ μιὰ ὑπεραφροδισιακὴ ἀτμόσφαιρα δυστυχῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἄλλοιως. "Ὅποιον ἢ ἀγωγὴ ἀποπροσανατολιζέται ἔτσι, ὥστε νὰ δημιουργεῖ κάτι ἀπὸ τὸ καθολικὸ πνεῦμα τῆς ἀπόλαυσης ἕναν ἀνθρώπινο τύπον ποὺ χαρακτηριστικὸ του στοιχεῖο εἶναι τὸ ἀνικανοποίητο, τὸ κυ

νικό καὶ τὸ ψυχικὸ κενό. Ἔνος τύπος ποὺ φαίνεται νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἐπωρῆζεται μὲ ἐπιτυχία τίς εὐθύνες τῆς ζωῆς.

Οἱ πρῶμοι γάμοι εἶναι ἕνα γεγονός καὶ μάλιστα ἕνα φαινόμενο τῆς ἐποχῆς, ἐποχῆς τῆς σεξουαλικῆς ἐλευθερίας, τῆς τάσης γιὰ αἰσθησιακὴ ἀπόλαυση, τάσης ποὺ πολύμερα καὶ πολὺπλευρα καλλιεργεῖται σὲ μεγάλο βαθμὸ, σὲ σημεῖο, ποὺ ἡ νέα νὰ γεύεται, ὅπως καὶ ὁ νέος τὸ σέξ, ἀπὸ πολλὴ ἐνθουσία καὶ ἀνεμπόδιστα, πράγμα, ποὺ, ὅπως εἶδαμε, τὸν ὠθεῖ στὸν πρῶμο γάμο στὸ γάμο χωρὶς ἀγάπη ἢ σὲ γάμο, ποὺ ὁ νέος καὶ ἡ νέα ἀνταπατῶμενοι ἀπὸ τὸ σεξουαλικὸ ἔνστικτο, νὰ νομίζουν, πὼς τὰχατες ἀγαπιῶνται. Κι' ἐπειτα παρατηρεῖ κανένας κοντὰ σ' αὐτὴν τὴν πλάνη καὶ τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ νεαροῦ ζεύγους νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ γάμου, στὶς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκογένειας τοῦ συντρόφου, ἀλλὰ καὶ ἐνός ἄλλου ἀκόμη σπουδαίου κεφαλαίου, τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν.

Οἱ νέοι μας πάντα προχωροῦσαν στὸ γάμο ἀπροετοίμαστοι. Τὸ ἀπροετοίμαστο καὶ ἡ ἐπιπολαιότητα μὲ τὴν ὁποῖαν ἀντικρίζοιαν καὶ ἀντικρίζεται καὶ σήμερὰ ἀκόμη, Ἰσως σήμερὰ περισσότερο, ὁ θεομὸς τοῦ γάμου, βρίσκεται σὲ ἕκτρα ἀντίθεση μὲ τὴ σοβαρότητα τοῦ πὸ σπουδαίου προβλήματος τῆς ζωῆς μας.

Τὰ σχολεῖα μας, Ἀνώτατα, Ἀνώτερα Μέσα καὶ Κατώτερα εἶναι ἄμοιρα καὶ τῆς πὸ στοιχειώδους, ἀλλὰ καὶ ὑποτυπώδους ἀκόμη διαπαιδαγωγῆσης τῶν νέων μας στὸ σπουδαιότερο αὐτὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς μας. Δυστυχῶς ὅσο κι' ἂν ἔχουμε ἀναπτυγμένες ἄλλες ἰκανότητες σὲ ἄλλα ἢ καὶ σὲ ἄλλα τὰ πεδία τῆς ζωῆς μας, ὅσο ἐπιτυχίες κι' ἂν ἔχουμε ὅσο κι' ἂν θεωροῦμαστε ἐπιτυχημένοι, ἂν δὲν ἔχουμε προετοιμηθεῖ καὶ τὰ δύο φύλα καλὰ στὴ λύση τῶν προβλημάτων τοῦ γάμου, ὅλες οἱ ἄλλες ἐπιτυχίες μας δὲν ἔχουν οὐσιαστικὰ καὶ πραγματικὰ μεγάλη ἀξία. Θὰ

ζοῦμε μὲ ζωὴ δυσαρμονικὴ μὲ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Καμὴ ἄλλη ἐπιτυχία δὲν μπορεῖ νὰ καλύψει τὸ κενό, ποὺ μπορεῖ νὰ παρουσιάσει ἡ δυσαρμονικὴ ζωὴ μας στὸ γάμο.

Ἀφοῦ ἡ σχολικὴ καὶ πανεπιστημιακὴ παιδεία καὶ ἀγωγή μας δὲ λαβαίνει τὸν κόπο νὰ ἀναφέρει οὔτε μὴ διαφωτιστικὴ λέξη γιὰ τὸ σπουδαῖο πρόβλημα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ γάμου, τοῦ σέξ καὶ τῆς ἀνταπάτης ποὺ ζοῦμε, νὰ νομίζουμε πολλὰς φορὲς καὶ νὰ τὸ τρυτίζουμε μὲ τὴν ἀγάπη — τὸν ἔρωτα εἶναι ἀλήθεια ἀπορίας ἀξιο γιατί ἡ σπουδαία αὐτὴ προετοιμασία δὲ γίνεται ἐνῶ θὰ ἔπρεπε κάθε Ἀνώτατη Πανεπιστημιακὴ Σχολὴ νὰ εἶχε καὶ ἔδρα, ποὺ θὰ ἐξέταζε τὰ προβλήματα τοῦ γάμου — θὰ νόμιζε κανένας βέβαια πὼς ἐνῶ αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ὅτι ἡ οἰκογένεια, τὸ σπῆτι ποὺ ἀποτελεῖ τὴ βάση κάθε ἀγωγῆς, καταπνέεται μὲ τὸ πρόβλημα αὐτὸ καὶ ὅτι διαπαιδαγωγεῖ καὶ προετοιμάζει τοὺς νέους καὶ τὴς νέες, τοὺς ὀπλίζει μὲ γνώσεις ἀλλὰ καὶ μὲ σταθερὴ θέληση καὶ ἀγωγή ἀνθρωπίνης καὶ ἀγάπης, ὥστε νὰ ἀντικρίζουν τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς τοῦ γάμου οσοῦρα καὶ ἀποτελεσματικὰ. Δυστυχῶς ὅμως οὔτε κι' αὐτὸ γίνεται. Συνήθως ἡ οἰκογένεια ἀφήνει τὰ πράγματα νὰ προχωροῦν μόνι τους, σὲ νὰ εἶναι τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων στὸ γάμο κάτι τὸ αὐτονόητο, κάτι ποὺ ἔρχεται ἀπὸ μόνο του, χωρὶς καμὴ σοβαρὴ ἐξήγηση, καμὴ ψυχολογημένη διαφώτιση καὶ περισκεψη ἢ ἐξέταση τοῦ προβλήματος καὶ καθοδήγηση.

Πολλοὶ γονεῖς νομίζουν ὅτι διαπαιδαγωγοῦν τὰ παιδιά τους στὰ προβλήματα καὶ τὴς ἀπαιτήσεις τοῦ γάμου καὶ ὅτι τὰ ἐτοιμάζουν καλὰ γιὰ τὴ ζωὴ τους, ἐπειδὴ ἀπὸ μικρῆ ἀκόμη ἡλικία τοὺς μιλοῦν γιὰ τὴν προίκα, ποὺ θὰ πάρουν, γιὰ τὸ πὼς θὰ τὸ πετύχουν αὐτό. Θὰ νόμιζε κανένας, πὼς σήμερὰ μὲ τὸ θεωρητικὸ θόρυβο ποὺ γίνεται γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτό, τὸ κακὸ παραμερίστη-

κε. Δυστυχῶς ὁ Ἕλληνας ἀπὸ παλιὰ ἀκόμη χρόνια ἦταν κυνηγός τῆς προίκα. Στὸ Λουκιανὸ καὶ σὲ ἄλλους συγγραφεῖς τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς συναντοῦμε τὸ πρόβλημα αὐτὸ κατὰ τρόπο ἔντονο. Ὁ νεοέλληνας δὲν παραιτεῖται, ὅσο κι' ἂν θεωρητικὰ κάνει θόρυβο καὶ «μπούγιο» γύρω ἀπὸ τὸ θέμα. Εἶναι ὡστόσο μεγάλη πλάνη νὰ νομίζει κανένας, πὼς ἐτοιμάζει τὰ παιδιά του γιὰ τὸ γάμο, διὰ τὰ κἀνη σκληροῦς προικηθῆρες καὶ τίποτε ἄλλο. Ἡ πλάνη βέβαια αὐτὴ εἶναι μεγάλη καὶ ἀρκετὰ ἐξαπλωμένη, γιατί ἀκόμη, παρὰ τοὺς θεωρητικούς ἐξορκισμοὺς τῆς προίκα, ὁ Ἕλληνας πιστεύει σ' αὐτὴν. Ἄλλωστε τ' ἀκούμε κάθε μέρῳ νὰ λέγεται: «ἔκανε ἕναν καλὸ γάμο». Κι' ἀμέσως ἔρχεται ἡ ἐξήγηση, μήπως νομῖσει κανεὶς τίποτε ἄλλο: «Αὐτὸς πέτυχε, πῆρε πολλὰ λεφτά, πολλὰ χρήματα...». Τὸ πόσο καλὴ καὶ ἀρμονικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν συντρόφων τοῦ γάμο αὐτόν, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ὅσοσο νομίζουμε, πὼς ἔτσι ἐτοιμάζουμε τὰ παιδιά μας γιὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματος τοῦ γάμου. Κι' ὅμως ἡ προικηθῆρία κάθε ἄλλο μπορεῖ νὰ εἶναι, παρὰ διαπαιδαγωγῆση μὲ τὸ σωστὸ νόημά της. Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς πολὺ σκληρός, γιὰ νὰ τὸ θεωρεῖ αὐτὸ προετοιμασία, κάτι, ποὺ σκοιώνει στὰ παιδιά, κάθε ἄλλο αἶσθημα.

Παρὰ τὴν λεγομένη φεμινιστικὴ κίνηση στὸν τόπο μας, παρὰ τὴν ἐλευθερία ποὺ κυριαρχεῖ στὶς σχέσεις τῶν νέων ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, παρὰ τὴν πρῶμη γεύση τοῦ σέξ καὶ τὴν ἀνταπάτη, τὴ σεξουαλικὴ ἐπιθυρία καὶ τὸν σεξουαλικὸ ὄργασμὸ νὰ τὸν θεωρεῖ σὺν αἰώνια ἀγάπη, νὰ νομίζουν πὼς ἀγαπιῶνται καὶ νὰ τὰ διαλαλοῦν — μακάρι νὰ ἀγαπιῶνται πραγματικὰ — παρὰ τοὺς ὄρκους τῆς ἀγάπης, ἡ προίκα μένει προίκα στὸν ἄρρενα καὶ ἡ βλέψη στὸ θῆλυ γιὰ τὸν πλοῦσιο μένει ὄνειρο καὶ κυνήγημα. Ἔτσι αὐτοὶ ποὺ διαλαλοῦν πὼς ἀγαπιῶνται μέχρι θανάτου, γιὰ

νάπροχωρήσουν στὸ γάμο ζητοῦν μὲ συγκατάθεση βέβαια τὸ διαμέρισμα καὶ τινὰ ἄλλα ψιλοῦλια, ὅτι ἔχει ἡ οἰκογένεια οὐ μετρητὰ, σὲ ἔξοδα γιὰ ἐπιπλα κ.λ.π. Κι' εἴταν δὲν ὑπάρχει τὸ διαμέρισμα, τότε κοινῇ συμφωνία τῶν δύο ποὺ διατυμπανίζουν ὅτι πεθαίνουσι ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον ἀπὸ ἀγάπη καὶ ὅτι δὲν μποροῦν κἀν νὰ ζήσουν ἂν δὲν εἰδωθοῦν, ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοῦς γονεῖς τους, νὰ τοὺς δώσουν ὡς προίκα τὸ μοναδικὸ διαμέρισμα ποὺ ἀπόκτησαν μὲ κόπους δεκαετιῶν, μὲ δόσεις καὶ στερήσεις γιὰ τὰ γηραιαῖά τους. Τοὺς κάνουν ἔξωση γιὰ νὰ μποῦν οἱ νέοι καὶ οἱ ἡλικιωμένοι γονεῖς ὡς γυρίζουν σὺν τὴν ἄδικη κατάρα, ἀπὸ σπίτι οὐ σπίτι μὲ ἐνοίκιο. Αὐτὴ τὴν κατάσταση, τὴν θεωρῶ ἀπᾶνθρωπιά καὶ ἀπὸ τοὺς δύο, "Ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν ἄντρα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κοπέλλα ποὺ συμφωνεῖ καὶ δὲ δίνει τὰ παπούτσια στὸ χέρι τοῦ κυρίου ποὺ τῆς ὀρκίζεται αἰώνιο ἔρωτα, ποὺ πίσω ἀπ' αὐτὸν τὸν διατυμπανιζόμενον μὲ δάκρυα τάχατες ἔρωτα βρίσκεται τὸ μοναδικὸ διαμέρισμα τῶν γονέων.

Ἐπὶ ὑπάρχουν ἐξίσου καὶ χειρότερες περιπτώσεις τέτοιας ἄθλιας κατάστασης ἀνάμεσά μας, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ διαλαλοῦν πῶς παντρεύονται τάχατες ἀπὸ ἔρωτα, ἐνῶ φτάνουν νὰ παίρνουν τὸ ἐφ' ἅπαξ τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας ποὺ μόλις ἔφυγε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία καὶ ἐπὶ 35 χρόνια πλήρωναν ἔχοντας τὴν κρυφὴ ἐλπίδα ὅτι σὲ τὸ γηραιαῖά τους θὰ ἔχουν κἀν νὰ ζήσουν. Μιὰ θλιβερὴ κι' ἀπᾶνθρωπη κατάσταση ἐπαναλαμβάνω, μιὰ κυνικήτητα ἄνευ προηγουμένου τῆ στιγμῆ ποὺ τάχατες πεθαίνουσι ἀπὸ ἀγάπη ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο. Θὰ πῆτε τί νὰ γίνει; Νὰ γίνει ὅ,τι γίνεται αὐτὸν πρὸς πολιτισμένον ἀπὸ μᾶς κόσμον κι' ὅχι ὅ,τι γίνεται σὲ ἄγριες φυλές. Ὁ νέος καὶ ἡ νέα ἐργάζονται καὶ ἀντιμετωπίζουν ὅλα τὰ ἔξοδά τους ἀπὸ μόνον τῆ δικῆ τους ἐργασία. Ἐισομάζονται καὶ παντρεύονται χωρὶς προίκες καὶ βίαιες καὶ θανατηφόρες ἐξώσεις ἀπὸ τὴν κα-

τοικία τῶν γονέων τους, ὅσα χρήματα κι' ἂν ἔχουν οἱ γονεῖς τους. Εἶναι ὑπερήφανα τὰ ζευγάρια νὰ φτιάξουν ἀπὸ μόνον τους, μὲ τὴν ἐργασία τους τὸ δικὸ τους σπιτικό. Μὲ δικὰ τους ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐργασία τους πληρώνουν τὸ νοίκι τους, θὰ φτιάξουν τὰ ἐπιπλά τους κ.λ.π. ποὺ αὐτόνομοι, αὐτεξούσιοι καὶ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἄνθρωποι μὲ ἀξιοπρέπεια ὅχι νὰ λυμαινόνται τὸ ὑπέρημα τοῦ κόπου μῆδε ὀλόκληρης πονεμένης καὶ κουραστικῆς ζωῆς τῶν γονέων τους.

Ἄν ἡ συνείδηση τῆς εὐθύνης μας γιὰ ὅ,τι μικρὸ ἢ μεγάλον κάνουμε ἔχει σημασία τόσο γιὰ μᾶς, ὅσο καὶ γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων καὶ γενικότερα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς πολιτείας, ἡ συνείδηση τῆς εὐθύνης μας, τῶν ὑποχρεώσεών μας ποὺ ἀναλαμβάνουμε ἔναντι στὴ δημιουργία οἰκογένειας εἶναι κἀν τὸ ὁποῖον πρέπει ὁποσδήποτε νὰ ἀνήκει στὶς βασικὰς ἀρχὰς τῆς ἀγωγῆς κάθε ἀνθρώπου. Ἡ παράλειψη τοῦ καθηκόντος καὶ ἡ τόση πρὸς τὸ ἀνεύθυνον, ἡ ἀποτίναξη κάθε εὐθύνης ἀπὸ τοὺς ὄμιους μας εἶναι ἕνα κακὸ κάπως εὐρύτερα ἐξαπλωμένο ἐξαιτίας τῆς σύγχυσης, μέσα στὴν ὁποία βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος τῶν ἡμερῶν μας, ἔνεκα τῆς ὠφελμιστικῆς ἠθικῆς, ποὺ κυριαρχεῖ σ' ὅλες δυστυχῶς τις ἐμφανίσεις τῆς ζωῆς.

Οἱ ἄνθρωποι δυστυχῶς δὲν ἐπαμύζονται ὅλοι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, δηλαδὴ μὲ τὴν ἴδια σοβαρότητα τις εὐθύνες τοῦ γάμου, πάρα πολὺ διαφορετικὰ εἶναι, ὥστε νὰ ναυγοῦν πολλοὶ γάμοι ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης συναίσθησης εὐθύνης τοῦ πρὸς σοβαροῦ ἔργου τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Περισσότερο στεροῦνται τῆς συναίσθησης τῆς εὐθύνης οἱ πρῶτοι καὶ ἀνῶντοι γάμοι. Οἱ φορεῖς τοῦ δεσμοῦ τῶν πρῶτων γάμων προχωροῦν κατὰ τέλεια ἀνύποπτον τρόπο, χωρὶς κἀν νὰ μαντεύουσι τις εὐθύνες, ποὺ ἀναλαμβάνουσι... Σὲ κατακλείδα ὁ γάμος εἶναι πρόβλημα ἀγωγῆς. Στὸν ἴσον μας, δυστυχῶς ἡ ἀγωγή ἀπουσιάζει ἀπὸ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς

μας. Σχεδὸν ποθενὰ δὲ συναντᾷ κανένας αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀγωγή. Οὔτε στὸ σπίτι, οὔτε στὸ σχολεῖον οὔτε στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον. Ποῦ καὶ ποὺς εἰσιμαζοῦν τὸ νῆμα εἶναι, ὥστε νὰ γίνεται ἄνθρωπος μὲ ὑψηλὸ φρόνημα καὶ μὲ πλήρη συνείδηση τῶν καθηκόντων του καὶ τῶν εὐθυνῶν του. Θὰ πρέπει νὰ μᾶς γίνει συνείδηση, πῶς πτιδήποτε κι' ἂν κάνουμε, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ αὐτὸ εὐεργετικὰ στὸ ἀτομικὸ καὶ στὴν κοινωνία πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς εὐθύνης.

Δυστυχῶς δὲν ξυπνήσαμε στὸ λαὸ μας τὸ αἶσθημα αὐτὸ γιὰ ὅ,τι κάνει, παρὰ γυνναστήκαμε, πῶς νὰ μειοῦμε ἀπὸ πάντα μας, τὴν εὐθύνη καὶ μὲ ἀριστοτεχνικὸν τρόπο νὰ τὴ φορτῶνουμε στοὺς ὄμιους τῶν ἄλλων. Ἡ ἀγωγή ἑνὸς λαοῦ εἶναι μεγάλο ἄθλημα, χρειάζεται ουστηματικὴ ἀφύπνιση τῆς κοινῆς συνείδησης, διδασχὴ καὶ προπαντὸς κοντὰ στὴ διδασκαλία τὸ παράδειγμα ἀπὸ τοὺς ἐπάνω. Ἡ καλλιέργεια τοῦ αἰσθηματος τῆς προσωπικῆς εὐθύνης, ὅπως καὶ ἡ διαπαιδαγώγησι στὸ ἔθνημα συνείδησης κοινωνικῆς εὐθύνης ἔπρεπε νὰ ἦταν πρωταρχικὴ ἀπαίτηση τῆς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ μας. Ἐρεῖς τουναντίον καλλιέργουσι κἀν τὸ ἀνίθετο, τὸ ἄκρας ἀνίθετο: ἐπαινοῦμε ἐκείνον, ποὺ καταφέρνει νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τις ὑποχρεώσεις του, δηλαδὴ τὸν «καταφερτζή», αὐτόν, ποὺ ἀποφεύγει τὴν εὐθύνη καὶ μεταθέτει μὲ τέχνη τὸ ἀνοίκειον καὶ κακὸ στὶς πλάτες τοῦ ἄλλου. Ἡ ἀγωγή δυστυχῶς ὑπονοσιάζει ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει ὁ γάμος, παρὰ γενικὰ ἀπὸ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς καθημερινῆς κοινωνικῆς ἀνατροφῆς καὶ συμβίωσής μας, ἀπουσιάζει κατὰ τρόπο ἔξοφθαλμον. Δὲν ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὸ σπουδαιότατον αὐτὸ πρόβλημα, ποὺ ἀφορᾷ τὸ σὺν τὴν ἀτομικῆ, ὅσο καὶ στὴν κοινωνικὴ ὑπόστασή μας. Ἡ ἔλλειψη αὐτῆ γίνεται κάθε στιγμῆ

Πᾶν κί τὰ σπίτια τὸ πωλῆτὸ στὴ Νιάουστα καλνοῦντι ἀπὸ ἓνα ἔνα κι οἱ κόσμοι σφαλινοῦντι στὰ μπιά, σὺν τὰ πουλιά στὸ κλουδί.

Οὐ Ντώνης οὐ Πιλτέκας λέει: «Μᾶς ἦρθιν ἡ ἐξέλιξη σκιδὸν οἱ ὅλα τὰ κράτη
κι ἀπ' τὶς πουλλές τὶς ἀλλαγές μᾶς ἔβγαλιν τοῦ μᾶτι».

Τώρα τὰ σπίτια γένουντι κουτιά μὴ τούβλα κὶ τοιμέντα κι οἱ νοוניάδοι μικροὶ σὺν φυλακές.

Τότι τοῦ σπίτι γένουνταν μὴ τοῦ τίπουτα. Πάειναν οἱ κόσμοι στωῦ θουνὸ ἔκουφταν κηριστὲν σὴ χάση κὶ τοῦν κουβανοῦσαν μὴ ἰάλουγα. Ἄν ἦταν μὴ τρανίτη γρινιὰ ἢ κανὰ κουντρό ταμνάνι τοῦ τραβοῦσαν μὴ ἓνα ἢ νιγιὸ ἄλουγα μὴ τὴν καρκέλα χαμοῦτι, ἄλυσούδεις κὶ μανέλεις.

Τώρα πᾶν αὐτὰ ξηλοῦμεναν, νὲ λαβδαριές, νὲ ντιρέκια, νὲ παϊάντες, νὲ γκιστιριμέδες, νὲ κοντίπουτας, ὅλα γένουντι μὴ μπιὸ κὶ σίδηρα.

Τότι οἱ κυραιζῆδοι κουβανοῦσαν μέρικ κὶ μέρικ μὴ νιγιὸ σανίνιγια στοῦ σαμᾶρι ἀπ' τ' ἄλουγου, πουρόπτρις πιλικιτές, μόλια γιὰ μπουλιμέν κὶ πλάκις ἢ πέτρις. Τότι τοῦ ντουσᾶρι χτίζονταν μὴ λάσπη ἀπὸ κόκκινου κῆμα κὶ ἄχυρου.

Πανουθιὸ ἀπ' τοῦ πάτουμα ἔφκιναν μπουλιμέν μὴ ξύλα κὶ μὴ μόλια ἀπὸ πουρόπτρις χτισμένα πόλι μὴ κῆμα ἢ κοκκινόχουμα. Κὶ ἂν χρειάζονταν κᾶνας κουντροῦτιρους τοίχους πανουθιὸ ἀπ' τοῦ πάτουμα τοῦν ἔφκιναν μὴ μπλιχιά ποῦ τᾶκουφταν μὴ λάσπη φκισαμένα μὴ ἄχυρου κὶ τὰ στέγουναν στοῦν ἥλιου.

Τώρα ἔχουμι τούβλα λουγιῶν-νιλουγιῶν, μὴ τρύπις, κουρις τρύπις, τρανά, μικρὰ κὶ οὔτι θέλεις κὶ ἀντί γιὰ λάσπη μὴ κῆμα φκινάνουν σουθᾶν μὴ ἀσβέστη, ἄμμουν κὶ τοιμέντου. «Ὅλα κουβανοῦντι μὴ αὐτουκίνητα κὶ ὄχι ἄλουγα, ἀνιθαίνουν ψηλὰ στοῦ σπίτι μὴ τὴν ἀλιθέτα κὶ ὄχι μὴ τοῦν ἄηου.

Τότι τὰ παϊώματα γένουνταν μὴ σανίνιγια ἀπὸ καστανιά κου-

μένα μὴ τυράννια μὴ τοῦν κουριαστή. Κὶ ἄμα στέγγουναν ξέφηνυγιν ἀπὸ κᾶνας ρόζους κὶ εἶχαν κὶ φηράδεις γιὰ νὰ βηγκλοῦμι τί γένιτι κάτου στήν αὐλή ἢ τοῦ κιλᾶρι. Κὶ οὐ ἀέρας ὄντας φυσσοῦσιν οἴκουνιν τὰ ζιλιὰ μὴ τοῦς μαστραπάδεις σὺν οὐμπρέλις.

Τώρα ἔχουμι ραμπουτέ ξύλα γιὰ παρκὲ ἀπὸ δρένια ἢ πεῦκα, μάρμαρα γυαλισμένα, οὔτι φυράδεις, οὔτι ἀέρας νὰ σηθαίνει οὔτι καντίπουτας.

ΤΟΥ ΣΠΙΤΙ

Τοῦ κ. Νικολάου Σπάρτη
Καθηγητοῦ ΚΑΤΕΕ

Τότι οἱ οὐξόπουρις γένουνταν ἀπὸ κουντρά ξύλα ἀπὸ κασιανιά, μὴ κατίνις τρανές φκισομένες στοῦ χαλκιά μὴ ἓνα κλειδί μοιή οὐκὰ μὴ χτυπητάρια κὶ καρκέλις ποῦ ρουπουτοῦσαν κὶ ἄντικαν σὶς τζουμπανιές τὰ κόλινια. Ἄπὸ μέσα μὴριὸ εἶχαν σίδηρα γιὰ τοῦ κλείσιμου, ἀμπᾶρις ἢ μάνταλα.

Τώρα ἔχουμι πόρτις π' ἀνοίγουν μουναχές τους μὴ λιχτιρικὰ κουδοῦνια κὶ κουμπιγιά σὰ στοιχιά.

Τότι ὄλις οἱ οὐξόπουρις τῆς Νιάουστας ἦταν ἀνοιχτές ἀπ' τοῦ ταχὺ ἴσηρι τὰ σκουντίνιγια.

Οὐ γείτονας, οὐ σιγγινῆς κὶ οὐ φίλους μιάφρας ψηλὰ στοῦ ἀνώγι κὶ στοῦ νουντὰ βρίσκουνταν. Μούγγι τὴ νύχτα ἐκλεινάμι τὴν οὐξόπουρτα κὶ ἐβᾶναμι τοῦ σίδηρου ἢ τοῦ μάνταλου στήν πόρτα. Μούγγι σὴ Βέροια οἱ πόρτις ἦταν σφαλισμένες ὄλη τὴν ἡμέρα κὶ ἴκει σ' ἴλιγαν «καλοσοῦρισε, πότι ἦρθεις, πότι δὲ φύγεις».

Τώρα μὴ τὰ κινούργια τὰ σπίτια κὶ τὰ διαμυρίσματα τὰ σπίτια κατινιάνουντι οἱ κόσμοι, οἱ πόρτις μανταλώνουντι, γενουμέσι ξένοι μὴ τοῦς γειτόνους κὶ τὰ οὔτια. Οἱ κόσμοι ἔμμουναχιάζουντι κὶ γιὰ νὰ πᾶς βίζιτα ἢ γιὰ ἓναν ἰχτιζᾶν θέλει νὰ τηληφουνήσει; ἢ νὰ στείλεις συχαρίκια γιὰ νὰ

σὶ δικτοῦν.

Τότι οἱ κόσμοι ἀγαπιοῦνταν πλιότιρου κὶ σουτάζουνταν κὶ ἴταν σμακακουνιναὸ οὐ ἓνας μὴ τοῦν ἄλλουν. Τότι κὶ τὰ σπίτια μας εἶχαν ἀπλουσῆ, αὐλή τρανὴ μὴ καλνταροῦμι ἢ μὴ κοκκινόχουμα ἀλομένη μὴ θρῶση ποῦτριχιν ἔναν κηριῆν κουρις στοματιγιό. Κὶ εἶχιν κὶ τρανὸ πουσταῖθι γιὰ νὰ πλένουντι τ' ἀγγιά μὴ στάχτη, νὰ κρυγιώνουν τὰ καρπούζια, τὰ πιπόνια, τ' ἀγγούρια κὶ νὰ δρουσισίζιτι τοῦ μακιδουνίσι. Αὐτὸ ἦταν τοῦ ψυγεῖου. Ἐβανάμι κὶ κανὰ φαγὶ π' ἀπόμνισκιν σκιπασμένου μὴ τὴ μπασίνα νὰ κρυγιώνει.

Τώρα ποῦ αὐλή γιὰ νὰ κουρέψουν τὰ καρναβάλια τίς ἀπουκριές ἢ γιὰ νὰ θρίσκουμι λίγουν κατᾶψικουν τοῦ καλοκαίρι μὴ κανὰ μιντιρλοῦκι κὶ κανὰ τραπέζι γιὰ γιουράτσημα. Κὶ ποῦ ἀκούρι γιὰ τὰ πράματα, κουηιάσι γιὰ τοῦ Χριστουγιννιάτικου γουροῦνι κὶ ποῦ μανᾶρι γιὰ τὴν Πασκαλιά. Ποῦ δὲ σιηθεῖ κὶ ἡ ξυλοθηκή γιὰ τὰ ξύλα ἀπ' τοῦ τζιάκι.

Τότι κὶ μαγειργιὸ εἶχιν κάτου, κὶ φούρνουν κὶ παρασκιά γιὰ τοῦ καζάνι ποῦπλιναν τὰ ζντράνια κὶ ἔφκιναν κὶ το-μέλι μὴ τίς κόρες.

Στοῦ μαγειργιὸ κάτου ἦταν κὶ ἡ κουπάνα τῆς πλύσης κὶ τοῦ σκαφίδι στοῦ ζυμουτικὸ κὶ ἡ πανακώτια μὴ τίς μισάλεις κὶ ὄλα τὰ ἴπεργα τοῦ φούρνου, φκιάρι ποῦ φούρνιζαν τὰ πλαστά, τραβηχτήρι γιὰ τὴ ζιάρη κὶ πάνα γιὰ τοῦ πόνιασμα.

Τώρα ποῦ καρινὰ γάστρα γιὰ καρινὰ πλαστίντα ἢ πασπαλόπητα ἢ κανὰ νιβατό. Πᾶν αὐτὰ ἀλησομυνήθηκαν.

Τώρα τρώμι ἀπ' τὴ μάκινα ψουμι, καλέμκα ἔτοιμη ἀπ' τοῦ φούρνου, πάει τοῦ ζῆμουγια.

Τότι ἔφκινάμι ἓναν φούρνου δέκα δώδικα πλαστά μιάφρας γιὰ πολλές μέρις. Τοῦ ψουμι σέβηνιν σ' ἀμπαρούδι ἢ τοῦ καλοκαίρι στοῦ σανίδι τοῦ κρημαστοῦ ἀπ' τίς λαβδαριές κάτου στοῦ κιλᾶρι γιὰ ν' ἀίριζιτει.

Τ' ἀλεῦρι ἦταν κρονικῆς σὶ ἄμῆρι ἢ πηγιναῖο γέννημα στοῦ μύλου γι' ἄλισμα ἢ ἔρχουνταν οὐ μυλουναῶς νὰ πάρει τοῦ γέννημα ἀπὸ τοῦ σπίτι κὶ νὰ βασιάζει κὶ τοῦ ἔαί.

ΝΙΑΟΥΣΤΙΑΝΑ

Τὰ σημερινὰ Χριστούγεννα ἔχουν ἐπιρραστῆ πολὺ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ τῆς ἐποχῆς μας, ἔχαστον ἄνωγ ὀρισμένα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῶν παλιῶν Χριστουγέννων, μὲ τὰ ὁποῖα μεγάλωσαν οἱ γονεῖς μας καὶ οἱ παποῦδες μας. Τὰ παλιὰ αὐτὰ Χριστούγεννα, θὰ τὰ θυμηθοῦμε σ' αὐτὴ τῇ στήλῃ. Τὰ Νιαουστιανὰ.

Ἐρχεται ἡ μέρα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου. Ὁ κόσμος σταματᾷ τὴν καλοσαγία. Ἀρχίζει ἡ Σαρακοστή τῶν Χριστουγέννων, πού τηριεῖται μὲ εὐλάβεια ἐδῶ.

Στὸ τέλος τοῦ Νοεμβρίου, τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα, πού ἀντρεῖται τὸ χιόνι, τὰ παιδιὰ τοῦ μαχαλᾶ θ' ἀρχίσουν νὰ φροντίζουν γιὰ τοὺς καρτσιούτους. Χωρὶς νὰ ὑπολογίζουμ τὸ κρῦο καὶ τὰ χιόνια, μὲ τὴν ἀρχιγία μεγαλύτερου, θὰ κινήσουν γιὰ τὸ δονό. Ἐἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ μπαλαδάδες καὶ φορτώματα ἢ σύρματα, γιὰ νὰ κόψουν τοὺς καρτσιούτους καὶ νὰ τοὺς σβαρνήσουν ὕστερα ὡς τὸ μαχαλᾶ, ὅπου καὶ θὰ φυλαχθοῦν ὡς τῇ γιορτῇ. Πολλὲς φορές, γιὰ νὰ ὀρθοῦν ἀπ' τὰ λασπωμένα μέρη, θγαῖζουν καὶ τὰ τσερούνια τους, γιατί κολλοῦν ἢ γλιστροῦν πολὺ.

Οἱ μέρες περνοῦν καὶ φτάνουμε στὸν ἅγιο Ἰγνάτιο. Πέντε μέρες νωρίτερα ἀπ' τὰ Χριστούγεννα οἱ Τοῦρκοι σταματοῦν νὰ στέλνουν κιτάπια καὶ νὰ γυροῦν φέρους. Τὴν ἡμέραν θὰ σπάσει κάθε οἰκογένεια τὸ μανᾶρι τῆς, τὸ γουρούνι τῆς ἢ καμμιὰ μισήρακα οἱ πιδὸ πλοῦστοι. Καὶ τὰ μικρὰ θὰ περιμένουν νὰ πάρουν τῇ φούσκα ἀπ' τὸ γουρούνι, γιὰ νὰ παῖξουν.

Παραμονὴ ἀπ' τὰ Κόλλιντα τὰ παιδιὰ γυρίζουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι φωνάζοντας «ἔῦλα γιὰ τὰ Χριστοῦ». Οἱ νοικοκυραῖοι τοὺς δίνουν, γιὰ νὰ δεηθῶνται ὅλοι, στὸ δυνάμιωμα τοῦ καρτσιούτου. Σήμερα οἱ μεγάλοι φωνάζουν τὰ φερίκια, τὰ ξυλοκέρματα κ.ἄ. Οἱ νοικοκυρὲς φτιάχνουν μικρὰ κυλιέκια καὶ θγαῖζουν ἀπ' τὰ σεπρούκια τους τὰ στεγνωμένα σῦκα σουτζουούκια, καρῦδια καὶ λεπτόκαρα. Καὶ τὰ μικρὰ φτιάχνουν τζιμπανῆδες ἢ ἑτοιμάζουν τὰ πάνινα σακκούλια τους γιὰ τὴν ἄλλη μέρα.

Κόλλιντα...

Ἀπὸ σήμερα δὲν πίνουν νερό νύχτα, γιατί κατέθηκαν οἱ καλλικάντζαροι. Ἀπ' τὶς τρεῖς τὸ πρωτ' ἀρχίζουν νὰ θγαίνουν τὰ παιδιὰ. Με-

Τοῦ Τάκη Μπαῖτση

ρικὰ ἀπ' αὐτὰ κρατοῦν καὶ φαναράκια. Στὸ τζάκι κάθε σπιτιοῦ καίγε μεγάλα γκουτζουπια. Μὲς τῇ νύχτα, σ' ὅλους τοὺς μαχαλάδες, ἀκούονται τραγούδια παιδικὰ σάν κι' αὐτό:

Κόλλιντα, μέλλιντα, σούρδα Βασιλιντα
τὸ σκολὶ σου μ' ἔφαγιν, τρανὸ κουλίκι θέλου.
Θέλου, δὲ θέλου, τῇ μάνα σου τῇ θέλου,
νὰ τῇ φιλήσου μιὰ φουρά κι' πάλι νὰ τῇ φέρου.

Οἱ νοικοκυραῖοι βλέπουν κρυφὰ ἀπὸ πάνω, ἂν αὐτὸς πού τὰ λέει, εἶναι ἄγορι ἢ κορίτσι. Καὶ ἂν εἶναι ἄγορι, θὰ τ' ἀνοίξουν, θὰ τ' ἀνεῶνουν πάνω στὸ τζάκι καὶ θὰ τὸ δάλλουν νὰ σκαλίσει τῇ φωτιά. Ὑστερα ὁ κωκοκώρης θὰ κατέβῃ κάτω, θὰ πάρει μιὰ πλάκα μικρῆ καὶ θὰ τῇ ρίξει στὸν Πυρμάχο τοῦ τζακιοῦ. Μετὰ θὰ δώσουν στὸ παιδὶ κόλλιντα καὶ μερικὲς δεκάρες, γιατί εἶναι ὁ πρώτος. Ἄν πάλι εἶναι κορίτσι, θὰ κάρουν πῶς δὲν ἀκοῦν, ὅπου νὰ ἔρθει ἄγορι.

Χαρὰ μεγάλη τῶν παιδιῶν εἶναι τὸ ἀδειασμα τῶν γεμάτων σακκούλιῶν πολλὲς φορές σ' ἓνα πρωτ'.

Οἱ ἄνδρες θὰ θυγῶν σὲς τέσσερις μὲ τῇ νύχτα γιὰ ψόνια, γιὰ νὰ πᾶν μετὰ τὴν ἐκκλησιά. Ὅλη ἡ μέρα

τέλος περνᾷ μὲ ἑτοιμασίες.

Τὸ ἀπόγευμα τὰ παιδιὰ στῆνουν τοὺς καρτσιούτους γιὰ τὴν ἐπομένη καὶ τοὺς φυλάγουν μὲ σάρδιες ὅλη τῇ νύχτα, γιὰ νὰ μὴν τοὺς κλέψει κανένας ἄλλος μαχαλᾶς.

Χριστούγεννα...

Τὸ πρωτ', πρὶν ἀκόμα χτυπήσουν οἱ καμπάνες, κατὰ τὶς τέσσερις, ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἐκκλησίας, ὁ κράχτης, θγαίνει καὶ χτυπάει τὶς πόρτες τῆς ἐνορίας ξυπνώντας ὅλους γιὰ τῇ λειτουργία. Χτυποῦν καὶ οἱ καμπάνες. Ὅλοι, χωρὶς ἐξαιρέσεις, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, μὲ τὰ χειμωνιάτικα καλά τους, πᾶν στὴν ἐκκλησιά. Στὸν ἀλόγουρὸ τῆς καιεῖ ἕνας μεγάλος καρτσιούτος.

Μετὰ τῇ λειτουργία, στὴν ἀπόλυση, ὅλοι θγαίνουν στὸν καρτσιούτο καὶ εὐχιοῦνται: «σ' ἔτη πολλά».

Στῇ συνέχεια οἱ γυναῖκες φεύγουν γιὰ τὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ μένουν στὸν καρτσιούτο καὶ οἱ ἄνδρες πηγαίνουν ἐπισκέψεις στὰ συγγενικὰ τους σπίτια. Ἐκεῖ τοὺς δέχονται οἱ γεροντότεροι καὶ οἱ γυναῖκες.

Τὰ σπίτια λάμπουν ἀπὸ καθαρόβητρα καὶ εἶναι στρωμένα μὲ τὰ καλά τὰ ξιλιὰ, τὰ πουλιὰ καὶ τοὺς μαστραπάδες. Οἱ κρεμάστρες εἶναι γιομάτες ἀπ' τὰ φέσια καὶ τὶς σκούφιες τῶν ἐπισκεπτῶν.

Τὸ μεσημέρι γυρίζουν ὅλοι στὰ σπίτια τους καὶ τρῶν μὲ τοὺς δικούς τους τὰ γκουστὰ φαγητὰ, τῇ σούπα, τοὺς σαριάδες καὶ τὸ κρέας μὲ τὰ πρόσσα.

Τὰ παιδιὰ στοὺς καρτσιούτους ψήνουν μπριζόλες καὶ παίζουν χαρτιά.

Τῇ δευτέρῃ μέρᾳ, μετὰ τὴν ἐκκλησιά, γίνονται ἐπισκέψεις στοὺς Μανώληδες μόνο καὶ τὴν τρίτη στὸν Στεφανάδες, πού γιορτάζουν.

Ἔτσι περνοῦν τὰ Χριστούγεννα, χωρὶς δῶρα, φλογικὰ καὶ χαροῖμένα, γιὰ τὸν κόσμο, πού περιμένει νὰ γιορτάσει κι ἄλλες γιορτὲς μὲ τὰ δικὰ του τὰ καλά ἀντίετα, μὲ ὕγεια καὶ χαρὰ.

Δραστηριότητες τοῦ Κ. Ε. Κ. Ναούσης

6 Δεκεμβρίου 1977: Ἐπίσκεψη στὸ νηματοουργεῖο «Π. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ καὶ Σία».

18 Δεκεμβρίου 1977: Μετάβαση σὲς φυλακὲς Ἐπιταυργίου καὶ διανομὴ δώρων καὶ γλυκισμάτων στοὺς κρατούμενους.

21 Δεκεμβρίου 1977: Χριστουγεννιάτικη γιορτὴ στὴν Σκολή.

11 Ἰανουαρίου 1978: Κοπὴ βασιλόπιτας. Τὸ νόμιμο ἔτυχε στὴν μαθήτρια Μπόφιση Ἀθηνα ἀπὸ τὸν Κοπανό.

ΝΑΟΥΣΑΙ-Ι-ΚΟ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									■
3			■		■				
4						■			
5									
6			■						■
7									
8									
9							■		

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

1. Έσωτερική φανέλλα στην τοπική μας διάλεκτο.
2. Σημαίνει ύπαρχω στα ναουσαϊκά.
3. Ύψρο σύμφωνο του ελληνικού αλφαβήτου. — Δροσερή πνοή ανέμου.
4. Πνευστό μουσικό όργανο χρησιμοποιούμενο και στην αρχαιότητα. — Το πρώτο συνθετικό γνωστού πυγμαχικού θρύλου.
5. Από αυτήν γίνονταν τα λιπαντικά και οι σκουρτέλες. — Αρχικά ασφαλίστικου οργανισμού που αν επαναληφθούν θυμίζουν παλιό ξενικό χορό.
6. Η αρχή και το τέλος όπως γράφονται και σε πολλές χριστιανικές εικόνες. — Προηγείται ισπανικών ονομάτων.
7. Υπάρχει και τέτοιο είδος μπάρ (ξεν.) — Μέρος του άργαλειού που μαζεύει το σημάδι (Ναουσ.).

8. Σύντροφος του Ηρακλή από την Βοιωτία (αϊτ.). — Ναουσαϊκό επίφωνημα που σημαίνει και κατάρα, στην καθαρεύουσα.
9. Περιοχή της Μεγ. Βρετανίας (άνορθ.). — Υποχωρεί

ΚΑΘΕΤΑ:

1. Γεναίος όπλαρχηγός μας, ιδιαίτερα διακρίθηκε στην εξέγερση του 1822 (αϊτ. δημοσ.).
2. Ρήμα που σημαίνει τελειώνει στην τοπική μας διάλεκτο.
3. Άρθρο στον πληθυντικό. — Όταν επαναληφθεί μᾶς δίδει το χαιδευτικό όνομα γνωστής Ίταλίδας ήθοποιού του κινηματογράφου. — Πρόθεμα γνοι-

στο στους καταλόγους των εστιατορίων.

4. Έτσι την αποκαλούμε στην πόλη μας την άφελή, την άθνα (άντυστρ.) — Μισή... κάλτσα.
5. Κτητική άντυνημία. — Το πρώτο συνθετικό αμερικανικής μεγαλουπόλεως. — Άλλο άρθρο στον πληθυντικό.
6. Τίτλος δημογερόντων κατά την εποχή της τουρκοκρατίας (αϊτ.) — Ο αριθμός 301.
7. Κτηματική περιοχή της Ναούσης, όχι τόσο εύφορη.
8. Όνομα βασιλέως της Περσίας αλλά και δηλωτικό προσωπικής επιβολής. — Παλιό μεταφορικό μέτρο (λείπει το τελευταίο γράμμα).
9. Φυτεύθηκαν κατά μήκος του δρόμου Ναούσης Βερσίας (αϊτ.)

■ Η λύση στην σελίδα 34

Ίωάννης Α. Καρατσιώλης

Η παθολογική αντιμετώπιση του μαστού

● Συνέχεια από την σελίδα 19

τουλάχιστο κάθε 6 μήνες πρέπει να ελέγχουν τους μαστούς τους και ακόμα συχνότερα αυτές που πέρασαν κυστική μαστοπάθεια ή έχουν στο κληρονομικό τους καρκίνο του μαστού. Μπορεί και μόννη ή γυναίκα να προσέξει τους μαστούς της. Αυτό θα το επιτύχει αφού θγάλε:

τά ρούχα της από την μέση και επάνω και μπροστά στον καθρέπτη κοιτάζει τους μαστούς της με προσοχή το μέγεθος αυτών και την κάθε άνωμαλία του δέρματος του μαστού. Εάν υπάρχει εκκρίση της θηλής του μαστού τότε πρέπει άμεσα να απευθυνθεί στο γιατρό της. Μετά την εξέταση στον καθρέπτη να ξαπλώσει ύπτιας. Το ένα χέρι να βρίσκεται στο κεφάλι και με το άλλο να εξετάζει τον αντίστοιχο μαστό αρχίζοντας από το επάνω μέρος του μαστού και καταλήγοντας προς τα κάτω. Το ίδιο να κάνει και αντιστρόφως. Κάθε άνωμαλία του μαστού, μικρή διόγκωση ή μάζεμα της θηλής προς τα μέσα (είσολη)

της θηλής) ή εκκρίση της θηλής του μαστού πρέπει να οδηγήσουν άμεσα στην άρρωστη στον γιατρό της. Όσο γρήγορα πάει στον γιατρό της τόσο μακριά από τον θάνατο βρίσκεται. Και μπορεί να ιαθεί τελείως έστω και αν είναι: ή διάγνωση αυτή κακάρκινος.

Έχουμε χειρουργήσει πλήθος γυναικών στην Αθήνα, στο Νοσοκομείο Ελλην. Έρυθρου Σταυρού και στο Νοσοκομείο Ναούσης καρκίνο του μαστού με καταπληκτικά αποτελέσματα και με πλήρη ίαση σε γυναίκες που ήρθαν εγκαίρως σε μᾶς. Εάν όμως υπάρχει αμέλεια, τότε ή γυναίκα αυτή καταδικάζεται τον εαυτό της.

Ναουσαϊκή κουζίνα από τό

ΚΥΔΩΝΙ ΜΕ ΚΡΕΑΣ

ΥΛΙΚΑ:

- 2 κιλά κυδώνια
- 1 κιλό κρέας μοσχάρι
- 1/2 κιλό θαμάσκηνο
- Λίγη ζάχαρη
- Πιπέρι - κανέλλα ξύλο
- Βούτυρο
- 1 κρεμμύδι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Κόβετε το κρέας σε κομμάτια, το σιτάρετε με το κρεμμύδι και το θράβετε με λίγο νερό. Αφού θράσει καλά, ρίχνετε τα κυδώνια κομμένα σε κομμάτια, τα θαμάσκηνα, την κανέλλα, λίγη ζάχαρη και πιπέρι. Τα αφήνετε να θράσουν όλα μαζί και να μείνουν μόνον στο βούτυρο.

ΑΡΜΗ ΜΕ ΜΠΑΤΣΙΟ

ΥΛΙΚΑ:

- 1 κιλό μπάτσιο
- 1/2 βούτυρο
- 5 κουταλιές αλεύρι
- Λίγο σκόρδο
- 1 κουταλάκι ξύδι

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Τηγανίζετε τον μπάτσιο, κομμένο σε μικρά κομμάτια, τον θράβετε σε μια πιπέτα και στο βούτυρο που περίσσεψε ρίχνετε το αλεύρι. Το σιτάρετε, θάβετε λίγο νερό για να γίνει σαν κουρκούτι και αφού θράσει καλά, ρίχνετε τον τηγανισμένο μπάτσιο, σκόρδο κοπανισμένο και λίγο νερό.

ΓΚΡΑΚΙΑΝΟΣ

ΥΛΙΚΑ:

- 1 1/2 κιλά αλεύρι
- 1/2 κιλό σουσάμι ή καρύδια
- 1/2 κιλό ζάχαρη
- Κανέλλα
- Λίγο αλάτι

ΓΙΑ ΤΟ ΣΙΡΟΠΙ:

- 1 κιλό ζάχαρη
- 1/2 κιλό νερό

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Κοσκινίζετε το αλεύρι, το ζυμώνετε καλά με λίγο λάδι, αλάτι και

Κ. Ε. Κ.

ακολουθείτε την διαδικασία, όπως ανοίγετε τα φύλλα για πίττα. Όταν ανοίξετε για δεύτερη φορά το φύλλο, ρίχνετε από πάνω το κοπανισμένο σουσάμι (ανακατεμένο με ζάχαρη και κανέλλα) ή τα καρύδια. κόβετε το φύλλο σε τρεις λουρίδες, και κάθε μία λουρίδα την τυλίγετε γύρω στον κλώστρη. Στη συνέχεια θάβετε τις λουρίδες, αφού τις σουρώσετε σε ένα ταψί, τις αλείφετε με λίγο λάδι ή βούτυρο και ψήνετε το γλυκό σε μέτριο φούρνο 177 βαθ. Κελσίου.

Αφού ψηθεί και κρυώσει καλά, το σιροπιάζετε (με βραστό σιρόπι) και είναι έτοιμο.

Τον γκρακλιάνο τον έκαναν πάντοτε οι Ναυσαϊκές νοικοκυρές, στην γιορτή της Αγίας Βαρβάρας.

ΣΑΡΜΑΔΕΣ

ΥΛΙΚΑ:

- 1 κιλό κιμά (μοσχάρισιο με λίγο χοιρινό)
- 1/2 φλυτζάνι ρύζι
- 2 κιλά λάχανο
- Πιπέρι
- Αλάτι
- Λάδι ή χοιρινό λίπος (λίγδα)
- 1 λεμόνι
- 2 αυγά

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Αφού ζεματίσετε το λάχανο, ανοίγετε τα φύλλα του και τα αφήνετε σε μια πιπέτα για να κρυώσουν

Ζυμώνετε τον κιμά με το ρύζι, πιπέρι, αλάτι, λίγο λάδι, τον χυμό του λεμονιού. Στη συνέχεια τυλίγετε τους σαρμάδες στο μέγεθος που θέλετε, και αφού βάλετε στο κάτω μέρος της κατσαρόλας τα κοτσάνια από το λάχανο, τους αραδιάζετε με την σειρά. Σκεπάζετε την κατσαρόλα με ένα πιάτο (και κάτι βαρύ επάνω από το πιάτο), ρίχνετε ζεστό νερό, μέχρις ότου σκεπαστούν, λίγο αλάτι, λάδι ή λίγδα και θράβετε τους σαρμάδες σε σιγανή φωτιά. Όταν θράσουν τους περιχύνετε με αυγολέμονο.

**Οι Ναουσαῖοι
τῆς
Θεσσαλονίκης
τίμησαν τὸν
Γ. Γραμματέα
τοῦ Υ.Β.Ε.**

Τὴν 1η Φεβρουαρίου ὁ Σύλλογος Ναουσαίων Θεσ)νίκης ὁργάνωσε συνεστίαση γιὰ τὰ τιμῆσαι τὸν σὺν-πολίτη γενικό γραμματέα Υ.Β. Ἐλ-

λάδος κ. Ἄγγελου Βαλταδῶρος σὲ αἴθουσα τοῦ Ξενοδοχείου Καψῆς. Ἡ ἐκδήλωση σημείωσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια μίλη-

σαν ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Γ. Οἰκονομίδης καὶ ὁ κ. Ἄγγελος Βαλταδῶρος ὁ ὁποῖος εὐχαρίστησε τὸν ὁργανωτὴ Σύλλογο

Ἡ μικτὴ χορωδία καὶ μανδολινάτα τοῦ Ὁδείου μας

Ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Ὁδείου μας στὸ Α' Χορωδιακὸ Φεστιβάλ τῶν Ἀθηνῶν

ΤΑ ΧΟΡΕΥΤΙΚΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟ 1977

ΜΑΪΟΣ: Τò χορευτικό συγκρότημα τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ναούσης λαμβάνει μέρος στίς γιορτές «Ἑλληνική Ἑβδομάδα 1977», ποῦ ὀργανώσε τὸ Γυμνάσιο τῆς πόλεως Ντερνέ τῆς Ὁλλανδίας.

ΙΟΥΝΙΟΣ: Τò συγκρότημα «Γενίσοροι καὶ Μπούλες» λαμβάνει μέρος στίς χορευτικές ἐκδηλώσεις τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου ὀργανώθηκε «Τò καρναβάλι τοῦ καρναβαλιοῦ».

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: Ὁ ΑΕΣ «Πυρός» λαμβάνει μέρος σὲ ἕξ (6) χορευτικά φεστιβάλ στὴν Γαλλία καὶ Ἰσπανία.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ: Ὁ ΑΕ Στ.Πυρός» συμμετέχει σὲ χορευτικές ἐκδηλώσεις ποῦ ὀργανώθηκαν στὴν Μαδρίτη Ἰσπανίας.

Ο ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

● Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 22

ως γίνονται διαπλατύνσεις γιὰ ἀσφαλτοστρώση — ὀργιάζει ἡ βλάστηση κυρίως καὶ ὄξυές καὶ ἔλατα καὶ προσφέρεται γιὰ θερινές διακοπές.

Ἀπὸ 40 περίπου χρόνια πρὶν οἱ ὄρειβάτες καὶ χιονοδρόμοι τῆς Νάουσας ἀνεκάλυψαν τὴν περιοχὴ τῶν Τριῶν Πηγαδιῶν καὶ ἄρχισαν ἀργότερα τὸ 1935 νὰ κτίζουσιν τὸ πρῶτο καταφύγιό τους (κατεστράφη κατὰ τὴν κατοχὴ). Ἀργότερα σιγὰ σιγὰ ἄρχισαν νὰ τὴν ἀναπτύσσουμε κάνοντας πρῶτα ἕναν ὑποτυπώδη δρόμο μὲ προσωπικὴ ἐργασία ὄλων τῶν Ναουσαίων γιὰ νὰ φτάσουμε νὰ κάνουμε τὸν σημερινὸ ὑπάρχοντα δρόμο, ὅπως καὶ δύο ξενώνες μὲ δυνατότητα διημερεύσεως καὶ διανυκτερεύσεως 120 ἀτόμων, δύο πίστες μὲ διεθνεῖς προδιαγραφές καὶ τρεῖς συρόμενους ἀναβατήρες. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε τὰ ἑξῆς:

α) Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ὕλο ἀξαναομένης ζητήσεως χιονοδρομικῶν κέντρων κρίνεται ἀπαραίτητη καὶ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ

χιονοδρομικοῦ κέντρου Τριῶν Πηγαδιῶν.

β) Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ χειμερινοῦ τουρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ὁρεινοῦ τὸ Βέριμο προσφέρεται γιὰτί: 1) Διαθέτει τὶς καλύτερες πίστες. 2) Διαθέτει τὶς κατάλληλες τοποθεσίες γιὰ ὄρεινὸ τουρισμό. 3) Βρίσκεται κοντὰ σὲ παραθαλάσσιες περιοχές. 4) Βρίσκεται κοντὰ στὸ ἐθνικὸ δίκτυο. 5) Βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴ Νάουσα μὲ τὴ Σχολὴ Ἀριστοτέλους ποῦ φοίτησε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μὲ τοὺς μακεδονικοὺς τάφους στὰ Λευκάδια Ναούσης σὲ μιὰ περιοχὴ ποῦ ὁ ἀρχαῖος βυζαντινὸς πολιτισμὸς ζοῦν. Βεργίνα Βεροῖας μὲ τοὺς τάφους, μὲ τὴν Πέλλα κοντὰ μὲ τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς Ναούσης τὸ 1822 μὲ τὸ καρναβάλι τῆς Ναούσης καὶ μὲ πλοῖσιες λαογραφικὲς παραδόσεις, ὥστε ἡ προσδοκωμένη ἀνάπτυξη τοῦ τουρισμοῦ νὰ βασίζεται σὲ ποικιλία ἐνδιαφερόντων ποῦ θὰ κεντρίσουν τὸν Ἕλληνα καὶ τὸν ξένο τουρίστα καὶ θὰ γεμίσουν ὄλο τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν. ἔξοστρακίζοντας τὴ μονοτονία τοῦ μονομεροῦς ἐνδιαφέροντος».

Οἱ ταινίες στὸ Δημοτικὸ Θέατρο

Τὸν Φεβρουάριο καὶ τὸν Μάρτιο τὸ Δημοτικὸ μας θέατρο θὰ προβάλλει τὶς ἑξῆς μεγάλες ταινίες:

- 4—5)1 Καταραμένοι
- 11—12)2 Σεζάρ καὶ Ροζαλί
- 18—19)2 Μεγάλες προσδοκίες
- 25—26)2 Ἄλκυ Λουτσιάνο
- 4—5)2 Ἄσπρο πουλί μὲ τὸ μαῦρο σημάδι
- 11—12)3 Ἐγκλημα τοῦ αἰῶνος
- 18—19)3 Ἀμαρκόρντ

Ἔγιναν τὸ 1977 στὸν Κοπανὸ

1. Ἀσφαλτοστρώσεις ἐντὸς τοῦ χωριοῦ ἀποστάσεως 3 χιλμ. δαπάνης 300.000 δρχ.
2. Κατασκευὴ πλατείας δαπάνης 1.500.000 δρχ.
3. Κατασκευὴ παλαιᾶς πηγῆς δαπάνης 600.000 δρχ.
4. Κατασκευὴ 2 μικρῶν πλατειῶν μὲ γκαζόν καὶ καλωπιστικὰ φυτὰ δαπάνης 100.000 δρχ.
5. Κατασκευὴ πεζοδρομιῶν ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς ὁδοῦ ἀποστάσεως 3 χιλμ. δαπάνης 600.000 δρχ.
6. Κατασκευὴ ἀγροτικῶν δρῶμων δαπάνης 400.000 δρχ.
7. Γιὰ τὴν κοινοτικὴ ἀνάπτυξη τοῦ χωριοῦ συγκεντρώθηκαν 300.000 δρχ. γιὰ τὴν ἐγκατάσταση καὶ λειτουργία τοῦ γυμνασίου ἀπὸ κατοίκους τῆς κοινότητος.
8. Ἐπίσης γιὰ τὴν κοινοτικὴ ἀνάπτυξη ἐγίνε τὸ δημοτικὸ σχολεῖο δαπάνης 1.500.000 δρχ.

Ἡ λύσις τοῦ σταυρολέξου

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

1. ΚΑΤΑΣΑΡΚΙ. 2. ΑΠΑΤΑΖΟΓ. 3. ΡΟ — ΑΥΡΑ. 4. ΑΥΛΟΣ — ΝΟΚ. 5. ΤΣΟΧΑ — ΤΣΑ. 6. ΑΩ — ΝΤΙ. 7. ΣΝΑΚ — ΑΝΤΙ. 8. ΙΟΛΛΟ — ΑΡΑ. 9. ΟΥΑΛΙΑ — ΑΣ.

ΚΑΘΕΤΑ:

1. ΚΑΡΑΤΑΣΙΟ 2. ΑΠΟΥΣΩΝΟΓ. 3. ΤΑ — ΛΟ — ΑΛΛ. 4. ΧΟΥΤΑ — ΚΑΛ. 5. ΣΑ — ΣΑΝ — ΟΙ. 6. ΑΖΑ — ΤΑ 7. ΡΟΥΝΤΣΙΝΑ. 8. ΚΥΡΟΣ — ΤΡΑ. 9. ΑΚΑΚΙΑΣ.

Ἀπό τὴν κοπή τῆς πίττας τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων τὸ 1954

διακρίνονται ὁ πρόεδρος κ. Ἄντ. Λάππας μὲ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. κ.κ. Ἡλ. (Πικονόμου, Αἰκ. Καλτσουγιάννη, Ἄντ. Φεῖδαρη, Φούλα Πάνκου, Πανερόπουλο καὶ γυμναστικῆς, Κ. Χατζηγηρηγοριάδη βουλευτή, Ἡλ. Μουνδρέα γυμναστιάρχη, καὶ Δ. Χατζηφωτιάδη ὀδοντίατρο.

Θρίαμβος τῶν χιονοδρομῶν μας στοὺς πανελληνίους τοῦ Πηλίου

Ἡ ομάδα τοῦ Ο.Χ.Ν. σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία στοὺς πανελληνίους χιονοδρομικούς ἀγῶνες ποὺ διεξήχθησαν ἀπὸ 21—22 Φεβρουαρίου στὸ Πήλιο. Πρῶτες νίκες ἀπέσπασαν ὁ Ἄθαν. Κουτσουγιάννης (67' 53'') στὸ δρόμο 15.000 μέτρων ἢ Ἄθηνά Μπλιάτκα (26' 22'') στὰ 4.000 μέτρα γυναικῶν, ὁ Γεωργ. Λίτσος (31' 46'') στὸ 5.000 μέτρα παιδῶν καὶ ἡ ομάδα ἀνδρῶν στὴ σκιταλοδρομία ὅπου ὁ Ο.Χ.Β. πήρε τὴ δεύτερη θέση καὶ τοῦ Μετσόβου τὴν τρίτη. Τὶς δύο πρῶτες θέσεις ὁ Ο.Χ.Β. πήρε στὰ ἀγωνίσματα ἐφήβων.

Ἄλλες νίκες κατέκτησαν οἱ χιονοδρομοὶ μας στὰ ἐξῆς ἀγωνίσματα:

Δρόμος ἀνοχῆς 15.000 μέτρων ἀνδρῶν: Χρ. Παππᾶς 2ος καὶ Θεοδ. Πατρῶνας 3ος.

Γυναικῶν: Ἄθηνά Ξανθίδου 4η καὶ Ἄθηνά Γιαγκούλα 6η.

ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΣΤΟΥΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Ὅπως μᾶς γινώριζε ὁ Πρόεδρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ναούσης κ. Μ. Ξανθίδης, ἀνεχώρησαν στίς 15 Φεβρουαρίου 1978 οἱ χιονοδρομοὶ Ἄθανάς. Κουτσουγιάννης, Χ. Παππᾶς καὶ Θεόδ. Πατρῶνας τοῦ ὁμίλου Ναούσης, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ ἐκπροσωπήσουν τὰ Ἑλληνικά χρώματα, στοὺς παγκόσμιους χιονοδρομικούς ἀγῶνες, ποὺ θὰ διεξαχθοῦν στὴν Φιλανδία.

Τιμὴ γιὰ τὴν πόλη μας, διότι καὶ οἱ τρεῖς ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἐθνικὴ ομάδα εἶναι Ναουσαῖοι.

ΠΑΡΑΞΕΝΑ

ΑΠΙΘΑΝΕΣ ΣΥΜΠΤΩΣΕΙΣ

Ἐπάρχουν μερικές παράξενες ἢ μᾶλλον καταπληκτικὲς συμπτώσεις στὸ θάνατο δύο μεγάλων Προέδρων τῆς Ἀμερικῆς: τοῦ Ἀβραάμ Λίνκολν καὶ τοῦ Τζῶν Κέννεντυ.

1) Ὁ Λίνκολν ἐξελέγη πρόεδρος τὸ 1860, ὁ Κέννεντυ τὸ 1960.

2) Καὶ οἱ δύο πρόεδροι, τὴν ἐποχὴ ποὺ δολοφονήθηκαν ἠσχελοῦντο μὲ θέματα φυλετικῶν διακρίσεων.

3) Καὶ οἱ δύο πρόεδροι δολοφονήθηκαν Παρασκευή, παρουσία τῶν συζύγων τους.

4) Οἱ διάδοχοί τους λέγονταν Τζόνσον καὶ κατάγονταν ἀπὸ τὸ Νότο.

5) Ὁ Ἄντριου Τζόνσον γεννήθηκε τὸ 1808 καὶ ὁ Ἀβντὸν τὸ 1908.

6) Καὶ οἱ δύο πρόεδροι χτυπήθηκαν ἀπὸ πίσω καὶ στὸ κεφάλι.

7) Ὁ Μπούθ, δολοφόνος τοῦ Λίνκολν καὶ ὁ Ὄσβαλτ δολοφόνος τοῦ Κέννεντυ, δολοφονήθηκαν πρὶν δικάσθων.

8) Καὶ οἱ δύο σύζυγοι τῶν προέδρων ἔχασαν ἀπὸ ἓνα παιδί γιὰ τὴν διάρκειά τῆς παραμονῆς τους στὸν Λευκὸ Οἶκο.

9) Ὁ γραμματεὺς τοῦ Λίνκολν ποὺ λεγόταν Κέννεντυ, τὸν εἶχε συμβουλευσεὶ νὰ μείνει στὸ Λευκὸ Οἶκο τῆ μοιραία Παρασκευή.

10) Ὁ γραμματεὺς τοῦ Κέννεντυ ποὺ λεγόταν Λίνκολν, τὸν εἶχε συμβουλευσεὶ νὰ μείνει στὸ Λευκὸ Οἶκο τῆ μοιραία Παρασκευή.

11) Ὁ Τζῶν Γουόλλις Μπούθ, ποὺ σκότωσε τὸν πρόεδρο Λίνκολν μέσα σ' ἓνα θέατρο ἔτρεξε καὶ κρύφτηκε σὲ μιὰ ἀποθήκη, ἐνῶ ὁ Λῆ Χάρβεϋ Ὄσβαλτ ποὺ σκότωσε τὸν πρόεδρο Κέννεντυ μέσα ἀπὸ μιὰ ἀποθήκη, ἔτρεξε καὶ κρύφτηκε μέσα σ' ἓνα θέατρο.

Λ. Βαρδαγιαννίδου

● Συνέχεια από την σελίδα 7

ζωγραφίες κ.λ.π. Τὸν ἔτοιμάζει γιὰ δημοσίευσήν ἢ δ. Ρωμιοπούλου.

Αὐτοὶ οἱ μνημειακοὶ μακεδονικοὶ τάφοι τῆς περιοχῆς τῆς Νάουσας ἀποτελοῦν μιὰ ομάδα, ἢ ὅποια εἶναι ἡ σπουδαιότερη μέσα στὸ σύνολο τῶν μακεδονικῶν τάφων. Ὅταν βρῆθηκε ὁ μεγάλος τάφος μετὰ τὴν διώρυγην πρόσοψη ἢ ἑλληνοσερβίδα καθιγήτρια τῆς ἱστορίας κ. Φανούλα Παπαζογίου, μαθαίνοντας το στὸ Βελιγράδι ἔγραψε σ' ἓνα βιβλίο τῆς γιὰ τὶς μακεδονικὲς πόλεις, ὅτι αὐτοὶ οἱ τάφοι τῆς Νάουσας πρέπει νὰ εἶναι οἱ βασιλικοὶ τάφοι τῶν Μακεδόνων.

Ἀργότερα ὁ Ἄγγλος καθηγητῆς Νικόλαος Χάμις στὸ βιβλίο του γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Μακεδονίας ἔγραψε ὅτι οἱ Λίγες μετὰ τὸ βασιλικὸ κοιμητήριον εἶναι ἴσως στὴ Βεργίνα καὶ ὅτι ὁ τάφος ποὺ ἀνέσκαψε ὁ καθηγητῆς Ρωμιός τὸ 1938 μετὰ τὸν μαριμόνο θρόνο, μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ τάφος τοῦ Φιλίππου.

Ἔτσι ὅμως οἱ μνημειακοὶ μακεδονικοὶ τάφοι ἐβρέθησαν συλημένοι ἐκτός ἀπὸ ἓνα φτωχὸ στῆν Καροῖτα τῆς Πιερίας καὶ ἐκτός ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Ἀμιαντίδη, ἂν ἀληθεύουν πληροφόρησις μου. Ἐχομε ὅμως ἐνδεΐξεις ὅτι αὐτοὶ οἱ μνημειακοὶ τάφοι εἶχαν ἀμύθητους θησαυροὺς ὡς κτερίσματα, τὰ ὅποια ἔκλεψαν οἱ κατὰ κειρὸς τιμωροὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες.

Τώρα ἐπὶ τέλους ἐβρέθηκε στὴ Βεργίνα ἓνας ἀσύλητος τάφος. Χαίρουμε τὰ εὐρήματα, μᾶς ζύτασε τὸ νεοτάφι. Ἀλήθεια, ξεχάσαμε ὅτι στὴν ἀρχαία Μακεδονία ἦταν πολλοὶ ποὺ μπορούσαν νὰ ἔχουν τόσο χρυσάφι καὶ σπένταμε πάλι νὰ ποῦμε ὅτι ἐβρέχαμε τὸν τάφο τοῦ Φιλίππου. Δὲν πείσθηκα ὅτι αὐτός εἶναι ὁ τάφος τοῦ Φιλίππου. Ἀλλὰ ἂν μᾶς τὸ ἀποδείξη ὁ ἀνασκαφέας ἐγὼ πρῶτος θὰ τὸ γαρῶ. Ὅπως πρῶτος ἔσπειρα νὰ τὸν συγχωρῶ μετὰ τὴλεγράφημά μου μόλις ἔμαθα τὸ εὐρημα.

Τὰ κτερίσματα τοῦ νέου τάφου τῆς Βεργίνας, ποὺ ἔτυχε νὰ εὐρεθῆ ἀσύλητος εἶναι μοναδικὰ μουσειακὰ ἀποκτήματα, ἀλλὰ τὰ μνημεια τῆς Νάουσας παραμένουν ἀσυναγώνιστα. Οἱ Νάουσαῖοι μποροῦν ἀκόμα νὰ καμαρώνουν ὅτι δὲν ὑπάρχει σπουδαιότερο μεμονωμένο μνημεῖο μακεδονικὸ ἀπὸ τὸν τάφο μετὰ τὴν διώρυγην πρόσοψη καὶ τὴν παράστασιν τῆς κρίσεως.

Ἀλλὰ ἡ ἔρευνα στὴ Νάουσα πρέπει νὰ συνεχισθῆ. Ἀκόμα ὁ προθάλαμος τοῦ μεγάλου τάφου δὲν ἔχει καθαρῶσθῆ. Ἡ πρόσοψη δὲν ἔχει σκερωθῆ γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν σκαλωσιὲς καὶ τὰ ζύλινα στηρίγματα. Τὸ Νυμφατεῖον μετὰ τὴ Σχολή τοῦ Ἀριστοτέλη ἐγκαταλείφθηκε.

Ἐπομαζόμεθα σὲ παγκόσμια κλίμακα νὰ γιορτάσουμε «ἐπέτειο τοῦ Ἀριστοτέλη». Πῶς; Μὲ τὴ «Σχολή τοῦ Ἀριστοτέλη» χορταριασμένη;

Φώτης Πέτσας

● Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 12

εἶναι παράγοντες ἀνασταλτικοὶ τῆς ἀνάπτυξης.

Ὁρισμένοι φυσικὰ ὑπὸ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς εἶναι ἀνεπίδεκτοι μεταβολῆς. Ἄλλοι ὅμως εἶναι δυνατὸ νὰ μεταβληθοῦν. Ἡ συγκοινωνιακὴ ἀπομόνωση τῆς Νάουσας, ἀλλὰ καὶ ἡ μεινεκτικὴ γεωγραφικὴ τῆς θέσης εἶναι «συνθήκες» δεκτικὲς μεταβολῆς.

Ἡ ὁδικὴ σύνδεσις τῆς Νάουσας μετὰ τὴν Δυτικὴ Μακεδονία, εἶναι σήμερα εὐκόλη. Οἱ ὁδικοὶ ἄξονες Νάουσα — Ροδοχώρι καὶ Νάουσα — Τρία Πηγᾶδια (ἰδίως ὁ δεύτερος) παρέχουν τὴ δυνατότητα ἐπέκτασως μέχρι τὸ ὁδικὸ δίκτυο Θεσσαλονίκης — Ἐδέσσης — Πτολεμαῖδος — Ἀλβανι-

ΝΑΟΥΣΑ: Προοπτικὲς καὶ μέλλον

κῶν συνόρων, ποὺ ἤδη βρίσκεται στὸ στάδιο ἐκτελέσεως. Ἡ σύνδεση αὐτὴ ἀναμφισβήτητα θὰ βγάλει τὴ Νάουσα ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση καὶ θὰ τῆς δώσει προσβάσεις πρὸς τὸ τεράστιο ὁδικὸ δίκτυο τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ κατὰ προέκταση πρὸς τὰ Ἀλβανικὰ σύνορα καὶ τὴν Νότια Ἑλλάδα. Ἀκόμη, τὴν συγκοινωνιακὴν κατάστασιν τῆς Νάουσας θὰ βελτιώσῃ ἡ κατασκευὴ ὁδοῦ Νάουσα — Κρύα Βρύση — Θεσσαλονίκη. Ὁ δρόμος αὐτὸς θὰ φέρει σὲ ἄμεση ἐπικοινωνία τὴ Νάουσα μετὰ τὴν καρδιά τοῦ κάμπου καὶ σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὸν προηγούμενο θὰ σπᾶσει τὴν ἀπο-

μόνωση τῆς Νάουσας.

Στὸν τομέα αὐτὸ τῆς μεταβολῆς τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν οπουδαῖο ρόλο θὰ παίξει καὶ ἡ σωστὴ κατεύθυνση στὴν ἐπέκτασιν τῆς Νάουσας. Ἡ ἐπέκτασιν τῆς Νάουσας πρὸς τὸν κάμπο, θὰ τῆς δώσει ὅποσοδήποτε τὸ χαρακτηριστικὸ «κέντρου», γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ ἀναπτυχθεῖ ὀλόκληρη ἡ πλοῖσια περιφέρεια.

β. Αὐτὲς οὐ γενικὲς γραμμὲς εἶναι οἱ διαπιστώσεις γιὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου «Νάουσα», ἀλλὰ καὶ οἱ προοπτικὲς γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς πόλης στὸ μέλλον.

Τὸ ἀπροετοίμαστο καὶ ἡ εὐθύνη μας στὸ γάμο

● Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 28
ἀντιληπτῆ στίς καθημερινὲς ἀναστροφές μας, παντοῦ, ὅπου συναντιόμαστε κι' ὅπου βρισκόμαστε μετὰ ἄλλους ἀνθρώπους. Τὸ κακὸ εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον δὲ θέλουμε οἱ πολλοὶ νὰ τὸ παραδεχθοῦμε, παρὰ καὶ θυμῶνουμε, ὅταν κανένας θελήσῃ νὰ ἀναλύσῃ τὸ ζέον αὐτὸ κοινωνικὸ φαινόμενο καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ καίνουσα τὴν πληγὴ αὐτῆς τῆς

σοβαρῆς ἑλλειψῆς μας. Κι' ὅμως ἡ ἀγωγή ἀπὸ παλιὰ κι' ἀρχαῖα χρόνια εἶχε ἐπιούρει τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν πιδ ἀξιόλογων ἀνθρώπων καὶ τῶν πιδ σπουδαίων φυσιογνωμιῶν. Κι' ὄχι μόνον φιλόσοφοι, παιδαγωγοί, ἀλλὰ καὶ ποιητὲς καὶ πολιτικοὶ ἀξίας ἔκλεισαν μέσα στὸν κύκλο τῶν σκέψεων τους καὶ τῶν ἔργων τους γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς φροντίδα τῆς ἀγω-

γῆς.
Ὁ Πλάτων θεωροῦσε οὖν τὴν πιδ σπουδαία φροντίδα τῆς πολιτείας τὴν ἔγνοιάν τῆς γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν πολιτῶν. Μόνον μετὰ τὴν ἀγωγή ἠριμάζει ἓνας λαός. Βασικὸ γνῶρισμα ἀνδρῶν λαῶν εἶναι ἡ ἑλληνικὴ ἀγωγή. Τὸ πόσο μᾶς λείπει ἡ ἀγωγή τόσο στὴν πλατιά ὁδο, καὶ στὴ στενώτερη ἔγνοιάν τῆς δὲ χρειάζεται ἰδιαίτερη ἀπόδειξιν...

Της Μαρίας Ίωαννίδου
μαθήτριας της Δ' τάξεως
του 4ου Δημοτικού Σχολείου

Καθισμένη στη βεράντα του σπιτιού μου, στολισμένη με λογής λογών λουλούδια, είχα το βλέμμα μου καρφωμένο στο γαλάζιο στερέωμα. Πού σιγά - σιγά άρχιζε να παίρνει τη γκριζα του όψη, έξω από τη μεριά της Δύσης, πού πορφυρά και πορτοκαλένια χρώματα ζωγράφιζαν ένα μεγάλο της κομμάτι. Ο ήλιος έγερνε στη Δύση, μετά από το κουραστικό αλλά και τόσο φανταστικό ταξίδι του με τη χρυσοστόλιστη άμικσα. Πήγγαινε να ριχτεί στο κατακόκκινο πηγάδι της νύχτας, στην κρυφή κρυψώνα του, μαζί με τη μεγαλοπρέπειά του. Ο πυρόξανθος αυτός δίσκος έλουζε τη δύση με χρυσοκόκκινα χρώματα. Ήταν σκέτη μαγεία, καθώς τα ανάλαφρα μικρά, ταξιδιάρικα συννεφάκια βάφονταν με τα χρώματά του.

Ο πατέρας της ζωής ήλιος αποχαιρετούσε με το μισσοδημένο του χαμόγελο το βασιλείο του. Τα κάταπρα σπιτάκια σκορπισμένα στην πλαγιά ενός λόφου. Τα δουνά. Τους κάμπους. Τα άκρογιάλια. Τη θάλασσα. Τα μικρά της κυματάκια, πού γλυκόπαιζαν με τις πανέμορφες δαυτελένιες άκρογυαλιές.

Τη θέση του θάπαιρνε σε λίγο το φεγγάρι με το ασπρόχριστο, χλωμό του φως, το πιό σπάνιο στεφάνι της Νύχτας Βασιλοπούλας, ως πού νάρθει: πάλι η ροδοδάχτυλη αύγή.

Μαγεμένη απολάμβανα αυτό το θέαμα ξεχνώντας όλες τις έγνοιες μου, τις λύπες, τις χαρές μου. Χωρίς να το καταλάβω ο ούρανός γέμισε μικρά άστεράκια, πού τάναβε ο κανδηλανάπτης του ούρανού. Είχε νυχτώσει.

Αλήθεια, τι θαυμάσιο θέαμα απλώνεται στα μάτια μας! Αλήθεια τι σπουδαίος είναι ο Δημιουργός του κόσμου, πού έκανε το πανώριο αυτό θέαμα!

“Ένα αντιπροσωπευτικό έργο της νεαρής ζωγράφου Έλενης Ανδρονικίδου, από την τελευταία της έκθεση με τίτλο «ΚΥΠΡΟΣ» ΣΗΜ.: Λόγω χώρου και χρόνου ή παρουσίαση της νεαρής ζωγράφου θα γίνει στο προσεχές τεύχος.

ΚΟΖΚΟΛ

— Ασφαλώς έχουμε ξενοδοχείο. Μεγάλο, μοντέρνο, άνετο, με μοναδική θέα και υπέροχο κλίμα. Και μόνο 40 χιλιόμετρα από την... πλατεία και μέσω Βεροίας. Στο Σέλι!

Πολύτιμη πείρα πολλῶν ΕΤΩΝ

Διαλέγουμε γιά οἱς τά καλύτερα

βιβλία, διακοσμητικά, παιχνίδια

Μ Α Ρ Ν Ε Ρ Η Σ

Ἰορδ. Ξανδόπουλος

ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ - ΕΤΟΙΜΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ 22.364

Στό κατάστημα Σ Α Μ Α Ρ Α

Θά βρῆτε ὄλα τά εἶδη τροφίμων

ΤΙΜΕΣ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ 22.574

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

«ΦΙΛΙΠΣ» - «ΜΕΒΕΑ»

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ 22.364

Γουναρικά ΜΙΓΓΑ

Έπισκεφθείτε τήν
έκθεσή μας

Ζαφειράκη 11
Τηλ. 0332-28589

Ν Α Ο Υ Σ Α

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Έκατό περίπου χρόνια και μερικά εκατομμύρια μπουκάλια

πρίν

μέ τις πρώτες σταγόνες κρασιού από
κλίματα της Νάουσας, γεννιόταν η ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Μαζί της γεννιόταν και η παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Η αυστηρή προσήλωση στην παραγωγή, παλαίωση και εμφιάλωση καλού κρασιού.
ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν ένατο χρόνια. Σήμερα. Ύστερα από ένατο χρόνια.

Πάντα καλό. Κρασί ή ούζο ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

μπουταρη

ΟΥΖΟ - ΚΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879

Διεύθυνση Κεντρική Βιολογική Βέροιας